

အမည်

၃၅၅

กามนิต

เป็นพระสูตรใหม่อีกเรื่องหนึ่ง
ของ เสฐียรโกเศศ และ นาคะประทีป

เคยลงใน ไทยเขมม รีวิว

รวบรวมพิมพ์เป็นเล่ม

เหมาะแก่บุคคลทุกชั้น ทุกวัย ตลอดจน พระภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา
ท่านจะดื่มรสธรรม ด้วยการอ่าน โดยไม่รู้สีกตัว และไม่เบื่อหน่าย

ราคาเล่มละ ๑.๕๐ บาท

ค่าส่ง ๒๕ สตางค์

สมาชิกไทยเขมม ทุกประเภทไม่ต้องเสียค่าส่ง

บัญชีเรื่อง

(ปีที่ ๙ เล่ม ๓ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๕)

มาสานุสรณ์	หน้า ๑๗๕
พระราชกำหนดนิรโทษกรรม	,, ๑๘๐
พระราชบัญญัติธรรมนุญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว	,, ๑๘๑
ศักดิ์ สมร จ. เพ็ชรบุรี	,, ๑๘๐
กรรมเก่า (ต่อ) ดอกไม้สด	,, ๒๐๖
วิจารณ์ เรื่อง พลาตอนิค เฟรนด์ชิป ของ 'เวทาค์' กณเศ	,, ๒๓๑
เจ้าแม่วังเวียง แม่ถัดดา	,, ๒๓๘
ความหลัง สัตย์ธรรม	,, ๒๕๖

มาสาธุสสรณ์

เพลงชาติ

(ร้องทำนองมหาดำ)

สยามอยู่คู่ฟ้าอย่างสงสั
เพราะชาติไทยเป็นไทยไปทุกเมื่อ
ชาวสยามนำสยามเหมือนน้ำเรือ
ผ่านแก่งเกาะเพราะเพื่อชาติพ้นภัย
เราร่วมใจร่วมรักสมัครหนุน
วางธรรมนูญสถาปนาภาราใหม่
ยกสยามยิ่งยงธำรงชัย
ให้คงไทยตราบนันดินฟ้า ฯ

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี

ประพันธ์

พระราชกำหนดนิรโทษกรรม

ในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน

พุทธศักราช ๒๔๗๕

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศทรงทราบทั่วกันว่า

การที่คณะราษฎรคณะหนึ่ง ซึ่งมีความปรารถนาอันแรงกล้า ในอันที่จะแก้ไขจัดความเสื่อมโทรมบางประการของรัฐบาลสยามและชาติไทยให้หายไป แล้วจะพากันจรรโลงสยามรัฐและชาติไทยให้เจริญรุ่งเรืองวัฒนาถาวร มั่นคง เท่าเทียมกับชาติและประเทศอื่นต่อไป จึงพากันยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินไว้ ด้วยความมุ่งหมายจะให้มีรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินขึ้นเป็นข้อใหญ่ แล้วร้องขอไปยังเรา เพื่อให้เราลงดำรงเป็นกษัตริย์แห่งสยามรัฐต่อไป ภายใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินนั้น ทั้งนี้ แม้ว่าการจะได้เป็นไปโดยขัดกับความพอพระทัย พระบรมวงศานุวงศ์บางพระองค์ และจิตใจสมาชิกในรัฐบาลเดิมบางคนก็ดี ก็เป็นธรรมดาที่จะต้องเป็นไปเช่นนั้นในทุกประเทศ ไม่ว่าจะเจริญรุ่งเรืองแล้วเท่าไรๆ ก็ไม่อาจจะก้าวล่วงการณ์เสียได้ ถึงกระนั้นก็พึงปรากฏเป็นประวัติการณ์ครั้งแรกของโลกที่การได้เป็นไปโดยราบรื่นปกติมิได้รุนแรง

และแม้ว่าจะได้อัญเชิญพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการบางคนมาประทับ และไว้ในพระที่นั่งอนันตสมาคมก็เพียงเพื่อประกันภัยของคณะ และเพื่อให้การดำเนินคล่องไปได้เท่านั้น หาได้กระทำการประทุษร้ายหรือหยาบหยามอย่างใดๆ และไม่มุ่งหมายจะกระทำเช่นนั้นด้วย ได้แต่บำรุงรับไว้ด้วยดี สมควรแก่พระเกียรติยศทุกประการ

อันที่จริงการปกครองด้วยวิธีมีพระธรรมนูญการปกครองนี้ เราก็ได้ดำริอยู่ก่อนแล้ว ที่ราษฎรคณะนี้กระทำมาเป็นการถูกต้องตามนิยมของเรายูด้วย และ

พ. ศ. ๒๔๗๕

พระราชกำหนดนิรโทษกรรม

ด้วยเจตนาดีต่อประเทศชาติ อาณาประชาชนแท้ๆ จะหาการกระทำหรือแต่เพียงเจตนาชั่วร้ายแม้แต่หนึ่งก็มิได้

เหตุนี้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกำหนดขึ้นไว้ดังต่อไปนี้
มาตรา ๑ พระราชกำหนดนี้ให้เรียกว่า “พระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๔๗๕”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชกำหนดนี้ตั้งแต่วันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธยเป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นเหล่านั้น ไม่ว่าของบุคคลใด ๆ ในคณะราษฎรนี้ หากว่าจะเป็นการละเมิดบทกฎหมายใด ๆ ก็ดี ห้ามมิให้ถือว่าเป็นการละเมิดกฎหมายเลย

ประกาศมาณวันที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕
ประชาธิปไตย ป. ร.

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ ตอนที่ ๑๑)

พระราชบัญญัติ

กรรมนุญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว

พุทธศักราช ๒๔๗๕

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มี
พระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า

โดยที่คณะราษฎรได้ขอร้องให้อยู่ใต้กรรมนุญการปกครองแผ่นดินสยาม
เพื่อบ้านเมืองจะได้เจริญขึ้น และ

โดยที่ได้ทรงยอมรับตามคำขอร้องของคณะราษฎร

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยมาตราต่อไปนี้

หมวด ๑

ข้อความทั่วไป

มาตรา ๑ อำนาจสูงสุดของประเทศนั้น เป็นของราษฎรทั้งหลาย

มาตรา ๒ ให้บุคคลและคณะบุคคลทั้งมวลจะกล่าวต่อไปนี้เป็นผู้ใช้อำนาจแทนราษฎรตามที่จะได้กล่าวต่อไปในธรรมนูญ คือ

- ๑. กษัตริย์
- ๒. สภาผู้แทนราษฎร
- ๓. คณะกรรมการราษฎร
- ๔. ศาล

หมวด ๒

กษัตริย์

มาตรา ๓ กษัตริย์เป็นประมุขสูงสุดของประเทศ พระราชบัญญัติก็ดี คำวินิจฉัยของศาลก็ดี การอื่น ๆ ซึ่งจะมีบทกฎหมายระบุไว้โดยเฉพาะก็ดี จะต้องกระทำในนามของกษัตริย์

มาตรา ๔ ผู้เป็นกษัตริย์ของประเทศ คือ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว การสืบมรดกให้เป็นไปตามกฎมนเทียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ. ศ. ๒๔๖๑ และด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๕ ถ้ากษัตริย์มีเหตุจำเป็นชั่วคราวที่จะทำหน้าที่ไม่ได้ หรือไม่อยู่ในพระนคร ให้คณะกรรมการราษฎรเป็นผู้ใช้สิทธิแทน

มาตรา ๖ กษัตริย์จะถูกฟ้องร้องคดีอาชญาขังโรงศาลไม่ได้ เป็นหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรจะวินิจฉัย

มาตรา ๗ การกระทำใด ๆ ของกษัตริย์ ต้องมี กรรมการราษฎร ผู้หนึ่ง ผู้ใดลงนามด้วย โดยได้รับความยินยอมของคณะกรรมการราษฎรจึงจะใช้ได้ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ

พ. ศ. ๒๔๗๕

พระราชบัญญัติ

หมวด ๓

สภาผู้แทนราษฎร

ส่วนที่ ๑

อำนาจและหน้าที่

มาตรา ๘ สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจออกพระราชบัญญัติทั้งหลาย พระราชบัญญัตินั้น เมื่อกษัตริย์ได้ประกาศให้ใช้แล้ว ให้เป็นอันใช้บังคับได้

ถ้ากษัตริย์มิได้ประกาศให้ใช้พระราชบัญญัตินั้นภายในกำหนด ๑๖ วัน นับแต่วันที่ได้รับพระราชบัญญัตินั้นจากสภา โดยแสดงเหตุผลที่ไม่ยอมทรงลงพระนามก็มีอำนาจส่งพระราชบัญญัตินั้นคืนมายังสภา เพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ถ้าสภาลงมติขึ้นตามมติเดิม กษัตริย์ไม่เห็นพ้องด้วย สภามีอำนาจออกประกาศพระราชบัญญัตินั้นใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๙ สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจดูแลควบคุมกิจการของประเทศ และมีอำนาจประชุมกันตลอดอนิจกรรมการราษฎรหรือพนักงานรัฐบาลผู้หนึ่งผู้ใดก็ได้

ส่วนที่ ๒

ผู้แทนราษฎร

มาตรา ๑๐ สมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรจะต้องเป็นไปตามกาลสมัยดังนี้

สมัยที่ ๑

นับแต่วันใช้ธรรมนูญเป็นต้นไป จนกว่าจะถึงเวลาที่สมาชิกในสมัยที่ ๒ จะเข้ารับตำแหน่ง ให้คณะราษฎรซึ่งมีคณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารเป็นผู้ใช้อำนาจแทน จัดตั้งผู้แทนราษฎรชั่วคราวขึ้นเป็นจำนวน ๑๐ นาย เป็นสมาชิกในสภา

สมัยที่ ๒

ภายในเวลา ๖ เดือน หรือจนกว่าการจัดประเทศเป็นปกติเรียบร้อย สมาชิกในสภาจะต้องมีบุคคล ๒ ประเภททำกิจการร่วมกัน คือ

พระราชบัญญัติ

กรกฎ

ประเภทที่ ๑ ผู้แทนซึ่งราษฎรจะได้เลือกขึ้นจังหวัดละ ๑ นาย ถ้าจังหวัดใดมีสมาชิกเกินกว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน ให้จังหวัดนั้นเลือกผู้แทนเพิ่มขึ้นอีก ๑ นาย ทุกๆ ๑๐๐,๐๐๐ นั้น เศษของ ๑๐๐,๐๐๐ ถ้าเกินกว่าครึ่งให้นับเพิ่มขึ้นอีก ๑

ประเภทที่ ๒ ผู้เป็นสมาชิกอยู่แล้วในสมัยที่ ๑ มีจำนวนเท่ากับสมาชิกประเภทที่ ๑ ถ้าจำนวนเกินให้เลือกกันเองว่าผู้ใดจะคงเป็นสมาชิกต่อไป ถ้าจำนวนขาดให้ผู้ที่มิได้อยู่เลือกบุคคลใด ๆ เข้าแทนจนครบ

สมัยที่ ๓

เมื่อจำนวนราษฎรทั่วพระราชอาณาเขตได้สอบไล่วิชาปถมศึกษาได้เป็นจำนวนเกินกว่าครึ่ง และอย่างช้าต้องไม่เกิน ๑๐ ปี นับแต่วันใช้ธรรมนูญสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรจะต้องเป็นผู้ที่ราษฎรได้เลือกตั้งขึ้นเองทั้งสิ้น สมาชิกประเภทที่ ๒ เป็นอันไม่มีอีกต่อไป

มาตรา ๑๑ คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้แทนประเภทที่ ๑ คือ

- ๑ สอบไล่วิชาการเมืองได้ตามหลักสูตรซึ่งสภาจะได้ตั้งขึ้นไว้
- ๒ มีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์
- ๓ ไม่เป็นผู้ไร้หรือเสมือนไร้ความสามารถ
- ๔ ไม่ถูกศาลพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิในการรับเลือก
- ๕ ต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย
- ๖ ฉะเพาะผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้แทนประเภทที่ ๑ ในสมัยที่ ๒ จะต้องได้รับความเห็นชอบของสมาชิกในสมัยที่ ๑ เสียก่อนว่า เป็นผู้ที่ไม่ควรสงสัยว่าจะนำมาซึ่งความไม่เรียบร้อย

มาตรา ๑๒ การเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๑ ที่ ๒ ให้ทำดังนี้

๑. ราษฎรในหมู่บ้านเลือกผู้แทนเพื่อก่อออกเสียงตั้งผู้แทนตำบล
๒. ผู้แทนหมู่บ้านเลือกผู้แทนตำบล
๓. ผู้แทนตำบลเป็นผู้เลือกตั้งสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎร

พ. ศ. ๒๔๗๕

พระราชบัญญัติ

การเลือกตั้งสมาชิกในสมัยที่ ๓ จะมีกฎหมายบัญญัติภายหลัง โดยจะดำเนินการที่ให้สมาชิกได้เลือกตั้งผู้แทนในสภาโดยตรง

มาตรา ๑๓ ผู้แทนประเภทที่ ๑ จะอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ ๔ ปี นับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง แต่เมื่อถึงสมัยที่ ๓ แล้ว แม้ผู้แทนในสมัยที่ ๒ จะได้อยู่ในตำแหน่งไม่ถึง ๔ ปีก็ ต้องออกจากตำแหน่ง นับแต่วันที่ผู้แทนในสมัยที่ ๓ ได้เข้ารับตำแหน่ง

ถ้าตำแหน่งผู้แทนว่างลงเพราะเหตุอื่น นอกจากถึงคราวออกตามเวร ให้สมาชิกเลือกผู้คนใหม่ให้เต็มทั่วๆ แต่ผู้แทนใหม่มีเวลาอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาที่ผู้ออกไปนั้นชอบที่จะอยู่ได้

มาตรา ๑๔ ราษฎรไม่ว่าเพศใด เมื่อมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงมติเลือกผู้แทนหมู่บ้านได้ คือ

๑. มีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์
๒. ไม่เป็นผู้ไร้หรือเสมือนไร้ความสามารถ
๓. ไม่ถูกศาลพิพากษาให้เสียสิทธิในการออกเสียง
๔. ต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย

คุณสมบัติของผู้แทนหมู่บ้านและผู้แทนตำบลให้เป็นไปเหมือนดังมาตรา ๑๑

มาตรา ๑๕ การเลือกตั้งผู้แทนใดๆ ให้ถือตามคะแนนเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้มีการเลือกตั้งที่ ๒ ถ้าครั้งที่ ๒ มีคะแนนเสียงเท่ากันให้ตั้งคนกลางออกเสียงขาด และให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนกลางไว้

มาตรา ๑๖ ผู้แทนนอกจากถึงเวร จะต้องออกจากตำแหน่ง ให้นับว่าขาดจากตำแหน่ง เมื่อขาดคุณสมบัติดังกล่าวไว้ในมาตรา ๑๑ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเมื่อตาย หรือเมื่อสภาได้วินิจฉัยให้ออกในเมื่อสภาเห็นว่าเป็นผู้ทำความเสื่อมเสียให้แก่สภา

มาตรา ๑๗ การฟ้องร้องสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรเป็นคดีอาชญา ยังโรงศาลจะต้องได้รับอนุญาตจากสภาก่อน ศาลจึงจะรับฟ้องได้

ส่วนที่ ๓

ระเบียบการประชุม

มาตรา ๑๘ ให้สมาชิกเลือกกันขึ้นเป็นประธานของสภา ๑ นาย มีหน้าที่ดำเนินกิจการของสภา และมีรองประธาน ๑ นายเป็นผู้ทำการแทน เมื่อประธานมีเหตุขัดข้องชั่วคราวที่จะทำหน้าที่ได้

มาตรา ๑๙ เมื่อประธานไม่อยู่ หรือไม่สามารถมาได้ ก็ให้รองประธานแทนเป็นผู้รักษาความเรียบร้อยในสภา และจัดการให้ได้ปรึกษาหารือกันตามระเบียบ

มาตรา ๒๐ ถ้าประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุมทั้ง ๒ คน ก็ให้สมาชิกที่มาประชุมเลือกตั้งกันเองขึ้นเป็นประธานคนหนึ่งชั่วคราวประชุมขึ้น

มาตรา ๒๑ การประชุมปกติให้เป็นหน้าที่ของสภาเป็นผู้กำหนด

การประชุมพิเศษ จะมีได้ต่อเมื่อสมาชิกมีจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่า ๑๕ คน ได้ร้องขอ หรือคณะกรรมการราษฎรได้ร้องขอให้เรียกประชุม การนัดประชุมพิเศษ ประธานหรือผู้ทำการแทนประธานเป็นผู้สั่งนัด

มาตรา ๒๒ การประชุมทุกคราว ต้องมีสมาชิกลงมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุมปรึกษาการได้

มาตรา ๒๓ การลงมติวันฉดัยข้อปรึกษานั้น ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีจำนวนเสียงลงคะแนนเท่ากัน ให้ผู้เป็นประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงขาด

มาตรา ๒๔ สมาชิกไม่ต้องรับผิดชอบในถ้อยคำใด ๆ ที่ได้กล่าวหรือแสดงเป็นความเห็น หรือในการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุม ผู้หนึ่งผู้ใด จะว่ากล่าวฟ้องร้องเพราะเหตุนั้นหาได้ไม่

มาตรา ๒๕ ในการประชุมทุกคราว ประธานต้องสั่งให้เจ้าหน้าที่ประจำในสภา จดรายงานรักษาไว้ และเสนอเพื่อให้สมาชิกได้ตรวจแก้ไขรับรอง แล้วให้ผู้เป็นประธานในที่ประชุมลงนามกำกับไว้

พ. ศ. ๒๔๗๕

พระราชบัญญัติ

มาตรา ๒๖ สภามีสอำนาจตั้งอนุกรรมการเพื่อทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือให้สอบสวนพิจารณาทำความเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นเสนอต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อพิจารณารือตกลงอีกชั้นหนึ่งก็ได้ ประธานอนุกรรมการนั้น เมื่อสภาไม่ได้ตั้ง ก็ให้อนุกรรมการเลือกกันเองตั้งขึ้นเป็นประธานได้

อนุกรรมการมีอำนาจเชิญบุคคลใด ๆ มาชี้แจงแสดงความเห็นได้ อนุกรรมการและผู้ที่เกี่ยวข้องมาได้รับสิทธิในการแสดงความเห็นตามมาตรา ๒๔

ในการประชุมอนุกรรมการนั้นต้องมีอนุกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่า ๓ นาย จึงจะเป็นองค์ประชุมพิจารณาการได้ เว้นแต่อนุกรรมการนั้น จะมีจำนวน ตั้งขึ้นเพียง ๓ คน เมื่อมาประชุมแต่ ๒ คน ก็ให้นับว่าเป็นองค์ประชุมได้

มาตรา ๒๗ สภามีสอำนาจตั้งระเบียบการพิจารณาหรือ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามธรรมนูญนี้ (ในชั้นแรกนี้ให้อนุโลมใช้ข้อบังคับสภากรรมการองค์มนตรีเฉพาะที่ไม่ขัดกับธรรมนูญนี้ไปพลางก่อน)

หมวดที่ ๔

คณะกรรมการราษฎร

ส่วนที่ ๑

อำนาจและหน้าที่

มาตรา ๒๘ คณะกรรมการราษฎรมีสอำนาจและหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสภา

มาตรา ๒๙ ถ้ามีการฉุกเฉินเกิดขึ้น ซึ่งคณะกรรมการจะเรียกประชุม สภาราษฎรให้ทันทั่วทั้งไม่ได้ และคณะกรรมการราษฎรเห็นสมควรจะต้องออกกฎหมายเพื่อให้เหมาะแก่การฉุกเฉินนั้น ๆ ก็ทำได้ แต่จะต้องรับนำกฎหมายนั้นขึ้นให้สภารับรอง

มาตรา ๓๐ คณะกรรมการราษฎรมีสอำนาจให้อภัยโทษ แต่ให้นำความขึ้นขอพระบรมราชานุญาตเสียก่อน

พระราชบัญญัติ

กรกฎ

มาตรา ๓๑ ให้เสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ เป็นผู้รับผิดชอบต่อคณะกรรมการ
ในกิจการทั้งปวง

สิ่งใด ซึ่งเป็นการฝ่าฝืน ต่อ คำสั่ง หรือระเบียบการของ คณะกรรมการราษฎร
หรือกระทำไปโดยธรรมเนียมไม่อนุญาตให้ทำได้ ให้ถือว่าการณ์นั้นเป็นโมฆะ

ส่วนที่ ๒

กรรมการราษฎรและเจ้าหน้าที่ประจำ

มาตรา ๓๒ คณะกรรมการราษฎร ประกอบด้วยประธานคณะกรรมการ
ราษฎร ๑ นาย และกรรมการราษฎร ๑๔ นาย รวมเป็น ๑๕ นาย

มาตรา ๓๓ ให้สภาเลือกตั้งสมาชิกในสภาผู้ ๑ ขึ้นเป็นประธานกรรมการ
และให้ผู้เป็นประธานนั้นเลือกสมาชิกในสภาอีก ๑๔ นาย เพื่อเป็นกรรมการ การ
เลือกนี้ เมื่อได้รับความเห็นชอบของสภาแล้ว ให้ถือว่าผู้ที่ได้รับเลือกนั้น ๆ เป็น
กรรมการของสภา ในเมื่อสภาเห็นว่ากรรมการมิได้ดำเนินการกิจการตามรัฐประศาสน-
นโยบายของสภา สภามีอำนาจเชิญกรรมการให้ออกจากหน้าที่ แล้วเลือกตั้งใหม่
ตามที่กล่าวในตอนนั้น

มาตรา ๓๔ กรรมการ คนใด มี เหตุ อัน กระทบทำให้ กรรมการ คนนั้น ขาดคุณสมบัติ
อันกำหนดไว้สำหรับผู้แทนในมาตรา ๑๑ ก็ตาม หรือตายก็ตาม ให้สภา
เลือกกรรมการแทนสำหรับตำแหน่งนั้น ๆ

ในเมื่อสภาได้เลือกตั้งกรรมการแล้ว สภาชุดนั้นหมดกำหนดอายุตำแหน่ง
เมื่อใด ให้ถือว่ากรรมการชุดนั้นย่อมหมดกำหนดอายุตำแหน่งด้วย

มาตรา ๓๕ การตั้งการถอดตำแหน่งเสนาบดี ย่อมเป็นพระราชอำนาจ
ของกษัตริย์ พระราชอำนาจนี้ จะทรงใช้แต่โดยตามคำแนะนำของคณะกรรมการ
ราษฎร

พ. ศ. ๒๔๗๕

พระราชบัญญัติ

มาตรา ๓๖ การเจรจาการเมืองกับต่างประเทศ เป็นหน้าที่ของกรรมการผู้แทนราษฎร และกรรมการอาจตั้งผู้แทนเพื่อการนี้ได้

การเจรจาได้ดำเนินไปประการใดให้กรรมการรายงานกราบบังคมทูลกษัตริย์ทรงทราบ

การให้สัตยาบัน สัญญา ทางพระราชไมตรี เป็น พระราชอำนาจของ กษัตริย์ แต่จะทรงใช้พระราชอำนาจนั้นตามคำแนะนำของกรรมการราษฎร

มาตรา ๓๗ การประกาศสงคราม เป็นพระราชอำนาจของกษัตริย์ แต่จะทรงใช้พระราชอำนาจนั้นตามคำแนะนำของกรรมการราษฎร

ส่วนที่ ๓

ระเบียบการประชุม

มาตรา ๓๘ ระเบียบการประชุมของคณะกรรมการราษฎร ให้อนุโลมตามบทบัญญัติในหมวดที่ ๓

หมวดที่ ๕

ศาล

มาตรา ๓๙ การระบับข้อพิพาทให้เป็นไปตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลานั้น ประกาศมาวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ และให้ใช้บังคับได้แต่บัดนี้เป็นต้นไป

(พระบรมนามาภิไธย) ประชาธิปก ป. ร.

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๘ ตอนที่ ๒๐)

คักดี ส้มร

จ. เพ็ชรบุรีศรี

ใกล้บ้านประตูทางมุมห้องภายในสถาน
พยาบาลทหารบวช หญิงสาวผู้หนึ่งได้นำ
ร่างเข้ามาขึ้นวีรธอยู่ด้วยลักษณะคน ๆ เคื่อง
ขรม ฝันคือ ส้มร ศิริลักษณ์ หลานสาวหลวง
หาญอรพ่าย ทางบ้านชายมือของเธอ บน
เคียงเล็ก พลทหารคนเฒ่าบนนอนหลับปรม
อยู่—นี่คือผู้ที่เธอเจาะจงเจตนามาเยี่ยม—คักก
รักเกียรติ

ถึจากเคียงนั้นไป เคียงอื่น ๆ วางไค
ระเบียบระเบียบ ย่างเคียงว่างเปล่า ย่าง
เคียง พลทหารเสนารักษ์ ผู้ทำ หน้าที่ พยาบาล
กำลังให้ยาและชะล้างบาดแผลให้คนเจ็บอื่น ๆ
ตามหน้าที่ ส้มร นึกถึงความลำบาก และ
สภาพของคักก ที่เป็นอยู่ด้วยคน แสนเศร้าเสีย
ใจแทนเสียเหลือเกิน เธออุทานสงสาร และ
ห่วงวักถึงเสียมิไค—คำนึงถึงชีวิต คักก กับ
เธอที่เคยสัมพันธ์กันมา และได้มาเห็นคักก
นอนเจ็บอยู่ ไม่มีผู้ปรนนิบัติโดยพรอ้มมูลเช่น
จาก ช้อง หน้าต่าง ทาง สุก ห้อง พยาบาล
ส้มร ทอด สายตามองเห็น ตัวคักก ฉาบสีไคไค

และหลังคากระเบื้องสีแสด ทั้งสลัซซิบซ้อน
เป็นหลั่น ๆ นี่คือ กรมกองของทหารเหล่า
ต่าง ๆ แห่งกองพลที่ ๒ ค่ายจักรพรรดิ กอง
พระรามคานช้ายมือเป็นทิวก่อปรืออยู่ด้วยต้นไม้
มะม่วง ต้นขนุน เป็นพุ่มเขียวชะอุ่มซ้อนสลัซ
กัยบ้านพักอย่างหรรพาทนสมัย นึกถึงกิน
แค้นในกระวันออกกันแล้ว ทำให้ ส้มร สะทอนถอน
หายใจ พ้นพระทิวคักกไปถึงภูมิภาคอีก
แห่งหนึ่ง คือ ราชบุรี มณฑลภาคไคของ
สยาม ๕ ปีมาแล้ว เธอต้องจากสถาน อัน
ขรมสุขทนนั้น และต้องจำพรากกับคักก ชาย
หนุ่มเพื่อนบ้านด้วยอาการอย่างไร “โอ!
คักกเอ๋ย ทางมนุษย์!” เธอรำพึง

สายท่อนเชื่อมอันระโหย ค่อย ๆ เลื่อน
ต่ำลง ครั้นแล้วในที่สุด มาจับอยู่ที่คนเจ็บ
อีก อย่างไคความทริทของ เธอ คักกว่าคักก
ก็ยังไมเคียดนักสน เช่นเคียดกับเธอเองทุกกัน
ว่าจะมาyingเอิญพบกันโดย ชัยทวเหตุ อันหนึ่ง
เป็นอันเหตุ และบันทึกเธอไคทวาทะหนักแน่น
แล้วว่า ผู้ที่เธอไคมีส่วนช่วยเหลือคราว

พ. ศ. ๒๔๗๕

ศักดิ์ สมร

รถยนต์ชนนั้น คือผู้ซึ่งครึ่งหนึ่งไถเป็น
ดินเพื่อนบ้านที่สนิทสนม กลมเกลียว ซอซพอ
กันมา “อนิจา—ศักดิ์” เธอว่าพึ่งต่อไป
“ภาพที่คิดมืองเห็นอยู่ละเพราะหนาน ไม่ใช่ว่า
เป็นภาพของความฝันแน่ แต่เป็นภาพของ
ชายหนุ่มผู้ส่ง่างาม ในราชบุรี เมื่อ ๕ ปี มา
แล้ว!”

ทหารหมอ คนหนึ่ง ซึ่งอยู่ในชุดแค้นกาย
พยายาลคนเจ็บตามหน้าที่ ไก่เข้ามาเช็ดเช็ด
ให้สมรนั่งโดยกิริยาอ่อนน้อม สมรคอยรับ
ชอยใจ แล้วนั่งลง

“คอยดูแลเขานักแล้วครับ” ผู้พยายาล
ตอบ “ผมเชื่อว่าอย่างช้าราว ๑๔ วัน เขา
คงลุกขึ้นเดินเที่ยวได้ วนนั สบายมาก นอน
หลับมาถึงหัวโหม่ง....”

“ถูกแล้ว ฉันพลอยก็ไถ้วยมาก” สมร
ตอบ “แต่ยังรู้สึกเสียใจที่รู้เข้าจากคนที่ฉัน
ไถ่ช่วยพยายาลเขาแล้ว ฉันก็ไปกรุงเทพฯ
โดยกิจจำเป็น เพราะตั้งใจไว้ก่อนแล้ว พัง
กลายมาเมื่อวานเอง ระหว่างนั้นฉันไม่เห็น
อันกินนอน สงสัยซ เพราะห่วงเขา!”

“ศักดิ์เป็นคนดี น่ารักใคร่นับถือมากนะ
ครับ และเป็นคนมีความรู้” ผู้นั้นชม “บาง
ทีเขา จะยังไม่ทราบดี คงมีว่า คุณได้มีส่วนช่วย

เหลือและพยายาลเขาในคืนรถยนต์ชน เพราะ
ไม่ได้ยินเขาดามถึงเลย”

“อาจะเป็นได้” สมรตอบ “เพราะ
คืนนั้นเขาไม่มีความรู้สึกอะไรเหลือไว้เท่าเลย
และถ้าเขาจะไถ่รู้เพียงว่า ฉันเป็นผู้หญิงสาว
ธรรมดาคนหนึ่งเท่านั้น ก็จะไม่น่าประหลาด
อะไร และถ้า—”

“ก็เหมือนเขาค้นแล้ว” พลทหารเสนา-
รักษ์พูด “เชิญคุณเข้าไปเยี่ยมได้”

คนเจ็บพลิกตัวแล้วเหลือบดูคู่สนทนา เมื่อ
ใกล้ศยเสียงั้น และจากการมองเห็นในวินาที
นั้นก็ปรากฏอาการสะทึงสะทอนเห็นได้ชัด ถ้า
เหลือบชอนขึ้นเพ่งก็ทรงหน้าหญิงสาวอย่างคน
เด่น สรรพางคายนัยนัยสันต์

“สมร—สมร นั้นเธอหรือ?” เสียงที่
ถามนั้นแผ่วเบา “มาไถ่อย่างไรกัน นัฉัน
ไม่ได้เคลิ้มฝันไปดอกหรือ ในการที่เห็นเธอ
อยู่ที่นี่?”

คนเจ็บพยายาลจะลุกขึ้น แต่ผู้พยายาล
ห้ามเอาไว้ และหันไปบอกแก่สมร

“เชิญคุณเข้าไปนั่งใกล้ ๆ ไถ่ คนเจ็บ
ยังไม่มักำลังเรี่ยวแรงพอ ขอแต่อย่าคุยให้
นานนัก หรือนำเรื่องหนึ่งเรื่องใดมาสนทนา
อันจะทำให้เป็นการรบกวนประสาทของคนเจ็บ

จ. เพ็ชรนิล

กรกฎ

กำเรยขึ้นโดยใช้เหตุ”

สมรก้าวกระเบา ๆ แล้วนั่งลงบนเก้าอี้ด้าน
ขวาของคนขี้ขี้ โดยกิริยาสงวนเสียม ใน
ดวงตาทั้งคู่นั้นโศกขมอยู่ด้วยน้ำตา เธอ
ค่อย ๆ บรรจงเอื้อมมือไปจับมือศักดิ์ — ขี้แน่
นั่งครึ่งหนึ่ง — เป็นข้อมือของชาย ซึ่งจากกันมา
๕ ขี้แล้ว มันปลุกความรู้สึกบางอย่าง —

ความหลัง

“ศักดิ์ ก็ฉันเอง สมร — ใครเคยนึกบ้าง
ว่าเราจะไต่พอกันโดยบังเอิญเช่นนี้ นึกก็มา
ปรำจั้นโดยเหตุไร? มาคนเคียดหรือ?”

“สมร” คนแจ้ค่อย “จะให้ฉันเข้าใจ
ในคำถามตอนหลังว่าอย่างไร ชีวิตของ
ทหาร ซึ่งเป็นแต่เพียงนักเรียนนายสิบ อย่างฉัน
จะต้องเกาะอยู่ด้วยห่วงใยอะไรหรือ จำเป็น
จะต้องมีใครมาอยู่ด้วย ทั้งเป็นการมาชั่วคราว
ฉันยังไม่เข้าใจ”

“ก็ฉันหมายถึงลูกเมีย” สมร พกซึก
อย่างสงสัย

“เมีย! ฉันยังมีแค่ก้าน ถ้าการที่
เธอถามว่ามาอยู่คนเคียดนั้น หมายความว่า
ไม่พามีมาด้วย”

“ศักดิ์ ไม่ได้มีภรรยาที่ขมพร อย่างข้า
ที่เขาล่าถลกกันหรือ?” สมรถามอย่างกระหย

“ถ้าข้าว่าลือเป็นความจริงเสมอไป ฉัน
อยากให้ มี คน เล่าลือ ว่า ฉัน รวย เงิน ใน สมัย
เศรษฐกิจตกต่ำนี้ สัก ๒-๓ แสนบาท” หย
ขณะหนึ่ง “— แต่สมรเธอมาอยู่ที่นี่ได้อย่างไร
ฉันเคยทราบแต่เพียงว่า เธอเข้าไปอยู่ใน กรง
เทพ ๑ เมื่อ ๓ ขี้มาแล้ว นำประหลาดที่เธอ
มาเยี่ยมฉันนี่ — ”

สมรทางหนึ่งสอพิมพรายวันศุกร์กรุงเก่า ๆ
ฉับหนึ่ง แล้วชี้ให้ศักดิ์ทรงตัวอักษรไว้ว่า
“รยณตร์ ชน รด จักรยาน อย่าง น้า
หวาดเสียว” ข้อความบรรทัดล่าง ๆ
มัน

“เมื่อคืนวันที่ ๑๖ เดือนนี้ เวลาประ
มาณ ๒๑ น.เศษ มีรยณตร์โดยสาร
คันหนึ่ง หมายเลขที่ ป. จ. ๐๐๑๔ ได้ขับ
มาโดยเร็วจากสถานีปรำจั้น เมื่อเข้า
ภายในบริเวณตงพระราม คนขับหัก
พวงมาลัย จะ เลี้ยว เข้าซอย ถนน ตลาด
หลวง ก็บังเอิญได้เกิดชนรถจักรยาน
คันหนึ่งเข้าอย่างจัง ตัวรถจักรยานหัก
สะบัดแทบไม่มีชิ้นดี ส่วนคนขี่ทราบ
ว่าเป็น นักเรียนนายสิบ มาสอบภาคข้อ
ควาจากราชนาวี ข้อ ศักดิ์ รักเกียรติ ผู้
ส่งข่าวของเราได้แจ้งเพิ่มเติมมาว่าอาการ

พ. ศ. ๒๔๗๕

ศักดิ์ สมร

ของคนเจ็บค่อนข้างบอบช้ำมาก เพราะ
กะเดินไปนอนสลบอยู่ข้างถนน ต้อง
ช่วยกันหามขึ้นรถยนตร์ หญิงสาวใน
จำนวนผู้โดยสารคนหนึ่งชื่อ สมร เป็น
หลานของหลวงหาญฯ นายทหารม้า ได้
แสดงน้ำใจเมตตากรุณาช่วยทำการปฐม
พยาบาลจนกระทั่งรถยนตร์นำ คนเจ็บ ไป
ส่งโรงพยาบาลโดยสวัสดิภาพ เจ้า
หน้าที่ได้นำตัวคนขับรถยนตร์ไปได้สวน
ปากคำยังสถานที่ตำรวจตามระเบียบแล้ว
ในคืนเดียวกัน”

“สมร—สมรได้ช่วยฉันในคืนอุบัตเหตุ
นั้น?”

“ถูกแล้วศักดิ์ โดยบังเอิญที่ฉันโดย-
สารมาในรถคันนั้น จึงได้ทำการช่วยเหลือ
ตามสติกำลัง เท่าที่เพศฉันกระทำไว้”

“แล้วฉันจะตอบแทน ด้วยบุญคุณอันใดจึง
จะสมค่า?” ชายผู้นอนเจ็บถามอย่างเร่งร้อน

“ไม่ต้องหรอก ศักดิ์ การช่วยเหลือเพียง
เล็กน้อยเช่นเป็นกิจ ส่วนหนึ่งของหน้าที่พล-
เมืองที่มนุษย์เราต้องพึงประเสมอ และสำหรับ
เราก็มิใช่ใครคน” สมรตอบนำเสียงแผ่วเบา

ครั้นทำงานกันอยู่นานขณะหนึ่ง คนเจ็บ
ร้องขอหาเยนکم เมื่อเขาคมแล้ว แล้วหัน

ไปเพ่งดูแขกสาวผู้มาเยี่ยมอย่างแสนสใจ
“วันนี้นักนสหายขึ้นมากสมร มิใช่เพราะ
เหตุใด?”

“หวังว่า คุณพระ คง ช่วยคุณ ให้หายวัน
หายคืน ศักดิ์—แต่ฉันคิดได้ชวนพุกมากแล้ว
คุณพยาบาลแกล้งล้งมาห้ามอยู่โน้นแล้ว เห็น
ไหม ก็ฉันจะต้องลากลับก่อนนะศักดิ์—”

ศักดิ์ปล่อยมือจากหญิงสาว แต่ในแว
ตาชายหญิงยังจับจ้องกันและกัน แวตา
แห่ง ความ เมตตา ปราณี และ ความ รัก ความ
สงสารอันลึกซึ้งปริมาณ โอ้ความหลัง!

“ลาก่อนนะศักดิ์ ก็ฉันจะทำโอกาสมา
เยี่ยมบ่อยๆ” ทั้งคำพูดให้ขาดหายลงลำคอ
ประหนึ่งว่าไม่อยากกระจากไป แต่แต่จึกกลับ
หักใจมิหันเหิรออก จาก โรงพยาบาล อย่าง
เข้มช้า

ศักดิ์หายวันหายคืน ระยะเวลาผ่านไป
นั้น สมร ถู้อโอกาสมาเยี่ยมเยือนบ่อยใจชวน
คุยด้วยเรื่องพลึกเพลินเสมอ บางครั้งมิผลไม
แปลก ๆ ถูคึกคึกมาฝากศักดิ์ การกระทำ
ของเธอต่าง ๆ เช่นโอสถอนวิเศษ เหมือนค่อย
ชะโลม ปลุกปลอบ เยียวยา ให้ชีวิตของ ศักดิ์
ซึ่งประหนึ่งว่าโดนแทงแล้ว มา ครึ่งหนึ่ง แล้วนั้น
ชุ่มชื้นสดชื่นทุกวัน บางครั้ง ศักดิ์ นอน

จ. เพ็ชรมิตร

กรกฎ

ใช้มือถ้ายหน้าผาก เกลือก วนเวียนอยู่ด้วย
ความตึงเครียด และในที่สุด ก็ไปถึงความ
หลัง—ก็ถึงสมร ทั้งเวลาที่เขาได้รับความ
อุปการะช่วยเหลือประคับประคองเป็นอย่างดี
ระหาใคร ได้เหมือนสมรอีกแล้ว หนึ่งบุญคุณ
ของคนที่เขายังมองไม่เห็นว่าระคอบแทนได้
อย่างไรจึงระชดเชยสมค่าควรกัน แต่อย่าง
ขณะที่กำลังคิดถึงอาการในลักษณะที่ เงืองหงอย
เซื่องซึมเหมือนคนสติลอย จากการนอน
บางเวลาแววตาของเขาทอประกายเพทານ แต่
กำลังจิตที่ใจคิดไป—ฝันไป ในเรื่อง ความเย็น
อยู่ของชีวิต ชายลวกพ่อค้าผู้มั่งคั่งเสียงใน
ราชบุรี และมานอนเฝ้าแก้วอยู่เช่นนั้น บาง
ครั้งผู้พยาบาลพุดหยอกเขาในเรื่องรัก ๆ ก็
โดยเหตุที่มีสมรมาหาเสมอ คึกคักบอกว่าเย็น
เพื่อนบ้านซึ่งเคยสนิทสนม อุปการะกันมา ครั้ง
ก่อน—และได้รู้จักสนิทสนม กับ ครอบครัวนี้
เป็นประหนึ่งญาติ พวกเพื่อนทั้งหมดซอสงสัย
คึกคักพอจะออกเดินระยะใกล้ ๆ ได้แล้ว
เวลา—ตอนเย็น ๆ จึงมักใช้เวลาเดิน หรือ
ไม่ก็นั่งพักอ่านหนังสืออยู่ได้เรื่อย ๆ ใกล้ ๆ
บริเวณโรงพยาบาลเป็นที่เกือบประจำวัน รู้สึก
คิดว่าเห็นผลคราวเคราะห์ของตนเอง ที่ต้อง
มานอนรับทุกข์ทรมานอยู่หลายสัปดาห์ และ

ทำให้เสียราชการ เพราะไม่ได้เข้าสนามสอบ
ภาคอย่างเพื่อนอื่น ๆ บางทีเหลือเวลาอีก
ไม่กี่วันคนก็จะต้องถูกส่งกลับราชบุรี—กลับไป
โดยไม่มี เก็บรักษาอันใด คิดท้ออย่างเพื่อน ๆ
บางคน ทรงข้ามคนอื่นเขาจะเย้ยหยันหา
ว่าเช่ซ่าบ้าเถื่อน ชีวตเข้าไปให้รถยนต์
ชนเล่น คึกคักว่าฟังว่า “โอ! ชวราชบุรี
มันโง่ร้ายกาจอะไรเช่นนั้น!” แล้วยกมือชน
ขี้หน้า นึกเศร้าเสียใจ ลงโทษปรักปรำ
ใส่ตัวเองอันมีผลให้เย็นไปเช่นนั้น
“คึกคัก” เสียงหวานเล็กเรียกอยู่ใกล้ ๆ
คึกคักหันไปพบเจ้าของเสียง คือสมรกำลังเคี
รุมมือของหญิงเล็กคนหนึ่งเข้ามา
“นี่ไง คึกคัก น้องเล็กคนซึ้งเวลานั้นยัง
ไม่ทิ้งนม เมื่อคึกคัก เห็นครั้งสุดท้าย—๕ บ
โน้น”
“หนูโตเร็วมาก” คึกคัก ออกปากชม
อย่างจริงใจ “น่าเอ็นดูจริง ซื่อไรอะ?”
“ไหวเสียซี สมร” พี่สาวเตือน
“คุณคึกคัก เคย เป็นเพื่อนบ้าน ครั้งเราอยู่ราช-
บุรี”
หนูน้อย ปฏิบัติ ตาม คำ พี่สาว แนะนำ โดย
กิริยาสุภาพน่ารักใคร่เอ็นดู
คึกคักถามว่า “คุณย่าและแม่ สบายไหม

พ. ศ. ๒๔๗๕

ศักดิ์ สมร

อะไร?”

พอใกล้กับคำพูดประโยคนั้น สมร ยกมือขึ้นชี้หน้าตา ในคอหอยคนทนประกำอยู่ด้วยความเศร้า “อย่าพูดดังเลย ศักดิ์ เชื้อ ท่านสนับยุไปแล้ว—เหลือเราพอง เช่น ถ้าพว้าพ่อแม่ และโคมาอาศัยอยู่ถึง—”

ศักดิ์ตะลึงเมื่อได้ฟัง คำพูดแล้ว อันตนไม่เคยนึก “นี่ลงบนพินทุยานก่อนเถอะสมร ถ้าไม่รังเกียจ เพราะไม่มีเกาหรือเสื่อ” เขากล่าวเชื่อง

“ไม่เป็นไรหรอกศักดิ์ สนามัญญาที่เขี้ยวงามอย่างนี้ คือพระมธรรมชาติ” สมรตอบ สิ้นหน้าแดง ช้อน ความเศร้า ไว้ภายใน พลงน้ำเข้าเขี้ยวแล้วลงนั่ง กิริยาอาการเหมือนเด็ก ๆ

“ฉันออกรู้สึกเกรงใจและระหัดระหวางใจเกินไป สมร” ศักดิ์พูดเสียงอ่อน ๆ “การที่ ออกสำหมา เข้ม เย็น ปฏิบัติคุณเนื่อง ๆ เช่นนี้”

“เพราะเหตุไรหรือคะ ที่คุณเกรงเช่นนั้น?”

“เพราะเสียง ซบซิบ ของ คนภายใน นอก” ศักดิ์ตอบ “วานมีชาวเขาคิดว่าคุณนายร้อยครีอะไรคนหนึ่งเที่ยวบาร้องบอกเพื่อน ๆ

ว่า หลานสาวนายทหารม้าไปเกิดชอยพอนักเรียนนายสิบ—สมรอย่าให้ฉันพูดเลย—”

“คนบ้า! ใครนะศักดิ์?” สมรถามอย่างฉุนเฉียว

“ข้างเขาเถอะสมร ปากคนนั้นยาวจริง เราห้ามเขาไม่ได้” ข้างที่เขาเขายังไม่รู้ก็มึงว่าเราเคยเป็นเพื่อนกันมา แต่ยกนักกฎธรรมชาตินี้— เขาหยุดไปครู่หนึ่ง เหมือนกับใครกับความปวดร้าวภายในใจ แล้วจึงพูดต่อไปด้วยน้ำเสียงแผ่วเบาว่าปกติ

“กฎธรรมชาตินี้—”
“ว่าอะไรเล่าศักดิ์?” สมรถามอย่างฉุนในใจ

“เธอเป็นหญิงสาว สมร และฉันเป็นชายหนุ่ม การเกี่ยวของสัมพันธ์ของเรามันจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ฉันไม่อยากให้คนอื่นเขาสงสัย และนำไปซบซิบว่าฉันเรอรักใคร่นั่น ย่อมเป็นไปได้ทุก”

“แล้วมันก็เป็นเรื่องของเรา ทำไมจึงไปกักขังอะไรกับเขาเหล่านั้น?”

ศักดิ์หัวเราะแล้วพูดว่า “คนเราที่ชอยนำเอาเรื่องของใครต่อใคร ไปจับโน่น ชนนั้นแล้วตั้งกองนินทาทำกันนั้น ไม่ใช่เป็นเพราะพวกนั้นเห็นว่าเรื่องต่าง ๆ มากักขัง แต่คงเป็นเพราะ—”

จ. เพ็ชรบุรี

กรกฎ

“สันดานมนุษย์มากกว่า” สมรพท้อ
“คงจะใช่” โดยมากพวกเหล่านั้นถือว่า
การหาเรื่อง นินทา คนอื่น เช่น งาน อภิเษกสมรส
หนึ่ง”

สมรเบยหน้าผู้ชายหนุ่มผู้ปกครองศาลสะท้อน
“แต่ก็คิดคงไม่ล้มว่าเราเป็นเพื่อนกันใช่
ไหม?”

“ซื่อนั้นฉันไม่เคยปฏิเสธ และไม่รักด้วย
เลย” คึกก็ตอบรับ น้ำเสียงมั่นคง “เราเคย
เห็นใจกันมาอย่างยาวนาน สมร แต่ฉันเองก็ยัง
อดนึกทว่าทว่าทนแรงแไปไม่ได้” ทางบ้านเธอ
เขาทราบดี หรือเปล่า ในการที่เธอ มาเยี่ยมฉัน
ทุก ๆ ครั้งนี้”

“บางครั้งก็คิดจนขอกให้ทราบดี บางครั้ง
ก็ไปบ้านคนอื่นแล้วเลยเกิดโกลาหลมาเอง” สมร
ตอบอย่างจริงจัง

คึกก็พูดว่า “ถ้าเป็นข้อที่กระทำให้คุณ
ทลวงคุณนายรังเกียจ เธอก็ไม่ควรมา ทรอก
สมร เพื่อส่งวันเกียรติยศและชื่อเสียงของเธอ
เองเรามีอายุโตพอแล้ว เราเป็นเพื่อนกันก็จริง
แต่ต่างเพศกัน ฉันก็คิดถึงตัวเองและคิดถึงสมร
มาก เหมือนถั่งชอน”

หนูสมรวิ่งเล่นห่างออกไป ทางมุมโรง
ทหารแผนกสัตว์กริช สมรร้องเรียกและควย

โอกาสชวนคึกก็ออกเดินไปด้วยกัน

“ก็เหมือนกันเรานั่งคุยกันนานแล้ว” พท
พลางคึกก็เดินตามไปไกล ๆ “สมรถามจริง
เถอะ เธอยังคิดถึงราชบุรีอยู่หรือ? เป็นความ
ประสงค์อย่างไร เธอจึงไม่ส่งข่าวคราวถึงฉัน
เมื่อเธอย้ายออกจากพระนคร ๒ ปีมาแล้ว มี
อะไรสักอย่างหนึ่งมาสะกิดใจฉัน วันที่เธอถาม
ฉันถึงเรื่องภรรยา เธอคงเข้าใจอย่างคน
อื่นในราชบุรีเข้าใจทุกคน ฉันก็บอกแก่เขา
เหล่านั้นเวลานั้น และมาบอกความจริงแก่เธอ
เถยวันว่า ผู้ที่ภรรยาฉันนั้นอีกคึกก็หนึ่งทางหาก
คนละคน เธอคงถูกขู่แหย่โดยใครแน่นอน
ถ้าฉันเข้าใจไม่ผิด”

“แล้วคุณไม่ได้มาราชบุรีเลยตั้งแต่ยกกัน
มา?” สมรถามอย่างสงสัย

“ฉันมาเมื่อเธอจากมาแล้ว ฉันได้รับ
หมายเกณฑ์ทหาร จึงสมัครเข้าเป็นนักเรียน
นายสิบแทน จากเวลาพหุครั้งสุดท้ายของเรา
สมรเธอก็ฉันแปลกไปยิ่งไหม?”

“ไม่แปลกเลยคึกก็ แต่...” สมรทั้ง
คำพูดไว้อย่างนั้น ภายในหัวใจรู้สึกคนกัน
บอกแสบ มีน้ำความรู้สึกอะไรบางอย่างที่
ทำให้เธอไม่กล้าถาม คำพูดต่อไปนี้ ออกมาได้
สำหรับเธอซึ่งสลดทอนเห็นใจคึก และเธอได้

พ. ศ. ๒๔๗๕

ศักดิ์ สมร

เปลี่ยนเรื่องคุยโดยรวดเร็ว

“ส่วนเรื่องคนขี้มรดยนคร ทถูก เจ้าหนาท
จับตัวไปแล้ว คักก็พูดทราบดีใหม่ว่าเวลานั้น
อย่างไร?”

“เขาปล่อยตัวไปแล้ว ใคร ๆ ก็รู้ สมร
ว่าไม่ใช่ความผิดของเขา ฉะนั้นเองเป็นผู้
รุดกิจรยานเข้าไปให้รุดยนครขึ้นท่าทางหาก ฉะนั้น
จะไปเอาเรื่อง เอาความให้เขาโกรธแค้นทำไม
วามนเขามาเยี่ยมฉฉฉฉ และพัก ขอโทษ อย่างน่า
น้อยก็ยัง เขาเป็นคนน้ำใจลูกผู้ชายแท้”

“ส่วน การ สอปลั ของ คักก็ คัดฉฉ พดอย
เสียใจ ด้วยเมื่อ ทราบดีว่าได้มา มี อุปสรรค เนื่อง
จากการเจ็บป่วยที่แล้มาขึ้นทันเหตุ”

“อย่านำเอามาเป็นอารมณ์เลย สมร ยิ่ง
คิดยิ่งผ่นถึงคราวเคราะห์ของฉฉฉฉแล้ว มันแสน
จะเศร้าสลดใจเพียงไร กู ๆ ฉฉฉฉเป็นชายที่
อาภัพ ประเคียวพโยนฉฉฉฉ”

“คนเราก็คือตัวละครโดยทรง” สมร
พูดอย่างอาการเศร้า ๆ “ทำหน้าที่แสดง
ในบทบาทต่าง ๆ กัน ประเคียวทุกข้ประเคียว
โศก”

ขณะนั้น มี พดทวาร เกียร เร่งร้อน มา ยังกู
หนุ่มสาวซึ่งกำลังนั่งสนทนากันอยู่ เมื่อเขา
มาถึง สมรจึงจำได้ว่าเป็นคนใจดีขยัน

“คุณนาย ให้มา ตาม ไป วัชประทานเข้า
และเป็นห่วงคุณน”

“ฉฉฉจะไปเที่ยววันแหวะ กลับไปก่อนเถอะ”
สมรบอกแก่คนใช้แล้วหันหน้าไปทางคักก็

“สมควรแก่เวลาแล้ว คักก็ วัชค้อย
พยและคุยกันอีกภายหลัง คักก็คงยังไม่ถูก
ส่งกลับเร็ว ฉฉฉฉก็”

คักก็แสดงความน้อยน้อมแก่เพื่อนสาวเป็น
อย่างก็ และพูดว่า “ยังกำทวนไม่ได้ แต่
เชื่อว่าฉฉฉฉคงถูกส่งกลับก่อนคนอื่น ๆ ในเมื่อ
มันหายเป็นปกติแล้ว เห็นใหม่ว่าฉฉฉฉเป็น
ผู้พ่ายแพ้แก่โชคเพียงไร—”

สมรก้าวเดินไปตามถนนซอยเล็ก ๆ คักก็
ยืนเหม่อมองอยู่อย่างสนใจ งามภาพของสตรี
สาว และ น้อยหญิง เลี้ยว ลับทวย ไปจาก คลอง
สายตา

๕ วันต่อมา ทรงกษัตริย์เสด็จไปลาเป็น
คักก็ขอยืมรถกิจรยานจาก เพื่อน ขยับเขยื้อน ใน
บริเวณคองพระราม แล้วเลี้ยวตัวมาตาม
ถนนซอยเล็ก ๆ เมื่อผ่านสนามแบดมินตัน
ซึ่ง กำลัง พร้อมเพรียง อยู่ ด้วย คณะ หนุ่มสาว
แห่งหนึ่ง คักก็ได้ยินเสียงหัว ๆ รู้ว่าเป็น
เสียงของผู้ชายพูดใส่หน้าคนอย่างทนายทนาย
“เจ้า หมอ นักเรียน นายฉฉฉ ไม่เชื่กรวด

จ. เพ็ชรบุรีศรี

กรกฎ

จักรยาน พงธหรือชนมาจากความสลดไม่
วันก็เฮลั่น”

คึกคักโคกตลงจากรถ แล้วจึงจะไปทาง
กลุ่มคน ขนแกะเข้ามาขาว และกำลังตั้งลูก
ชนโกโต้อยู่กันอยู่ เลือกลายในกายฉีก
ชานเข้าไปทุกขุมชน นึกจะเข้าไปถามหา
ตัวผู้พบในขุมชน แต่แล้วก็กลับหกลใจได้ว่า
ตัวเป็นผู้น้อยและต่ำงั้นมา พธจะก้าวเหยียบ
บันไดรถ เสียงหวานแหลมร้องว่า

“คึกคัก—”

คึกคัก เกรงใจรถ เข้าไปจึงรู้ว่า สมร รวมอยู่
ในคณะนั้นด้วย และสมร นั้นเองเป็นเจ้าของ
เสียงที่เรียกเขา

“ไปรแวงมานานก่อน อยากซ้อมแบก-
มินกันกับคุณสีกพดหนึ่งก่อนคึกคัก” เขากล่าว
เชิญต่อไป

คึกคักทำมือไม่รู้จะตกลงใจรับคำเชิญหรือ
ปฏิเสธแล้วจึงพูดขอคำว่า “ขอบใจ แต่
ฉันมีธุระจะต้องไป และ—”

สมรเข้ามากระซิบเป็นเชิงออกอ้อน “โอ!
คึกคัก ๕ ปีแล้ว นะ ที่เรา ไม่ได้ เล่น แบกมินกัน
ร่วมกันมา คุณยังนึกมองเห็นความสนุก
สนานของเราในราชบุรี ได้ มิใช่หรือ และ
นี่เป็นคืนที่มีคณอนงาม อย่างหนึ่งในการที่เรา

ได้มาร่วมกันอีก—อย่าปฏิเสธนะ คึกคัก”

นายร้อยตรีผู้หนึ่งพกระซิบเพื่อนข้าง ๆ ว่า
“ดูท่าที่เห็นจะไขว่รูป และ กล้าคุยได้ สำหรับ
แค่เกมรัก เท่านั้น ส่วน เกมกีฬา คงเหลว
เปล่า!”

สังเกตจากท่าทางของหมอนั้น คึกคักย่อม
รู้อยู่ว่า สมร ที่ เข้ามายังคนนั้น คงเป็นลมร้าย
เสมอ แต่คนก็ไต่ขยับขึ้น ระวังโทษะ ทำ
ประหลาดไม่รู้ ไม่รู้

“อย่าดีกว่า สมร ฉันเป็นแค่เพียง
นักเรียนนายสิบ ไม่มีอะไร เก่งกว่าในวง
สมาคมเขาจะรังเกียจ ทั้งฉันเองไม่ใช่ชาว
ถิ่น—”

“ขอหลังนั้นแล้ว คึกคัก เราจะไปปลุก
ความคุ้นเคยรู้จักกันไว้ มีเพื่อน ๆ ของคิด
อีก ขอให้เขาได้ชมฝีมือคุณเถอะ คึกคัก”
สมร ร้องขอก่อไป

คึกคัก วางท่าแข็ง ๆ เกรงเข้าไปที่บริเวณ
สนาม สายตาหลายคู่จึงกู่เงาของร่างซึ่ง
จวนแหลกลาญเพราะรถยนตร สมร แนะนำ
ให้รู้จักกับเพื่อนใหม่ของเธอลหลายคน และ
ยังมีผู้ชายอีกหลายคน ซึ่งคึกคักขอตัว กระซิบว่า
เขาคงไม่เห็นสมควรกับตัวคู่ควรที่จะมาร่วมรู้จักกับ
ไม่มีสัญญาบัตรคึกคักอย่างเขา เวลานั้นถึง

พ.ศ. ๒๕๓๕

ศักดิ์ สมร

เกมทศมร จะได้เข้าเปลี่ยน
ให้เน้นเข้ากันอยู่ได้

เกมทวีปเข็ลได้เริ่มลงมือโดยเวลากะทัน
หัน คัดกั, สมร และผู้ขายอีกคนหนึ่ง อยู่
ข้างเคียงกัน ฝ่ายคู่แข่งชนก็มีจำนวนหนึ่ง
หนึ่ง ชายสอง คนกัน ฝ่ายปรบัยก็ได้แสดง
ฝีมือ คัดกัได้บอกกันไป มา อย่าง ชำชอง และ
รวดเร็ว คัดกัทั้งมาเสียมานานแล้ว แม้กระนั้น
ลายเลื้อยเก่าก็ยังปรากฏอยู่ เพราะมีเสียง
ปรบมือของผู้คนดูข้างสนามให้เกียรติยศ ใน
การแสดงลูกพลัดแปลงวิชัยออกและทยอย
รวดเร็วของเขาบ่อย ๆ

เกมแรกแต้มสูงได้เฉลี่ยเสมอกัน ผลที่สุด
ฝ่ายคัดกั เป็นผู้ปราชัย เพราะคำต่อสู้ของเขา
ทั้ง ๓ นั้นช่วยชาวนาเขามาก เจ้านายร้อยคว
ทำทางหยิ่ง ๆ คุยส่งโซมมในการขอแก้ตัวเกม
หลัง เมื่อคัดกัได้เปลี่ยนข้างหลายแสงครวน
มาอยู่อีกด้านหนึ่ง พอท่าแค้มซน ๔ คอ ๓
ลูกโค้งเจ้ากรรม ลูกหนึ่ง ชน มาลอย อยู่เหนือ
ตาข่าย พอเหมาะคัดกัอยู่หน้ากระโถกเออ
มทยอย่างสุดแรงเกิด หลังจากเสียงดังอย่าง
ประทุกระเบิด มันเป็นเวลารวดเร็วปานลมพัด
ก่อนที่ฝ่ายหนึ่งจะยกแรกเกิดขึ้นของยัด นาย
ร้อยควหันมคนคุยเก่งเมื่อสักครู่กลับยกมือชน

ยัดตาข่าย ปรากฏว่ามีเลือดแดงซึมไหล
ลงอาบแก้มเป็นสาย เกมนี้จึงได้ชะงักลง
กลางคัน เพราะต้องช่วยกันพยายามขึ้น
ลูกโทษ—ใจคอสิ้น คัดกัแสดงวาทะขอโทษ
อย่างสุภาพ แต่ภายในใจรู้สึกยัยกัสมประสงค์
ที่ตนได้คักให้หมดนั้นเริ่มรู้ว่าชาวราชบุรินทร์ไม่
ใช่เป็นหมูเสมอไปเลย

พระอาทิตย์คด้อย จวนจะลับทิวไม้ลงแล้ว
เมื่อ คัดกั เจริญรุ่งโรจน์สมร ที่บ้าน กิริยา
อาการยังว่าเรึง ชุ่มชื่น ประหนึ่งว่าไม่ใช่
ผู้ห่างจากความเจ็บป่วยใหม่ ๆ เลย

“ฉันเหนื่อยมาก สมร จิตมาคง
ชั่วโม่งแล้วยังต้องเล่นแบกมินตันอีก—”

“โดย เพราะเห็นแก่ทีฉัน ใช้ใหม่ คัดกั ?
ฝีมือคุณยังไม่ใช้หายอกเลย” สมรพุกพร้อม
กัยคอนให้อย่างงาม

“ดูเหมือนเจ้าหมอนั้นจะเป็นคนแรกทีรู้สึก
ฝีมือคุณจนว่าเป็นอย่างไร บางทีทำให้เขา
เริ่มรู้สึกตัว รวึงปากคอก กิริยามารยาทไว้อย่าง
กะมัง ?”

“หรือไม่เขาคงจะเร่งเกลี้ยทรงซัดคุณมาก
ขึ้นทีไร คัดกั เขื่อนนั้นไม่เท่าไรหรอก แต่
อาายนันแผละมาก” สมรพุกเสียงเคือ ๆ
คัดกั ทอยอย่างม้ายัย “ฉันจะไปติด

๑. เพ็ชรบุรี

ករករ

เขาแควอะไรในเรือนนั้น นั่นเป็นการเล่นคว่ำ
สุกท้าย อีก ๓ วัน ฉันก็ต้องจากไปราชบุรี
— ถ้าว่าแค่เพียงลูกแบกมันกินลูกนัยน์ตาช็อก
ข้า ทำให้เขาช่ายแล้ว ความอายของฉันซึ่ง
เมื่อได้ยื่นเขาพอกมันประมาท เชิงกลดบ้อย ๆ
ให้เพื่อนเขาพองนั้นจะมีค่าสูงเสียดอกกะมังส้ม ?
แม้ฉันไม่ได้เป็น นายร้อยทวี ทวีอะไร เทือก
นั้น — ! ”

“ช่างเถอะ คึกคัก” สมร กล่าวเอาไว้
 “อย่าได้มาถือเยนฮารมดเลย ว่าแต่คึกคัก
 จะต้องกลบเร็ว เช่นนั้น เทียวหรือ — อย่าฟัง
 กลบก่อนนะ คึกคัก!”

“ราชการทหาร — ทหาร, สมร เราะจะ
ออก ๆ ขอ ๆ กัน อย่างเมื่อก่อนไม่ได้ เธอ
ก็เห็นทลานนายทหาร เลือกทหารเหมือนกัน
ขอให้ฟังทราบความเกิดจากใน เรื่องวินัย ของ
ทหารไว้ — โอ! ถึงทางแยกแล้ว สมร ฉัน
มีลูกเสียเพลิน เรายังมีเรื่องจะต้องพากัน
อีกมาก ลาก่อนตรึก ไว้พบกันใหม่”

สมัครโยกมือชกขบ แล้วควงไม้เรียวเก็ก
เกร็งม่งหน้าไปสู้บ้าน อย่างแสนโสมนัสใจ

ลมหนาวในเรือนมกราคม กระโหะพัดเย็น
 ขะเยือก กิ่งมะม่วงเห็นหน่อต่างบ้านโขก

ไหวโอนเอนไปมาตามกระแสลม กวังกว
ย่นท้องฟ้าส่องประกาย มีแสงระยิบ ๆ ยวีโรจ
คงพระราม ถูก ปักศูลม อยู่ ด้วย ความ มีคม
อนธการและความแสบสังข์ เป็นราวกับทิววน
วิเวกวังเวง — เปลี่ยวใจ สมนั่งอยู่บนชอย
หมำค่าง มือขวาเท้าไว้นั้นแน่น ทอดสายตา
ที่เขมามาถึงของพา ที่ความมืดกรมเกลื่อน
ไหวของพุ่มไม้และกวัดกังซังเห็นแต่เพียงสลัวๆ
ส่วนเทศสิกลื่นลอบไป ทา คึก — นักเรียน
นายสิบ และนั่งถึงความหลงในส่วนตัวเธอ —
“โอ้ คึก! เพื่อนยาก!”

ศักดิ์ระจากเธอไปพวงนั้นรดไฟชะนวนเข้า
ศักดิ์ระต้องมีเรื่องผูกกับเธออีกมาก “ศักดิ์
เอ๊ย, เธอยังไม่ทราบความจริงอะไรในส่วนตัว
สมร แม่แทนอัย คุณเป็นชาย ที่จะให้โลก
ทราบหน้าใจ เธอจะหลงมกกระนั้นหรือ?”
เธอคิดว่าฟังอย่างนี้สบายใจ

เสียงระฆังทักของเรือนจำทหารบก ย้ำบอก
เวลา ๒๓ น. สโมสร อ้ายปากหวาน อย่างไรเสีย
คึกคัก คงไม่ผิดนักที่จะมาพบเธอ — เธอคึก

ภาพที่มองเห็นทะลุๆ เกือบจะไม่มี
นั้น ทำให้สมรเชื่อนั่นว่าเป็นใคร ตาม
ความเข้าใจ จึงเดินเข้าไปหาและเรียกชื่อ

พ. ศ. ๒๔๗๕

ศักดิ์ สมร

“ศักดิ์!”

ศักดิ์ ขานรับ พลางก้าวซิกเข้ามา แล้ว
จับมือสมรขยับสนอย่างคนตื่น “เราไปนั่งที่
เกาอี้ยาวใต้คนขนนนนี่ละ สมร เธอมารอ
ฉันอยู่นานไหม?”

“ไม่นานหรอกค่ะ ศักดิ์ พัง ๕ หุ่เมื่อ
ก่อน คุณคงรอเวลามาก”

“ฉันต้องหาโอกาสหนีมาพบเธอ เห็นไหม
เป็นการลำบากเพียงใด— วินัยทหาร ถ้าเขา
จับได้ก็—”

สมร ยกมือขึ้นแตะปาก ลึกซึ้งอย่าง กิริยา
เอียงอาย “อย่าว่าแต่ศักดิ์เลย คิดฉันเองก็—
คิดฉันก็ลอบหนีเข้ามาทุกที ถ้าใครพบ—”

“ก็ยังไม่ถึงคราว” ศักดิ์กล่าวต่อ แล้ว
หัวเราะเบาๆ “แต่ส่วนฉันสิ สมร ถ้าเขา
รู้เข้า มันออกจะร้ายมาก!”

สมรทวนโซ่พักมาเป็นครั้งคราว เป็น
ยะเยือกเข้าไปทุกซอกซอก ศักดิ์ค่อยๆ วาง
มือลงบนมือเพื่อนสาว พร้อมกับกะเผลยเข้า
แนบงอใกล้ซิกโดยไม่ตั้งใจ

“สมร, ฉันจะจากเธอไปแล้ว— พุ่งขึ้น
รถเข้า ยังมีอะไรบางอย่าง ภายในหัวใจฉัน
ประหลาด ถูกผูกมัดตรึงตราความรู้สึก อันนั้นไว้
ไม่ให้ยอมจำจากไป แต่มันจะเย็นไปไ้ละ

หรือ สมร คำสั่งของทหาร—”

นั่งไปขณะหนึ่ง และทางฝ่ายผู้หญิงไม่ได้
แสดงลักษณะอาการ หรือ กล่าวตอบ อย่างใด
ศักดิ์รู้สึกว้าวมืดมนเร็วเล็ก ที่เขายังจับ แน่
นั่งนั้น สันนอย ๆ

“สมร, เธอได้แสดงน้ำใจเมตตา กรณา
ต่อฉันมาก จนสุดท้ายจะมีมากได้ ฉันยังนึก
มองไม่เห็นว่าจะมีสิ่งใดตอบแทนให้สมค่าควร
กัน— บางครั้งนึกเศร้าใจ ลงโทษตัวเอง—
ฉันจะจากเธอไปแล้ว คราวนี้บางทีจะเป็นครั้ง
สุดท้าย เราต้องห่างกัน น่าจะไม่ไ้พบเห็น
กันอีก จากไปอยู่คนละถิ่น สมร วาสนา
ฉันน้อย!”

“พออะไรอย่างนั้น ศักดิ์ คิดฉันสารภาพ
จริงๆ ว่ายังไม่ลืมคุณเลย เราเคยเห็นใจกัน
มาแล้ว นึกถึงวาทะ โอ! ศักดิ์ เรา
เข้าใจผิดกันเอง ต่างหาก— หากแต่ความ
โผล่ของเรามาเมื่อ ๕ ปี โหม่ มันผลลอบขึ้นมา
ในความทรงจำยังใหม่— ตามจริง ๆ เธอ
ศักดิ์?”

“๕ ปีที่จากไปนั้น เหมือนกับได้เกิดเมื่อ
๕ วันมานี้เอง” ศักดิ์ตอบ ชายาคาดหญิงสาว
“เราเช่นแต่เพียงเพื่อนกัน ยามนั้น เรารักกัน
และไม่เคยคิดว่าเราจะจากกัน แต่เราก็คงจำ

จ. เพ็ชรมีศรี

กรกฎ

พวกกัน มันเห็นเวรกรรมอันใดเล่า ความ
ทุกข์ใจ เจ็บซ้ำ บอกละแสบ ป่าน มีกิริยาที่
ประหัตประหารความรู้สึกของฉัน เวลานั้น ยัง
ไม่ร้ายแรงและสาหัสเท่าเวลานี้เลย สมร!”

เธอเงยหน้าขึ้น ลอยขำเลียงชายหนุ่มผู้
ที่อยู่ในเครื่องแบบทหาร “เพราะอะไรหรือ
ศักดิ์?”

“ก่อน ๆ เรายังไม่ได้แสดงน้ำใจ ปลุก
บุญคุณอุปการะแก่ฉัน เท่าที่ใดกระทำเมื่อพบ
ฉันถูกรถยนต์ชน นอนสลบ อยู่ในปรำจันทรัน
และในการที่ฉันจะต้องจำพวกรก หันหลังให้
ที่ฉันควรขอไปโดยลักษณะเป็นเฉยเช่นนั้น ฉัน
จึงควรถูกลองโทษว่าเป็นมนุษย์ที่โลกควรตีเคียน
อย่างยิ่ง!”

“ศักดิ์ ยังไม่ได้บอกฉันเลยว่า เป็นการ
จำเข่นอันใด ที่จะต้องมาจนถึงการชกเซบบุญ
คุณ บางทีศักดิ์จะต้องชกหักกระดูกของฉัน
เสียอีก เมื่อคิดว่าเราเคยยื่นท่อนความสัมพันธ์
กันมาแล้วในระบะหนึ่ง” สมรพุกอ้อย ๆ

“แต่ฉันไม่มีอะไร เปลี่ยนแปลงใน ความ
รู้สึกเลย — นอกจากมีความคิด อย่างของคน
บ้า ๆ อย่างหนึ่ง ที่ นก ทะเยอ ทะยานไฟ สิ่ง
กระทำไป แล้วก็กลับเล็ดลมละลายลงใน
กองน้ำคานันเอง —” เสียงนั้นแหกแห้ง

และหวนหายไปในลำคอ

“อะไรเล่า ศักดิ์ คิดเห็นว่ามันน่าจะมี
สิ่งใดทำให้เธอเศร้า?”

ชายหนุ่มขมขมิ้นลงยักหน้า แสดงอาการ
ทรมานทราวยใจ

สมร จีบไหล่ศักดิ์แน่น และกระแซ้ถาม
ศักดิ์ พุกเลียงแหกแห้ง “สมร, ฉันจะ
ยอมบอกได้ ก็ต่อเมื่อฉันยอมอุทิศตัวแล้วว่า
ฉันเป็นผู้ทรยศ เป็นผู้ที่ทำลายความเป็นมิตร-
ภาพของเธอเท่านั้น มันค่อนข้างระลึกศีลธรรม
—อย่าโกรธฉันนะ สมร”

ก็เหมือน ผู้ถามถาม ระลึกเกล้ารู้ ตาม สภาพ
การทรมานเป็นอยู่เพราะหน้า สรรพวงค์กาย
ของศักดิ์ สิ้น — แล่นคลอกมาดังมือ เมื่อ
ค่อย ๆ ขรรจยคมมือของสมรขึ้นขยเบา ๆ

สมร นิ่งอึ้ง ไม่ได้แสดงกิริยา หรือ กล่าว
คำคำอย่างใด แล้วค่อย ๆ เอนศีรษะชย
หน้าลงพิงไหล่ศักดิ์อย่างอ่อนระทวย น้ำตา
ไหล — นึกถึงตัว นึกถึงฉากของความเศร้า —
ความทุกข์!

ศักดิ์ ถอดแว่น อันแน่นน้อย และ ขรรจย
อย่างแสนเสันทา ก่อนที่เขาจะแสดงกิริยา
ปฏิเสธอีกเอื้อนไว้ทัน ปาก ก็ พร่ำ พลอค
“เพราะรักเธอ สมร ฉันจึงต้องเป็นผู้ล่ง

พ. ศ. ๒๔๓๕

ศักดิ์ สมร

ละเมิดในธรรมะเช่นนี้—บอก ไปรบอกฉัน หรือ สมร ?”

ศักดิ์ถามเถะ สมร ว่ารักฉัน ซึ่งเป็นคำพูด
คำเดียวที่จะให้ฉันสุขใจไปจนตาย !”

สมร สะอื้นไห้ ๆ มือหนึ่งถอบรอบคอ
ศักดิ์ “มันสาย—สายสำหรับคุณไปแล้ว
ศักดิ์เอ๋ย ! ใครจะคิดบ้างว่าในโลกนี้ชีวิตหรือ
ความเป็นอยู่ เป็นของเที่ยงธรรมแน่นอน—คุณ
กล่าวสภาพของความรักกับสตรีมีความเกลือก
กลืนอย่างฉันนั้น ไม่ใช่เป็นทางยุติธรรม
ของความรัก—ฉันชั่ว, ฉันเลว, ศักดิ์ ก็

ให้ฉันเลวไป ตาม สภาพ ของฉัน ด้วยเถียว
เถะ” พลางพลายสะอื้นไห้ต่อไป “ฉัน
หาได้บอก ความ จริง แก่เธอ หรือใคร ๆ ไม่
ศักดิ์, จนบัดนี้รู้แล้วว่า ความลยที่ถูกละเมิด
เป็นประหนึ่งแผลอันระอุ บ่มหนอง ได้ถูก สะกิด
แทะเกาทุกคืนวัน ฉันรู้สึกอับอายทอนความ
หลอกลวง ที่หน้าของฉันเอง ต่อไปไม่ได้แล้ว
ศักดิ์—โอ ! เหวกรรมอะไรเช่นนี้ !”

“เกิดอะไรขึ้นแก่เธอ สมร หรือว่าฉัน
กล่าวคำเจ็บช้ำ แสดงใจแก่เธอ อันเนื่องมา
จากผลความสัมพันธ์ของเรา ?”

“มีไฉ ศักดิ์ แต่—แต่ฉันเป็นผู้มีความ
—คุณควรระวังเถียว”

ศักดิ์สะทึงอย่างแรงจนเห็นไฉชัก “อะไร สงสัย

“ยกโทษให้ฉันนะศักดิ์ โอ ! มันน่า
ละอายมาก ที่รัก ฉันไม่น่าจะบอกคุณเลย

แต่—ศักดิ์ เพราะรักคุณ อยากเห็นชีวิต
อันสุขใสของคุณในวันหน้า—” ทั้งคำพูด
ไว้เพียงนี้ และศักดิ์พกซึกเป็นเชิงร้องขอ

“บอกฉันซิ สมร” ศักดิ์เตือนซ้ำ

ผู้ถูกร้องขอให้ตอบ กลับซบหน้าลงในอก
ชายหนุ่ม ดอนสะอื้นไห้อย่างน่าสงสาร “ศักดิ์,
ฉันเคยมีสามีแล้ว—”

ผู้ฟังคนละง และสะทึง มีความตกใจเข้า
แทรก

“มีสามี—?” ศักดิ์ถามเสียงแหบ

“น่าขยะแขยงมากนะ ศักดิ์ ที่คุณเข้าใจ
ผิด บอกจบหญิงไม่บริสุทธิ์อย่างฉัน —”
แล้วเธอก็ร้องไห้ที่หน้าทราวยุ่งง่วนใจ

“สามี ของ สมร เคยวัน—อยู่ที่ไหน ?”

ศักดิ์ถามน่าเสียงซาเย็น ในคอหอยแห้งผาก

“ถึงแก่กรรมไป ๒ ปีแล้ว ศักดิ์ หลังจาก
จากแต่งงานกัน ในพระนคร และอยู่กินกันด้วย
ความผาสุกไม่ถึง ๓ สัปดาห์ เขาก็ด่วนตักข่อง
ทั้งฉันไป—”

“เจ็บป่วยอะไร ?” ชายหนุ่มถามอย่าง

๑. เพชรบุรี

ករករ

“โดยอุบถทวเหตจากภณนครขึ้นรถกรร-
ยาน เช่นเคยวกบถโตเกิดแก่คุณนแหะ คักก
นำฮานามาก ทายาคาทกเกี้ยว โดยไม่ไคโพ
สังอะโรจนสักคำ เป็นภาพที่น่าสยคสยของ
หรวากเสียวอย่างยัง จนขนกคนขงนงมมอ
เห็นร่างกายทเคิมอยู่ควัยรอยฟกช้ำแหลกลาญ
ของทุก ๆ ส่วนทถูกรตบตีตกมา, นำสลด
ใจมาก คักกเฮย! ผู้ทอรับคนำทา ทนทุกข
อยู่คักกคิดน บิการมารคักทาไมแล้ว ยามน
มนอะโรยฮอกเล่า ผลกรรมนเอง คักก
จากพระนคร มาคังแคบคิน เพราะไร ทยค
เห็นขว พงพาอาศัย มาอยู่กับัง และบ่า ไซ
สถานทักยจนเป็นโฮสสสมานกรักษาโรคทวิ
สนุกเพลิกเพลิน ผังความรู้สึกทอธรรมชาติ
ทังนา, บ่าไม, และหวยฮารละห่านเขา เพอ
โรให้ลมเหตการณเหล่านัน คักก ของคักก

จะเป็นเพราะความงมงายของกิดิน หรือเป็น
เพราะอะไร ก็เก่ายาก ซึ่งคนโง่เขลาที่ไม่
ทราบความจริง และที่ได้พบเห็นกับตาฉัน ยัง
งมงายหลงงมงายว่ากิดินเป็นสาว—ยังบริสุทธิ์—”

เสียงถอนหายใจยาว แล้วกล่าวต่อไป “รวม
ทั้งคุณทวย— เอียน รูนเนลระ คักก ว่าคุณ
ควรเรียงเลขเพียงไร— โอ! ศักดิ์ จากถาที่
คิดนโกช่วยพยายาลของคุณเมื่อรถยนต์ชนคนนั้น

มันอกทำให้กลิ่นกระหือรือเกินไปลงชายสาม
 เลี่ยมไม้ไผ่ วิญญูฉกรรจ์ได้แตกขลุ่ยไปแล้ว จะ
 ทวงคนมาออดกระหน่ำหรือ? คึกคัก เหล่า
 เป็นฉากพินความจำ เมื่อ ๒ บดลงแล้วอวดวาระ
 หนึ่ง — ”

ศักดินของพระองค์อยู่ด้วยความรู้ สักดินเต็มคน
 อยู่ด้วยปัญญา ร้อยแปดพันประการ กอปร
 อยู่ด้วยความรู้ ความเมตตา สงสาร แห่ง
 สภาพณุญ สมรเป็นสวรสุมคาคุดความก
 ติคิวิ ผลอันก่อเกิดแก่ตัวเธอ ก็ไม่ใช่
 เพราะ การกระทำขึ้นโดยเจตนา หมายให้เสีย
 ชื่อเสียง คุณความดี โลกย่อมมีแล้ว และ
 เป็นทางของวิบัติชวคอย่างยิ่ง ศักดินคน
 แลวงใจคอบ้างมีตง แต่ในบารุณทนก็เขา
 ะนออย่างไรขึ้นมาก็ได้ แล้วสวมกอด สมร
 เข้าไว้แนบชิด ปลูกพร่ำปลอยเอาไว้

“มีใ้ความ^๕ม^๕ร^๕เก^๕ย^๕อย่างไ^๕ด^๕เล^๕ย ะ
เร^๕ย^๕ก^๕ว^๕า^๕เ^๕น^๕การ^๕พล^๕ง^๕พล^๕า^๕ค^๕ของ^๕เ^๕ร^๕อ^๕ ห^๕ร^๕ือ ส^๕ม^๕ร^๕
— ห^๕า^๕ม^๕ิ^๕โก^๕ ม^๕ัน^๕ย^๕อ^๕ม^๕ห^๕น^๕ไป^๕ตาม^๕โ^๕ช^๕ก^๕ชา^๕ค^๕า^๕
ของ^๕ค^๕น^๕เ^๕ง^๕ ค^๕ือ^๕ท^๕า^๕ม^๕พระ^๕ล^๕ิ^๕ช^๕ของ^๕พระ^๕ผู้^๕เ^๕น^๕เจ้า^๕
ะ^๕ล^๕ก^๕ห^๕น^๕ไป^๕ตาม^๕ใ^๕น^๕ก^๕ไ^๕ด^๕อย่าง^๕ไร^๕ ส^๕ม^๕ร^๕—
เ^๕ร^๕อ^๕ค^๕ว^๕ร^๕ะ^๕ย^๕น^๕ค^๕ั^๕ย^๕ ท^๕ค^๕ว^๕า^๕ม^๕ร^๕ก^๕ิ^๕ช^๕ของ^๕เ^๕ว^๕า^๕ะ^๕ไ^๕ม^๕
ก^๕ระ^๕ท^๕ย^๕ก^๕ระ^๕เ^๕อ^๕น^๕ค^๕อ^๕ค^๕ิ^๕ธ^๕ร^๕ม^๕ใ^๕ก^๕ ใ^๕ย^๕ เ^๕พ^๕ระ
ใ^๕เ^๕ว^๕ลา^๕น^๕ เ^๕ว^๕ท^๕าง^๕ฝ^๕า^๕ก^๕ท^๕าง^๕เ^๕น^๕ไ^๕ท^๕ย^๕แ^๕ก^๕ว^๕”

พ.ศ. ๒๔๗๕

ศักดิ์ สมร

“ศักดิ์ — เธอหมายความว่าอย่างไร?”

สมรแหงนหน้าศักดิ์ พูดยังคน

“หมายความว่านอนแช่ เพราะการเจ็บ
ป่วยมาหลายวัน ตั้งใจจะไปเที่ยวตากอากาศ
ชายทะเลสักที แต่ว่าต้องไปนอนเหงาอยู่
คนเดียว แค่นี้รู้สึกราวจะมีใครคนหนึ่ง
มารวมด้วย”

ในขณะนั้นน้ำตาแห่งความปลื้มปิติไหล
ลงอาบแก้มทั้ง ๒ ของสมร หล่นตามทั้ง
น้ำตาว่า “ใครคะ ที่จะเป็นเพื่อนเที่ยวกับ
ศักดิ์?”

“ผู้หญิงคนหนึ่ง ซึ่งฉันได้ ผูกมัดสัญญา
ไว้ภายใน' เป็นเวลา ๕ ปีเต็มๆ”

อาการเคลื่อนไหวแห่งร่างกาย สมร
จะต้องมีความรู้สึก สั่งให้ร่างกายส่วนใด
ส่วน ๑ เคลื่อนไหว ส่วนนั้นจึงจะเคลื่อนไหว
ตามคำสั่งนั้น แต่ในคราวนี้ แขนทั้ง ๒ ของ
ศักดิ์ — สมร ตามโอบรัดกันแน่น โดยมิได้
รับคำสั่งจากสมรเลย

การจากอย่างขาดลอย ที่ไม่ได้นึกฝันว่า
จะกลับมาพบกันได้อีก และก็กลับมาพบกัน
โดยไม่นึกฝัน ทั้งนี้เพราะ—

โตโตในโลกล้วน

อนิจจัง

คงแต่บำปบุญยัง

เที่ยงแท้

คือเงาติดตัวตรึง

ตรึงแน่น

คงแต่บำปบุญแล้ว

อยู่เฝ้ารักษา

ฤมิใช่?

ดอกลีลาวดี

“กรรมเก่า”

(ต่อจากหน้า ๑๔๘ มิถุนายน ๒๔๗๕)

๓

รุ่งเช้า นุชตื่นแล้วแต่คงยังเสียบสายความ
สยายในที่นอน หล่อนพลิกตัว เปลี่ยนท่า
คิกระนอนต่อไปอีกสักหน่อย พอสายคา
เหลือบเห็นมุ้งสีน้ำตาล ทำให้เกิดความฉงน
ในใจ มองดูที่นอน หมอน ผ้าห่มก็เห็นแตกต่าง
กับที่คนเคยใช้เขื่อนมาก ความจำใน
เรื่องเมื่อตอนกลางคืนก็ผุดขึ้นในสมอง นุช
ยกตัวขึ้นนั่งเหยียดเท้า ปัดผ้าห่มทิ้งเสียบทันท
แล้วเบ้มุ้งออกมายืนอยู่หน้าเตียง

ห้องที่หล่อนยืนอยู่ คือห้องที่แม่สาวเจ้าของ
บ้านไถนาหล่อนขึ้นมาเมื่อคืนนั้นเอง คงเห็น
ห้องที่ปราศจากเครื่องตกแต่งใด ๆ และ
ยิ่งดูเก่าคร่ำคร่าไม่น่าอาศัยเสียยิ่งกว่าเมื่อตอน
กลางคืน เพราะเหตุความสว้างแห่งแสง
อาทิตย์ได้ กระจาย อยู่ทั่ว ทุกซอก ทุกมุม ห้อง

ทำให้เห็นรอยน้ำท่วมไหล จากหลังคา เป็นทาง
ยาว อีกทั้งรอยปูนที่ฝาผนังกระเทาะออกจนเห็น
อิฐสีแดงออกกระไรไป เป็นธรรมดาของนุช
เมื่อคืนนอนไหม้ในเวลาเช้า หล่อนไม่ปล่อย
ให้ความชุ่มมัวใด ๆ มารบกวนสมอง ดังนั้น
หล่อนจึงละจากการพิจารณาสถานที่ และนึก
ถึงการชำระร่างกายก่อนอย่างอื่น อย่างน้อย ๆ
หล่อนต้องการล้างหน้า แต่ที่หล่อนก็ยังคง
ยืนงงอยู่ในที่เดิม เพราะไม่แน่ใจว่า ห้องน้ำอยู่
แห่งใด มองไปที่มุมห้อง ... อ้อ! มีชั้น

ลงหินวางเคียงอยู่กับคันโท เข้าไปใกล้
ก็เห็นว่า มีน้ำบรรจุอยู่เต็ม แต่หน้าเท่าในชั้น
จะเพียงพออะไร ถ้าจะใช้น้ำในคันโทด้วย
จะเทน้ำที่ใช้แล้วไว้ที่ไหน กำลังนึกฉวยมารคา
กับสาว ทันทีทันใดแล้วไม่ปล่อยก้วย พวกมัน
ทั้งไปเสีย ปล่อยให้หล่อนอยู่คนเดียว ก็พอ

พ.ศ. ๒๕๓๕

กรรมเก่า

ไต่ขึ้นเสียงร่ำไห้จนชั้นบนโคมมา นุช รีบหนีไป
ดู จึงได้ เห็นหน้าของหญิงมดกตฤตกในคอน
กลางคืน เจ้าหล่อนผู้นั้น ยม กับ อาคันตุกะ
อย่าง เขกเสบ จนเห็น พันสีแดงเข้มใน ปากได้
ทันที

“นั่นจะลางหน้าใดทีไหนล่ะ?” นุช

ถามด้วยน้ำเสียงขุ่น ๆ

“ที่หน้าคาง” เจ้าหล่อนตอบ

“ที่หน้าคาง!” นุชทวนคำอย่างสิ้นเทห์

“น้ำในขันอย่างไรล่ะ” หล่อนบอกอีก

โดยเข้าใจความสันทัดของคู่สนทนาผิดไป

นุช ชมวักคว์ เกรี้ยวโตะโงกถามหน้าคาง
ทุกหน้าคาง แล้วหันกลับมามองว่า

“ลางอย่างไรกัน?”

“กลางลงไปก็หน้าคางซิคะ”

“รู้แล้ว รู้แล้ว!” นุช กล่าวก่อนข้าง
หัว “หน้าคางไหน?”

“หน้าคางไหนก็ไ้”

“แล้วมันจะไปรากหัวคนเข้าหรือ?”

เจ้าหล่อนหัวเราะอีก

“ไม่รากหรือล่ะ?”

“ไม่รากยังงี้ ถิ่นมันทางเคียวทั้งนั้น” พก
แล้ว นุชกลับโตะโงกไปที่หน้าคาง

“ไม่มีไครเคียวหรือล่ะ” เจ้าหล่อนยืนยัน

“ไม่มีคนเคียว ถ้าคิดไม่ต่างหมกหรือ?”

หญิงสาวผู้นั้นหัวเราะมากขึ้นกว่าเดิม จน

นุชอยากจะแสร้งหัวเราะด้วย แต่หล่อนมิได้

หัวเราะ เป็นแต่เพียงยกไหล่แล้วเกรี้ยวไปที่ขัน

น้ำวางอยู่ เมื่อหันกลับมามองก็เห็นคู่สนทนา

ออกประตูไปแล้ว

ลางหน้าและเงยตัวแล้ว นุช ออกจาก

ห้องลงไปยังห้องกลาง

บนยกพนกเตียงยกยักหล่อนได้นั่ง เมื่อตอน

กลางคืน อัมพวันยังอยู่กับสาวสองพี่น้อง และ

เด็กผู้ชายอีก ๒ คน กิริยาท่าทางของอัมพร

ทำให้นุชประหลาดใจ เพราะหล่อนกำลังพูด

และหัวเราะ อย่างแจ่มใส ประคอง กับ เพื่อนที่

ถูกคอกันอย่างยิ่ง เมื่อเห็นนุชหล่อนก็เพยัก

หน้าเรียกพลางยิ้มอย่างว่าเงิ

“มานั่งที่นั่นนะ นุช พี่น้องเรากำลังนั่ง”

นุช ยืนนั่งอยู่ที่เชิงบันได กล่าวถามว่า

“คุณแม่อยู่ไหน?”

“อยู่ก็... เอ... อยู่ในห้องนั่น”

อัมพรตอบและชมไปทางเบื้องขวา

นุช มองตามมือและชมวักคว์

“มานั่งที่นั่นนะ นุช” อัมพรพูดต่อไป

ด้วยน้ำเสียงว่าเงิเช่นเดิม “มารู้จักกับพี่น้อง

ของเราเสียก่อน แล้วเกาะไ้ทำกับเข้าให้

ดอกไม้สด

กรกฎ

เราก็นั่งรออยู่ ๆ”

หญิงสาวคนหนึ่ง ประณมมือไหวนุชอย่าง
นอบน้อม พร้อมก้มข้มอย่างแผ่วเบา ยศคล
อีก ๓ คนที่นั่งอยู่ด้วยจึงทำคามหลอนพร้อมกัน

สัปดาห์นั้น รวมกับแวตาแสดง
ความสนใจและหวังดีของเจ้าทั้ง ๔ ทำให้
ความหงุดหงิดในใจ นุช เสื่อมคลายลงได้บ้าง
หลอน เกิร เข้ามาใกล้ที่ อัมพร นั่งอยู่ และถาม
พลางชี้ไปที่หญิงสาวคนหนึ่ง

“แม่นชื่ออะไร?”

“ชื่อ เฉลลา เป็นลูกพี่หญิงคนโตของคุณ
อา” อัมพรตอบแทน “นั่นที่ ๒ ชื่อฉลุย”

นุช มองดูผู้ถูกกล่าวนามทั้งคู่ออย่างเอาใจ
ใส่ จึงเห็นว่าเค้าหน้าของหลอนทั้ง ๒ นั้น
เหมือนกันมาก และแต่งตัวก็เรียบร้อย
กัน กล่าวคือ นุ่งผ้าลายกลางเก่ากลางใหม่
สวมเสื้อขลิบในคอลูกไม้ดก ไม่สวมเสื้อชั้น
นอก สวมสร้อยคอทองคำสายใหญ่ถนัดคนละ
สาย สร้อยข้อมือคนละหลายเส้นซ้อนเท่ากัน
กับทั้งใส่ ต่างหูทองคำมะเขือ เพชร ชัก คนละ คู่
เหมือนกันอีกด้วย

“พอ ๒ คนนี้ ชื่อ หลอนกับชะลอ” อัมพร
บรรยายสลับไป “คุณหลวงประภอยชื่อตัวชื่อ
เฉลียว ตัว ฉ. ทั้งนั้นเห็นไหม เพราะคุณอา

ชื่อฉัตร”

“ชะลอนะตัว ฉ. กว้างหรือ?” นุชซักขึ้น
“จริงนะ!” อัมพรพยักพลางหัวเราะ “ใคร
เป็นคนตั้งชื่อแก ชะลอ?”

“แม่ครับ”

“มีนาคะ” อัมพรว่าและหัวเราะอย่าง
ขบขันยิ่งขึ้น ทั้งเพราะหลอนนั่งลงในสมัย
ที่หลอน ยังเยาว์ และอยู่กับ พระยารัตนวงศากับ
คุณหญิงฟักเกสรสิงคโปร์ พลเสียงของหลอน
ก็เคยสอนให้หลอนอ่าน ชะ-ว่า ฉะ กับ ฉ-
ว่า ชะ รวมความก็คือ แกสอนให้หลอนอ่าน
อักษรคำทุก ๆ ตัว อย่างอักษรสูงนั่นเอง

“คุณพี่เขาหัวหรือยังคะ?” แม่เฉลา
ถาม นุช เขา ๆ อย่างชะลอ พร้อมก้มข้ม อย่าง
กะตาก ผู้ถูกถามจึงสังเกตเห็นในยคนนั้นว่า
ฟันของหลอน ก็เป็น สี่แฉกเข้มนิด ๆ คำ เช่น
เขี้ยวของนางสาวทศโดยมให้หลอนเคี้ยวเมื่อครั้งก่อน
เหมือนกัน

“แน่ะ น้องเขาดามว่า หัวเขหรือยัง”
อัมพรว่า เมื่อเห็นนุชมองคณิกพักเฉยอยู่

“ยังจะ ขอบใจ” นุชตอบ “อัมพรละ?”

“พิกันย่นอง ๆ แกแล้ว” เป็นคำตอบ

“แหม ยังงอนกันมานานแล้วนะซี แล้วไม่
ยักปลุกกันด้วย!” นุชพ้อ

พ.ศ. ๒๔๗๕

กรรมเก่า

“พระปลุกแล้ว แต่คุณแม่ขอกว่าปล่อย
ให้มันนอนตามสบาย”

“แล้วคุณแม่ รับประทานอาหาร แล้วหรือ
ยัง?”

“ยัง ท่านคอยน่ะ”

หญิงสาวพยักหน้า หันไปมองประตูห้อง
พลางนึกถึงขลุ่ยหม้อแว้วคำที่หล่อนเห็นเมื่อตอน
กลางคืน จนยักยอกหล่อนยังไม่ทราบว่า เขา
ผู้นั้นเป็นใคร คุณหญิงสงว ผู้แสดงกิริยาข้อ
หลวมขำรุง ๆ อย่างแสนที่จะวางพุ่ม ไต่เคาะพ
ชายผู้นั้นก่อนด้วยกิริยาอันค... อัมพรได้กม
กรายเขาอย่าง นอยน้อมเสียยิ่งกว่าที่เคยกราย
เจ้าคุณและคุณหญิงผู้เป็นบิดามารดา... ชาย
ผู้นั้น เมื่อมองคนช มีอาการวิปริต ผิดจาก เมื่อ
มองก็ผ... นชแนใจที่เคียวว่า เพราะ
เขาได้เห็นหล่อนนั่นเอง จึงเกิดมีอาการทวิสัน
ตังทีไรๆพากันเข้าใจว่า เขาจะเป็นลม.....
ทั้งหมคนเป็นเพราะเหตุใด?

นอกจากนั้น ยังมีเหตุหา ซ่อนอีกทำให้
นชลงนสนเทียหนัก คือ กิริยาของอัมพร
ที่หล่อนสนิทสนมกับญาติที่หน้าใหม่มันเขื่อนมาก
ถึงทั้งคืนเคยกันมาแต่อาลัยยังน้อย อีกทั้ง
นางชม ผู้เป็นภรรยาหลวงขำรุง ๆ ยังได้กล่าว
ว่า อัมพรโคชนจนผิดกา! ส่วนนชเองมิได้เคย

ไต่ย็น มารคา หรือ พัสว กล่าว ขวัญ ถึง ญาติ
เหล่านี้อยู่เลย ถ้าเรณินฐานตามความ
ข้างหลังนี้ ก็น่าจะคิดว่า คุณหญิงรัตนวาที
พึงได้มีการติดต่อกับญาติของสามี เมื่อ

มาดงกรเทพ ฯ คราวนั้นคราวแรก ข้าง
ฝ่ายอัมพรสิ ก่อนที่จะออกจากบ้านได้สน
วาจาเป็นคำชาคว่า จะไม่กลับไปอยู่อยู่กับ มารคา
อีกต่อไป นช รู้สึกว่า เรืองราวไขว่ไขว่กัน
อย่างไรอยู่ จนหล่อนมีอาจะเข้าใจได้ ยิ่งคิด
ยิ่งมักแปลกกัน ความมีกันเอง กลับทำให้
หล่อนพบนัยอื่นอีก เมื่อจึงยกยานประค
นนานเข้าโดยประคัมได้เบียดออก หล่อนก็ถอนใจ
พลางบ่นว่า

“คุณแม่เข้าไปอยู่ในนั้นทำไมนะ เมื่อไร
จะออกมาเสียทีไม่รู้!”

อัมพรมองคนของสาวด้วยสันทนาขมขมอยู่
โหงง จึงกลบขมอย่างไ้เห็นพลางว่า

“นช ถ้าเรทิวแล้ว พระเจ้าไปตามคุณแม่
ให้” พุคแล้วหล่อนก็ลุกขึ้นเดินไปประตู

“นช เขาไปด้วยไม่ใคร่หรือ?” หญิงสาว
ถามพลางกึ่งชายเส่ออัมพรไว้ “ใครอยู่ใน
นั้น?” น้าเสียงของหล่อนเขาลงเกือบเป็น
กระซิบ โยบทหล่อนมิได้คังใจ

อัมพร ย่นนงอยู่ก็ยัก สายตาจับหน้านช

ดอกไม้สด

กรกฎ

เต็มไปด้วยแววแห่งความปราณี ทั่วทิศของ
อยู่ครึ่งหนึ่ง ในที่สุดก็ตอบว่า “ให้พี่เข้าไป
ก่อนดีกว่า” พุทศาคำห่อล้นผลึกประจักษ์คำ
เข้าไปภายในแล้วประจักษ์กับขบขันตามเดิม

นุช มองตามพี่สาวอย่างน้อยใจ ในที่สุด
ห่อล้นนัยน์ตาใหญ่ หนีไปนั่งบนข้างเตียงนอนใน
โดยมิได้เอาใจใส่กับญาติที่มองดูห่อล้นอย่าง
คน ๆ ไปตามกัน

นั่งอยู่เพียงครู่เดียวประตูห้องก็เปิดออกอีก
อัมพร มีสีหน้าแสดงความตึงเครียดกับมือเรียว
น้องสาวอย่างร้อนรน นุช สะบัดหน้าอย่างงอน
แต่แล้วก็ลุกขึ้นจากที่ตามหลังอัมพรเข้าไป

ภาพแรกที่ปรากฏแก่สายตานุช คือร่าง
ของชายชราผู้หนึ่ง นอนเหยียดกายอยู่บนเก้าอี้
หวาย ชายผู้นั้นผั่งศีรษะขึ้นในทันททีเห็นนุช
แล้วก็ลุกขึ้นห่อล้นลงบนหมอนตามเดิม หู
สาวกำลังจะเดินเข้าไปหามารดาผู้ซึ่งนั่งอยู่บน
ยกพื้นใกล้กับเก้าอี้ แต่ห่อล้นก็ขมื่อไปทาง
ผู้ที่นั่งนอนอยู่พร้อมกันไปด้วย

“ไปกราบคุณลุงเสียลูก กราบให้ถึงตัว
ทีเดียว”

นุชมีอาการลังเลอยู่วาระหนึ่ง ประหลาด !
ห่อล้นให้รู้สึกทวาทไปว่า เมื่อห่อล้นเข้าไป
ใกล้ชายผู้นั้นแล้ว จะมีอำนาจอันใดบนหนึ่ง

เห็นยว รั้ง หล่อนไว้มิให้ ออก ห่าง จาก เขา ไก่
อย่างไรก็ตาม เท้าได้พาหล่อนเข้าไปในใกล้
เก้าอี้หวาย และหล่อนได้คุกเข่าข้างหนึ่ง ก้ม
ศีรษะกราบลงกับกับตัวชายผู้นั้น เมื่อเงยหน้า
ขึ้น เห็นมืออันผอมแห้งขมื่อไขว่ไขว่อยู่เหนือศีรษะ
ของหล่อน ทำให้เห็นว่าเขากำลังจะจับศีรษะ
ห่อล้นหรืออย่างไร แล้วหล่อนก็ลุกขึ้นมานั่ง
อยู่กับคุณหญิง

ทุกคนที่อยู่ในห้องนั้นพากันนั่งเงย นุช
มีความปรารถนาที่จะพิศดูหน้าชายชราให้เห็น
ชัด แต่ห่อล้นไม่กล้ามองไปทางนั้น เพราะ
รู้สึกอยู่ว่า ตัวหล่อนเองกำลังถูกมองอย่างจริงจัง
ถ้าหากนุชกล้าพอที่จะประสานตากับชาย
ชรา หล่อนจะได้พบความรักอันคุกคามรวมอยู่
กับความสงสารอย่างลึกซึ้งในสายตานั้น อีก
ทั้งจะได้เห็นว่าหยาดน้ำตาใดแล่นขึ้นมาคลอตา
ของชายชราที่ละน้อย ๆ จนเต็มเยิ้มด้วย

ในที่สุด คุณหญิงเป็นผู้ทำลายความเงย
ขึ้นก่อน

“หิวหรือยังลูก ?” ท่านถามอย่างอ่อน

โยน

“ยังค่ะ” นุชตอบเบา ๆ

“ยังกินงูกินกันก่อน เเลอะไร ๆ ให้คุณ
ลุงท่านฟังบ้างซิ”

พ. ศ. ๒๔๗๕

กรรมเก่า

คุณลุง! นุชนึกในใจ เหลือมมองดูชาย
ชราแล้วหันไปมองคุณหญิง เห็นสีหน้า
ของท่านส่องใสอยู่เป็นปกติ จึงเกิดความกล้า
หันกลับไปแลดูชายชราเต็มตา แล้วถาม
กวนนำเสียงอันนุ่มนวล

“คุณลุงจะให้หนูเล่าเรื่องอะไรคะ?”

ชายชราทรุดาลง นั่งอยู่ครู่หนึ่งจึงย้อน

ถาม

“หนูเล่าอะไรได้บ้างล่ะ?”

หนู! สรรพนามชนิดนั้น หนูมีไม่กี่เคยถูก
เรียกมาก่อน เมื่อได้ถูกเรียกเป็นครั้งแรก
โดยริมฝีปาก ของชายแปลกหน้า ผู้มีอายุใส
ฟุ้งก็เพราะหุพอใช่ หนูขม่น้อย ๆ คงตา
เป็นประกายแจ่มใสขณะที่หล่อนคอยว่า

“เออะแอะคะ แต่ทั้งถามหนูดังจะได้
ถามิฉะนั้น หนูขินทนไม่ถุก”

การขมของมนุษย์ทั่วไป— และ ของหญิง
สาวรุ่นกำกบ โดยเพราะ— เป็นสิ่งที่พึงคาแก่
ผู้เห็น แต่หญิงสาวโดยมากมิได้ รู้ค่าของ
การขมว่ายิ่งประโยชน์แก่ตนเพียงไร ความ
เขลาในข้อนี้ ทำให้สควิโดยมาก ทอดทิ้งความ
งามซึ่งธรรมชาติได้มอบให้แก่ตนเสียย่อย ๆ
ในขณะ ริมฝีปากอันแดงเรื่อ ของ หนู เผยอขึ้น
รากก้น และความรู้สึกนระบยไปทั่ววงหน้า

นั้น เปรียบประคางแสงอรุณฉายเข้ามาในห้อง
อันทึบและขมุกขมัวของชายชรา สีหน้าอัน
เหี่ยวแห้งแห่งเจ้าของห้องก็เบิกบานขึ้น น้ำ
เสียงที่พุกมิกังวานซึกเจินซึกกว่าเดิม

“เมืองหลวงส่วนนี้เป็นอย่างไร?”

“โอ๊ย เก็มที!” นุช คอยตามทวง ๆ

“มี—ค!” หล่อนลากเสียง “มีแต่ต้นไม้ ๆ ๆ
เป็นป่าไม่ใช่หรือคะ ทำไมถึงเรียกว่าเมือง?”

“ป่าที่ไหน?” ชายชราค้านและขม่น้อย ๆ

“ต้นไม้เห็นเป็นไม้ผลทั้งนั้น เช่นต้นคำของ
เมืองนี้”

“ต้นอะไรบ้างคะ?” นุชถาม เอียงคอ

น้อย ๆ แสดงความทง

“เงาะ มังคุด มะพร้าว ทุเรียน ลำงสาค
ลำงสาคเป็นคึกสุค ทุเรียนเต็มที หนุ้วยประ-
ทานทุเรียนเป็นใหม่ล่ะ?”

“เหมีน!” พุกพร้อมกัยทำท่ายัน “นะคะ
คุณแม่”

คุณหญิงขมรับแล้วหันไปทางชายชรา

“วัยประทานไม่เป็น เหมือนกิดัน เจ้าคุณ
เคยให้แก่วัยประทานตั้งแต่ยังเล็ก ๆ แก่คาย
ทั้งหมค”

ผู้ฟังมิได้ค้อยว่าอะไร ทอดสายตามองดู
ฝ่าห้องอย่างใจลอย สีหน้าซึ่งสดชื่นใน

ดอกไม้สด

กรกฎ

ครูหนึ่งกลยเหี่ยวแห้งลงตามเดิม ริมฝปาก
 อดชกเยื่อออกคล้ายกับคนใกล้ระงังให้ นช
 เริ่มรู้สึกไม่สบายใจ หล่อนจึงเอ่ยขึ้นว่า
 “ไปรับประทานอะไรกัน หรือยังล่ะคะ คุณ
 แม่ นชหิวแล้ว”

๑

วันนั้นแฉะวันก่อนมา หลวงบำรุง ฯ กับ
 หลวงประกอบ ฯ ได้เป็นมัคคุเทศก์พาคุณหญิง
 รัตนวาทิ กับ นช ไปเที่ยวใน จังหวัดหลังสวน
 เกือบทั่วทั้งจังหวัด แต่เมืองนั้นเป็นเมืองที่ไม่
 เคยรุ่งเรืองทั้งในอดีตและปัจจุบัน ไม่มีโบราณ
 วัตถุ และไม่มีภูมิประเทศทางมพิศการกว่า
 จังหวัดอื่น เพียงแต่ตัวเมือง คึกคักใหญ่ของ
 ตระกูล ณะรอง ซึ่งในขณะนั้นทำกาารรัฐบาล
 กุพระอารามบางพระอาราม กับลงเรือไปกุ
 ปากน้ำ เมือง หลังสวน แล้วก็ไม่มีอะไร เหลือ
 สำหรับดูอีก

ในระหว่างนั้น ความ วิสสาสะ ระหว่าง นช
 กับ ญาทิหน้าใหม่ ของ หล่อนได้เจริญขึ้น ตาม
 สมควร แม่สาวชาวกรุงรู้สึกว่หลวงประกอบ ฯ
 ผู้มีกิริยาท่าทางเป็นขุนนางบ้านนอก อย่างเต็ม
 ยकिन เป็นคนฉลาดเฉลียว และมีความรู้กว้าง
 ขวาง พอที่จะคุยกันเป็นที่ เข้าใจ กับ หล่อนได้

หล่อนได้ทราบดีว่า เขาเคยเป็นนักเรียนประจำอยู่
 โรงเรียนอัสสัมชัญหลายปี เมื่อเรียนสำเร็จ
 ก็เข้ารับราชการอยู่ในกระทรวงมหาดไทย และ
 ถูกส่งตัวมา ประจำ อยู่ตาม หัวเมืองต่าง ๆ ใน
 มณฑลด้วยกัน ไคน่ ตลอดจนได้เลื่อนตำแหน่งขึ้น
 เป็นนายอำเภอเมือง อายุของเขาได้ ๓๖ ปี
 กับ ๔ เดือน ได้เคยแต่งงานครั้งหนึ่งแต่
 ภรรยาได้ตายจากไปเมื่อ ๒ ปี ก่อนโดยมิได้มี
 บุตรธิดาด้วยกันแต่สักคน และในเวลานั้นหลวง
 บำรุง ฯ ผู้เป็นบิดากำลังแสวงหาคุณใหม่ ให้เขา
 อยู่

แม่เลาน้องสาวคนโตของเขานั้นอายุย่าง
 เข้า ๒๐ ปี ในนี้ อ่อนกว่านช ๒ เดือนเศษ
 บิดากำลังจะจัดการทบแต่งให้กับนายชัคผู้หลาน
 ส่วนแม่กลัวอายุพังได้ ๑๗ ปี หลวงบำรุง ฯ
 ยังมองไม่เห็นใคร จะเป็น คู่ครอง กับ หล่อนได้
 แต่ก็กำลังมองหาอยู่ทุกวัน

หญิงสาวทั้ง ๒ คนนี้ เมื่อได้เคยเข้าไป
 อยู่ในกรุงเทพ ฯ กับญาติ ทางมารดา หลายปี
 แต่ไม่เคยย่างเท้าเข้าไปในสถานศึกษาใด ๆ ถึง
 กระนั้นหล่อนก็มีความรอบรู้และอริยาศัยเรียบร้อย
 ตามแบบคหบดีชาวชนบท และอ่านหนังสือพอ
 รู้ความ ทั้ง ๒ เป็นคนละมุนละม่อมโดย
 อารมณ์ ใจเย็น และช่างพูด นิสัยของ

พ. ศ. ๒๔๗๕

กรรมเก่า

หล่อน^๕นั้นชื่อและทรงงานมิได้เคยคิดว่า มีคำ
'เล่ห์เหลี่ยม' อยู่ในภาษาไทย เพราะฉะนั้น
จึงสนิทสนมกับ^๕นุชได้เป็นอย่างดี วิสัยผู้มี
ธรรมและมีความเจริญในส่วนสมอง ระลึก
ซึกซึ้ง นัยถ้อย ยกย่องผู้มีธรรมและมีความ
เจริญในส่วนสมอง เสมอด้วยคนไว้ในฐานะ
แห่งเพื่อนของคน และระเมกคำต่อผู้มีธรรม
แต่ไร้ ความ เจริญในส่วนสมอง อย่าง ผู้ใหญ่
เมกคำต่อเด็กอื่นไร้เกียจซา โดยนัยอันเกียจ
กัน ผู้ฉลาดและไหวพริบรอบตัวแต่ไร้ธรรม
ระลึกซึกซึ้ง กับ ผู้ฉลาด และไหวพริบรอบตัว
เสมอด้วยคนและไร้ธรรมเช่นเดียวกับคนหาได้
ไม่ ทั้ง ๒ ฝ่ายต่างจะคอยแค้นแค้นชิงเหลื่อม^๕กัน
และคอยเอาเปรียบกันอยู่ แต่... ความ
ประหลาดแห่งธรรมชาติ!... ผู้ฉลาดและไหว
พริบแม้ไร้ธรรม อาจสนิทซึกซึ้งกับ^๕ผู้โง่ โง่
เขลากว่าตนได้ ด้วยเหตุว่าผู้ฉลาดนั้นมี^๕
ช่องทาง ที่จะเอาเปรียบกับ^๕ผู้โง่เขลา อยู่ทุก
โอกาส จนเกิดความชิน ไม่ปรารถนาที่จะ
แค้นแค้นชิงเหลื่อม^๕กันอีกต่อไป โดยหลัก
ข้อคนที่โง่กล่าวมาแล้วนั้น นุชกับเฉลาและ
เฉลา ๒ พันธจึงคุ้นเคยและเกิดความไว้วางใจ
ต่อกันโดยง่าย เฉลากับเฉลามี^๕ใจมั่งก
นุชอย่างฉลาดแกมพิทวงและผูกด้วยเพียงครึ่ง

เสียงอย่างแต่ก่อน และนุชก็มี^๕ใจมั่งก
ทั้ง ๒ ด้วยสายตาแสดงความท่งเหิน และไว้
ตัวอีกต่อไป ทั้ง ๒ ฝ่ายได้เรียนรู้ว่าต่างฝ่าย
ต่างก็เป็นสัตว์ธรรมดาด้วยกัน เวลาเข้า
และย้าย เมื่อไม่ได้ไปเที่ยวโดยยานทางบก
หรือทางน้ำ หล่อนมักจะไปเที่ยวเล่นกันตาม
ลำพังแต่ ๓ คน หรือมีฉะนั้นก็พากันไปนั่งเล่น
ที่ใน สวน อันร่มรื่นด้วย ต้นไม้คุด ทางหลังตึก
เวลาแรกทีใดนั่งลงบนเสื่อเห็นอลานดิน นุช
มักจะ เชนตัว พิง ต้นไม้ใหญ่ ต้นหนึ่ง และ เบิก
หนังสืออ่านเล่นภาษาอังกฤษออกอ่าน เฉลา
มักจะหยิบหลอดก๊วย และ เข็ม ควักกลไม่ออก
จากกระเป๋ายูทริชกาแร็ค ฉลวย นั้นยังเป็นเด็ก
และรักที่จะนั่งพักมากกว่านั่งทำงาน แต่มีข้า
มินานนุชก็ต้องทำตามอย่างหล่อนบ้าง โดย
ที่ สมอง ของ หล่อน เชื่อนไป เอาใจ ใส่ กับ คำ
สนทนาของฉลวยกับเฉลาเสีย ดังนั้นหล่อน
ก็ต้องวางหนังสือไว้นั่นที ด้วยความท่งใจว่า
จะฟังข้อความเฉพาะตอนนั้นให้รู้^๕เรื่อง แล้วจะ
อ่านต่อ ซึ่งในที่สุดความท่งใจนั้นก็ต้องล้ม
เพราะเหตุหล่อนถูก ๒ พันธชวนให้พักเสียเอง
ถึงตอนนั้นแล้ว การสนทนาของ หล่อน ทั้ง ๓ ก็
จำแนกออกได้เป็น ๒ เรื่อง คือ เรื่องเมือง
ฝรั่ง' ความที่แม่สาวชาวหลังสวนเรียก นุช

ดอกไม้อด

กรกฎ

เป็นผู้เล่า กับเรื่องเมืองหลวงส่วน อีกทั้งความ
เป็นไปในวงศ์ญาติ นุชเป็นผู้ฟัง และตลอด
ก็ฟังด้วยความตั้งใจ

วันหนึ่ง ในขณะที่นั่งกำลังเป็นฝ่ายฟังตาม
เคเบ หล่อนได้เอ่ยถามขึ้นว่า

“คุณลุงของเราเนะ ท่านไม่มีลูกเมีย
ดอกหรือ?”

“มีเมียค่ะ ทายเสียตั้งแต่ยังสาว แต่
ลูกเหมือนไม่มีค่ะ” เฉลลาตอบ

“เมียตายแล้ว ก็เลยอยู่คนเดียว เรื่อยมา
หรือคะ ก็แท้ ๆ เห็นจะรักเมียมาก ถึงกับ
ไม่มีเมียใหม่”

“ก็ไม่ใช่ค่ะ” เฉลลา คำนึงขึ้นโดยเร็ว
แล้วกลืนเสียงให้เบาลง “แกมีไม่ใช่อยู่อะไร!”

“ทำไม?” นุช ถามด้วยความทง ใน
วาระเดียวกันนั้น หล่อนเห็นเฉลลาขมก้มหัวมองภ
น้องสาวอย่างไม่พอใจ ทำให้สีหน้าคลว
เปลี่ยนไป อีกก็อยู่เป็นครู่ จึงพูดด้วยเสียง
เกือบเป็นกระซิบ

“เรื่องมันมี ก็ฉันจะเล่าให้ฟัง แล้วคุณฟ
อย่าพูดไปนะ... ก็พอเมียตาย คุณลุงก็ค
ูก ฟังได้ก็อกระมีเมียได้ทีไหนล่ะ?”

“อูยตาย!” นุช ร้องดังด้วยความตกใจ
และสับสน “ทำไมถึงอย่างนั้น คิคอยกับ

โทษอะไรกัน”

“ไม่ทราบแน่แท้ ๒ อย่าง แต่แกฟัง
กลัวย้ายบ้านนี่มือเร็ว ๆ นี่เอง คุณเหมือน
ก่อนคุณพามาไม่ถึงเดือน”

“ฟังออกหากูกูมานะหรือ?” นุช ถาม
สีหน้าเศร้า

“เห็นจะอย่างนั้นกะมังคะ” เฉลลาตอบ
ช้า ๆ อย่างตรึงตรอง “ก็ฉัน ๒ คนไม่ค่อย
ทวายเรื่องน คุณพ่อฉันก็คะ แม่ฉันลว แ
แหย่ได้ ยิน ผู้ใหญ่ เขาพากัน แกลมา ยอกก็ฉัน
ถึงได้รู้ เมื่อแต่ก่อนน ก็ฉันคิดว่า ท่านอยู่
กรุงเทพ ฯ เลยๆ”

นุช ผู้ซึ่งเมื่อครู่ก่อนนั่งเหยียดเท้าฟังกันไม่
อย่างสบาย ได้หัดขาเข้ามาและยกมือขึ้น
กอดเข้า สีหน้าของหล่อนขมม มองออกไป
ข้างหน้าอย่างโหลย ในที่สุด หล่อนจึงถาม
ขึ้นว่า

“คุณพ่อของแม่เฉลลา คุณพ่อของฉันท กับ
คุณลุง ๓ คนนี้เป็นพี่น้องสนิทกันหรือ?”

คุณพ่อของฉันทเป็นน้อง ของคุณลุงแท้ ๆ
แต่คุณพ่อของลุงพี่เป็นอะไรกันก็ฉันไม่ทราบ
ไม่เคยมีใครพูดถึงเลย”

“อย่างสนิทที่สุดก็คงเป็นลูกพี่ลูกน้อง...
เพราะหัดก็ไม่ใช่ลูกของเราแท้ ๆ” นุช ร่ำพ

พ.ศ. ๒๕๓๕

กรรมเก่า

ครั้นแล้ว หล่อนขยับไหล่ คล้ายกับรู้สึกหนาว
“โอ้! น่าสงสาร คนหน้าคากี้ๆ แท้ๆ เช่น
อย่างนั้นไปไหน”

ในวันนั้น นุชเกิดมีความรู้สึกชนิดหนึ่ง
ที่ทำให้หล่อนรู้สึกขุ่นใจในอนันต์แห่งสอเสียด
ในห้องนอนแทนที่จะเข้าไปนั่งคุยอยู่กับชายชรา
ดังทุกวันนี้ แต่ในวันรุ่งขึ้นในเวลาบ่าย หล่อน
กลับเข้ามาจากสวน พอดีก้าวขึ้นบันไดไป
ชั้นบน ตามมองเห็นประตูห้องซึ่งอยู่ใกล้บันได
นั้น ใจหล่อนก่นกอดผู้ที่อยู่ภายใน มีความ
รู้สึกถึงชนิดหนึ่งเกิดขึ้นใหม่ ให้นึกประหลาด
ในชายผู้เคร่งครัด นึกถึงสีหน้าอันเหี่ยว
แห้งอยู่เนืองๆ แต่มีกระเป๋ายานแจ่มใสขึ้นเมื่อ
สายคาใจประสพดวงหน้าของหล่อน บุคคล
ผู้นั้น เมื่อรู้แจ้งว่าตนเองจนเป็นประโยชน์
แก่ผู้อื่นโดยทางหนึ่งทางใด มักจะขี้และ
ปรารถนาที่จะเพิ่มพูนประโยชน์นั้น อนึ่งเล่า
นุชเห็นหญิงสาว และหญิงสาวทุกคนใส่ใจ
ในอันที่จะบำเพ็ญตนให้เป็นທີ່พอใจ ถูกใจจน
โดยไม่มีขุติ หากแต่ว่าเจ้าหล่อนบางคน
ไม่มีความไหวพริบพอที่จะแสวงหาทาง หรือ
ไหวพริบมีอยู่แล้ว แต่ขาดสติที่จะบังคับตน
ให้เป็นอยู่อย่างเสมอต้นเสมอปลาย สำหรับ
นุช นอกจากความภูมิใจที่รู้ว่า ตนเป็นที่ถูกใจ

ของชายชราแล้ว ยังมีความรู้สึกที่เรียก
ได้ว่า ความอยากรู้ อยากเห็น เราใจให้หล่อน
อยากเห็นหน้าชายชรา เพื่อจะไต่ถาม
ความแปลกประหลาดในวงหน้านั้น.... หน้าตา
เจ้าของไต่ถามผิด จนถึงต้องโทษคุมขังเป็นเวลา
หลายปี !!!

...บรรจงเปิดประตูอย่าง ระมัดระวัง แล้ว
เชิญหน้าเข้าไปภายใน นุชเห็นชายชรา
นอนหันข้างให้หล่อน กำลังเชยชมภาพถ่าย
แผ่นหนึ่ง มองปรากฏเกี่ยวกับเจ้าภาพของ
หล่อนเอง ฉายเมื่อวันจะเข้าเฝ้าสมเด็จพระ
เจ้ากรุงอังคณา ผนวชสำนัก เซนต์โยเซฟ นวนั้น
หล่อนสวมเครื่องแต่งกายแบบผู้หญิงอังคณา
จะเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน คือ สวมเสื้อกระโปรง
ขาวเป็นทางระพบน สวมถุงมือครึ่งแขน บัง
ชนนภณศิระ และถือพัดชนนภณจอกเทศ
คนที่ ได้เข้าพระเจ้ายองคณาณนั้นเป็นคนที่
รมย์ที่สุดคนหนึ่ง ในชีวิตของนุช เพราะ
หล่อนได้รับ คำชมเชย จาก ชายหนุ่ม นั้ เป็น
จำนวน ๑๐ ว่า หล่อนเป็นสตรีที่งามหาตัว
ได้โดยยาก ในขณะที่หล่อนกำลังนั่งดูภาพ
แห่งห้องโถง อันงามวิจิตร ซึ่งหล่อนได้เหยียบ
ย่างเข้าไปเป็นครั้งแรก นึกถึงความกันเอน
อัน เกิด จาก ความ ปลายปล่ม ระคน กับ ความ

ดอกไม้สด

กรกฎ

ประหม่านั้น ชายชราไคว้งรูปของหล่อน
ลงบน ทรวงอก และ กอด ประทับ อย่าง รึกไคว้
พร้อมกันนั้น อัมพร ผู้ซึ่งนั่งคุกเข่าอยู่ข้างเก้าอี้
พุกขึ้นว่า

“จะหาคนได้น้อยคนนักที่เก่งควขันเหมือน
เขา ใครได้เห็นจะไม่ชมว่า สวยเย็นไม่มี”

สีหน้าของนุชแดงช่นที่ ผู้หญิงยังสย
ยังชอบให้คนอื่นชมว่า สวย ถึงกระนั้นก็ยัง
หันมาเมื่อคำชมมาเข้าหู นุช หกตัวออกมา
นอกประตูเหมือนจะกลบใจเสีย ไม่เข้าไปในห้อง
นั้น แต่ครั้นแล้วหล่อนก็กลับใจอีกภายในเวลา
ไม่ถึงครึ่งวินาที.... การเปลี่ยนความคึกเข้น
สมัยกึกเคซของสตรี!.... นุช โอษฐ์ครึ่งหนึ่ง
แล้วกวางเท้าเข้าในห้อง

จะเป็นเพราะความตกใจหรืออย่างไรก็ตาม
ชายชราไคว้เลือกรูปเข้าไว้ ไคว้แพรวเพละที่กลม
ตัวโดยเร็ว แล้วจึงหันหน้าอันมีรอยแห่ง
ความตกใจมาทางนุช

“ไปไหนมา?” อัมพรถามขึ้น

“มาจากสวนเคียวเอง” นุช คอยก้วย
สีหน้าเย็นปกติ “คุณลุงไม่นอนกลางวันที่หรือ
คะวนัน”

“กำลังจะนอน” อัมพรคอยแทน “เรา
ออกไปกันเสียก่อนเถอะ เย็น ๆ ถึงค่อย

มาหาท่านใหม่”

นุชเอียงคอมองชายชราอยู่ครู่หนึ่ง แล้ว
ก็ออกจากห้องไปโดยมิได้พกว่ใคร
ทั้ง ๒ พันธะพากันขึ้นไปนอนห้องพัก นุช
ทั้งตัวลงบนเตียงแล้วเอียงขึ้นว่า

“อัมพรเอารูปเต็มยศของนุชไปให้คุณลุง
ดูซิไหม?”

“นุชเห็นหรือ?” อัมพร ขันถามก้วย
น้ำเสียงแสดงความประหลาดใจ

“เห็นซิ” หญิงสาวตอบพลางหัวเราะ
“คุณแล้วท่านเอวางบนหน้าอก พอได้ยินเสียง
นุช ท่านเลยยกเข้าได้ผ้าห่ม ทำยังกระป
sweet heart”

“โง่งง! เด็กคน! ไปแหยกเห็นออก
ถ้วนดี แล้วทำไก่อื่นว่า ข้าไม่รู้เห็นอ
หนใด” หุยกึ่งเงิงตรองอยู่ครู่หนึ่งแล้วก้าว
เท้าเข้าไปชิดของสาว เปลี่ยนเสียงพูดอย่าง
หนักแน่น แต่มีความกึ่งคันระคนอยู่ด้วยว่า
“ยังเสียกว่า sweet heart คุณลุงรักนุชมาก
กว่าสิ่งใด ๆ ในโลก ขอให้รู้ไว้”

นุชมองกึ่งพูดอย่างขบขันพร้อมก้มทำหน้า
นัว พอกก็ยกคุณหญิงสงฆ์เข้ามาในห้อง หล่อน
ก็หันไปพุกกัยท่านทันทีว่า

“คุณแม่คะ เมื่อไรเราจะกลบยาน?”

ดอกไม้สด

กรกฎ

เขาไปนั่งข้างตัวนูช ระบายบ่ก่อนข้างแรง
และขยับปาก เหมือนจะกล้วด้อยคำที่เผ่ครั้น
ออกไปทันที ครั้นแล้วกลับไ้สติ หักความ
ฉุนเฉียวเสียได้ มือที่ขยับปากก็คลายออก ย้าย
มาลูยหลังอย่างปราณีพลางว่า

“เห็นหนามาทางนั้นนี่เอง พระว่าอะไรให้
ฟัง เป็นเรื่องสำคัญเกี่ยวแก่ชีวิตผู้มีพระเดช
พระคุณ คือ บิคา มารดาของเราและเกี่ยวแก่
ตัวเราทั้ง ๒ โดยตรงด้วย พื่ออยากจะเล่า
ให้หนูฟังเป็นหนกหนามานานแล้ว แต่ก็มี
พระคุณอีกนะแหละห้ามไว้ จึงต้องทนความ
อึดใจไว้คนเดียว เคยจนถึงคราวจำเป็นจะ
บอกขังไว้ ไม่ได้บอกไปอีกแล้ว พระปล่อยให้หนู
ไป จากกันโดยไม่รู้ ความจริง เสีย ก่อนไม่ได้
จะต้องเล่าให้ฟังให้หมดทุกต้นและเคยวน แต่พ
ขอเตือนให้หนูตั้งใจระมัดระวังความผิดให้ดี ไม่
ให้โทษภัยในแม่ได้ฟังเรื่องของเราแล้ว”

นูช พลิกตัวหันหน้ากลับมาช้า ๆ จะเป็น
เพราะเหตุใดหล่อนเองก็อธิบายไม่ได้ หล่อน
รู้สึกว่หัวใจ ของ หล่อน เต้นแรง ขึ้น ผิดปกติ
ของคู่พี่สาว คอยแววตา แสงความสงสัย และ
หวาดกลัวระคนกัน แล้วหล่อนจึงว่า

“มีอะไรก็เล่าไป หนูกำลังตั้งใจฟัง”

อัมพรประสานมือวางไว้บนตัก หลับคานั่ง

อยู่คู่หนึ่งแล้ว จึงพูดขึ้นด้วยถ้อยคำอันซัดใจ
แต่ทว่าน้ำเสียงสั่นระรัว

“หนู เจ้าคิดริ้นว่าที่ และคุณหญิงสง
ไม่ใช่พ่อแม่ที่แท้จริงของเรา แม่ของเราแท้ ๆ
นั้นตายเสียมานานแล้ว และพ่อของเราแท้ ๆ นั้น
คือ คุณลุง !”

๘

ถึงแม้ว่าสายขอสนับขาฟากเปรี๊ยะลงมา
กลางห้อง ก็จะไม่ทำให้หนูชตกตะลึงเท่ากับเมื่อ
หล่อนได้ยินคำพูดทั้งประโยคนั้น ผลลูก
ขันทิ้ง ชะโงกตัวเข้าไปจนลมหายใจอืดหนำ
อัมพร ก็ก้มหน้าลงถามว่า

“นี่อัมพร เป็นข้าหรือ ? พุคก็ยังมีกล
อะไรอย่างนี้ !”

พี่สาวของหนาน้องก็วยควงตาแสงความ
สงสารเป็นล้นพ้น แล้วตอบช้า ๆ ด้วยเสียงเค็ม

“สติของพี่ยังบริบูรณ์ดี พี่รู้แล้ว หนู
จะต้องตกใจมาก แต่ความจริงเป็นเช่นนั้น
จริง ๆ”

“ยา ! ยาห้าร้อยหน !” หนู กล่าว
คางสั่นแทยว่าพี่จะกระทบกัน “ขี้ปากตัวเอง
ฉันทะบอกคุณแม่ !” พุคแล้วหล่อนก็ยืนเท้า
ออกนอกเตียง

“ข้าก่อน!” อัมพร พุกเร็ว บิ๊กแชน
น้องสาวไว้โดย ละม่อม “นุช คงนึกว่าพี่
เป็นพี่ของนุชแท้ๆ เท่ากับคุณหญิงสง เป็น
คนอื่น เรื่องราวอะไรพระเจ้าเราเองเล่ามาบอก
กับนุช ทรมานคนเล่น สุนัขอะไร”

“ข้า!” นุชยื่นคำเสียงสั้น สะยักแชน
จากกำมือพี่สาวโดยแรง “นุชนะหรือเป็นลูก
ของตาแก่ชุกคนนั้น? ใครว่าจริง คนนั้น
โกหก!”

ก่อนที่ระชาคำ ดวงตาของนุชได้ประสาน
กับดวงตาของอัมพรอย่างจริง ทั้ง ๒ ร้องกึกกัน
... ในทันใดนั้นนุชก็ถึงทวนอนคว่ำลงบนเตียง
ซุกหน้าลงกับหมอน กิ่งหนึ่งจะพยายามแทรก
ตัวเข้าไปอยู่เสียในท่อน พร้อมกับยักมือขึ้น
บิกทึง ๒ ข้างไว้แน่นด้วย

อัมพร หายใจสะอื้น มองกว้างทันอนคว่ำ
อยู่ตรงหน้า ด้วยความวิตก และ ประหลาดใจ
ระคนกัน พลาญพกว่า

“พนักแล้ววานชคงตกใจมาก แต่ไม่ได้
นึกว่าพระรู้ความเป็นไปในชีวิตของคุณพ่อที่แล้ว
มา ใครเป็นคนเล่าให้นุชฟัง?”

นุช คงนอนนิ่งอยู่ในท่าเดิม อัมพรจึงพูด
ต่อไปซ้ำๆ

“เป็นกรรมของเราแล้วจะทำอย่างไร ก็

แล้วที่นุชรู้ความจริง ส่วนสำคัญในชีวิต ของ
คุณพ่อเสียก่อน ทำให้พดลาลงมาใจใน
การที่จะต้องเป็นผู้บอกแก่นุช ความจริงต้อง
เป็นความจริง เราจะต้องเสียใจอย่างไรก็ไม่พ้น
แต่ขอให้นุชเข้าใจเสียก่อนว่า ถึงแม้พ่อของ
เราจะเคย... เคยต้องโทษคดีอุกฉกรรจ์ แต่
ท่านมิใช่ผู้ร้ายใจอำมหิต และ เป็นคนอันธพาล
ตรงกันข้าม ท่านเป็นคนมีน้ำใจอันที่เรารู้
จะเคารพเป็นอย่างยิ่ง หากแต่เวรกรรมบันดาล
ให้ท่าน ถูกล่าโทษระวิคชน ครั้งหนึ่ง ท่านนั้น
จึงเกิดเป็นเรื่องราวเชลลัดถึงเพียงนี้”

นุช ยังคงนั่งอืดอยู่เช่นเดิม แต่มือทั้ง ๒
ที่ขยักอยู่นั้นได้คลายออกเล็กน้อย อัมพรเอง
เมื่อนั่งถึงความหลังแห่ง บิคา มารดาแล้ว ก็ได้
ทันใดใจ เทยว่าจะพูดออกมาอีกมิได้ แต่

อัมพรมิใช่เป็นคนอ่อนแอโง่ ความเก๊กซาค
เป็นคุณสมบัติประจำตัวของหล่อน หล่อน
ได้ตั้งใจแล้วว่า จะเล่าเรื่องให้น้องสาวฟังโดย
ละเอียด หล่อนจะต้องเล่าจนได้ ภายหลังที่
ได้ตั้งสัจรวบรวมความทรงจำได้คืบแล้ว หล่อน
ก็เริ่มเล่าเรื่องอันรวบรวมเป็นใจความดังต่อไปนี้

บิคาของอัมพร มีนามว่า อาว เป็นบุตร
คนสุดท้ายอยู่ในเมืองหลังสวน เมื่ออายุ
ได้ ๑๕ ปี บิคาได้นำตัวไปฝากไว้ในโรงเรียน

ดอกไม้อัด

กรกฎ

นายร้อยทหารบก ครั้นอายุได้ ๒๒ ปีก็ได้
 รัชยศเป็นนายร้อยตรีในกองทัพบกสยาม เมื่อ
 เวลาที่นายอาฯ ยังเป็นนักเรียนทำการนายร้อย
 ได้ผูกสมัค รักใคร่ กับ ธิดา คนเกี้ยว ของข้า
 ราชการผู้สังกัดคนหนึ่ง โดยที่บิดามารดา
 ของฝ่ายหญิงมิได้รู้ความ เจ้าหล่อนผู้นั้น
 มีนามว่า พิก. หนุ่มสาว ทั้ง ๒ ได้ลักลอบ
 พยปะกัน และส่งข่าวคำสั่งถึงกันเสมอมิได้ขาด
 แต่เข่นกันนั้นมาตลอดยกว่า วันหนึ่งเมื่อถึง
 คราวเคราะห์ร้าย มารดาของพิกจับจกหมาย
 ที่ นายร้อยตรี อาฯ มิได้ถึงยุทรีได้ ได้นำ
 จกหมายขึ้นไปให้สามัค จึงเกิดเหตุถึงกับพิก
 ต้องถูกทุบตี ตลอดจนถูกกักตัว มิให้ลงจาก
 เรือน แต่ท่านยอมว่า ความรักนั้นเรียกว่าร้อง
 ความรัก และเมื่อรักต่อรักได้ประสพ
 ประสานกันแล้วก็เกิดเป็นอำนาจที่แรง
 กล้า พาไปสู่ความพยายาม จากนั้น
 ความ พยายาม ก็ ชักจูง ผู้พยายาม ไปสู่
 ความสมปรารถนา อันอาจเป็นผลดี
 หรือ ตรงกันข้าม แล้วแต่เหตุการณ์
 ดังนั้น ภายในเวลาอันไม่ช้านาน โดยความ
 พยายามของคู่รักทั้ง ๒ พิก ก็หายตัวไปจาก
 บ้านได้โดยปราศจากร่องรอย ทำให้ท่าน
 ขุนนางผู้สังกัดกองเรือนพันไฟ สิ่งแรกที่

ท่านขุนนางผู้้นกระทำการ ก็คือ พาตำรวจไป
 ค้นหา นายร้อยตรี อาฯ ครั้นไม่ได้ความ
 จึงนำความไปแจ้งแก่ผู้บังคับกองพัน ซึ่งเป็นผู้
 บังคับบัญชาโดย ตรง ของ นายร้อยตรีอาฯ นั้น
 เป็นเชิงอ้ายก็ แต่ในวันและเวลาเดียวกันที่
 พิก หายไปจากบ้านนั้น นายทหารหลายคน
 ได้เห็น คู่รัก ของหล่อน มา ทำงาน อยู่ ที่ กรม
 ทอดวัน ยิ่งกว่านั้น ทอดหนึ่งสืบหา
 รวมทั้งวันอาทิตย์ด้วย อาฯ ได้ขลุกอยู่ท่ากรม
 หรือที่ สโมสร เกือบจะว่าได้ว่า ตลอด ๒๔
 ชั่วโมง ความจริงนั้นคือ พิกได้ออกจากบ้าน
 และโดยสารรถไฟไปนครปฐมกับเพื่อนคนหนึ่ง
 ของนายร้อยตรีอาฯ เขาผู้นั้น มีบรรดาศักดิ์
 เป็น ขุนสุรพจนพิสุทธิ์ ได้พาตัวหล่อนไปไว้ที่
 บ้านมารดาเลี้ยงของนายร้อยตรีอาฯ และคู่รัก
 ของพิกได้ตามมาหาหล่อนใน ๑๐ วันต่อมา
 ด้วยความพยายามและระมัดระวัง นาย
 ร้อยตรีอาฯ ได้ เวียนขึ้น เวียนลง เพื่อ มาพยปะ
 กับภรรยาออกทัก บ่อยที่สุดทักจนทำให้ ท่อ
 มา ประมาณ ๑๐ เกียนเศษ เขาทั้ง ๒ กับยุทรี
 ด้วยกันคนหนึ่ง บิดามารดาพร้อมใจกันให้
 ชื่อว่า อัมพร
 เมื่อได้ มีลูก เป็นเนื้อ เป็นตัว ขน คงแล้ว
 นายทหารหนุ่มผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวจึงปรารถนา

พ.ศ. ๒๔๗๕

กรรมเก่า

ที่จะพารรยาภักดิ์เข้ากรุงเทพฯ ไปอยู่ด้วยกัน
ให้เป็นสิ่งดี แต่พิศยังมีความกลัวภัยอยู่
เป็นความกลัวของผู้ที่เคยกลัว ถึงสามจะไ้
แข็งแรงให้ฟังว่าบิดาของหล่อนนั้น หมก สิริใน
ตัวหล่อนแล้ว พิศ ก็ยังไม่วายที่จะกลัวอยู่
นั่นเอง ถึงนั้น หล่อนจึงยังคงซ่อนตัวอยู่ใน
จังหวัดนครปฐมอีก ๓ ปีเศษ จนเกิดยุครบ
คนที่ ๒ ในเวลาใกล้ ๆ กันนั้น มารดาของ
พิศ ก็ถึงแก่กรรมลง

ความเศร้าโศกเสียใจ มารดาที่รัก และ
เสียใจ ที่มิได้เห็น มารดา ใน วาระ สัก ท้าย
ตลอดจนไม่มีหวังที่จะไ้เสาศพ ทำให้ร่างกาย
พิศ ทรุดโทรมลง อย่างรวดเร็ว อาจะเป็น
กังวลในความอ่อนแอของภรรยา เป็นอย่างยิ่ง
ความปรารถนาที่จะให้หล่อนไ้อยู่ในความดูแล
ของคนทุกเวลาไ้เพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ เขาจึง
อุบายแข็งแรงแก่หล่อนว่า เนื่องจากแม่ของพิศ
ไ้ตายจากไปแล้ว บิดาคงจะเมตตาไ้ช่วย
และยอมยกโทษให้ในความผิดที่ไ้แล้วมา อาศัย
ความปรารถนาที่จะดู เพลิดเพลิน มารดา เป็น
เครื่องสนับสนุน พิศไ้ตกลงพ่ายตัวอยู่
๓ ปี กับ ๔ เดือน คนหนึ่ง กับยุควัยเด็กอายุ
เพียง ๓ เดือน โดยสรวลไ้เพลินมากกรุงเทพฯ
โดยเร็ว

ในเวลานั้น อาได้เลื่อนยศเป็นนายร้อยโท
ชั้น ๓ ไ้รับพระราชทานเงินเดือนเพิ่มขึ้นอีก
เล็กน้อย

๒ สามภรรยาไ้มาอยู่เป็นหลักแหล่งใน
เรือนเล็ก ๆ หลังหนึ่ง ทอดนตร์เพชร ร่มมัย
สมสุขอยู่ด้วยกันเพียง ๒ อาทิตย์ ครั้นแล้ว
เรื่องร้ายอันน่าหวาดเสียวก็เกิดขึ้น

นายร้อยโท อา จะ ต้องไป อยู่ เหว รักษา
การณื เขาเล่าว่าภรรยาอย่างแสนอาลัย รุย
ลูกน้อยทั้ง ๒ อย่างแสนรักแล้วไ้จากไป

วันรุ่งขึ้น แทนที่จะไ้กลับบ้านตามกำหนด
ให้ทันใจ เขาต้องทำหน้าที่พิเศษบางอย่าง
ตกค่ำมีการเลี้ยงที่สโมสร เพื่อนนายทหาร
มากหน้าหลายตา ทุกคนสนุก ทุกคนเฮฮา
ทุกคนดื่ม ๆ ๆ ๆ จนมา อา หาสั่งเสียง
จากสโมสรไ้เวลา ๒๒ นาฬิกา เขายังมีสติ
พอที่จะคิดถึงภรรยาของเขามากกว่าความสนุก
มาถึงหน้าบ้านเห็นรถเทียมม้าเทศเกวียนหนึ่ง
จอดอยู่ อา มิไ้เอาใจไ้ ทรงขึ้นเรือน
โดยไ้รีบร้อน พอถึงบันไดชั้นลึก อาหยุด
ชะงัก... ชายผู้หนึ่ง รูปร่างสูงใหญ่ ศีรษะ
ล้าน หน้าเหลี่ยมเกรียม ในมือถือไม้เท้า
อันใหญ่ สั่งเสียงเกรี้ยวกราด ชูตะคอก และ
อุกกว่าภรรยาของเขาอยู่ หน้ามิกวดยุติ

ดอกไม้สด

กรกฎ

โทษะ แลแอลกอฮอล์ รวมกัน อาห ควบคุม
จากกระเฝ้าทางเงา ยิ่งยังออกไปทันที.....

เสียงหญิงร้อง หัว! สุกเสียง ชาย
ร่างใหญ่กำยำล่ำมั่ง ชักคันชักงออยู่ ๒-๓
นาชั้ แล้วชักขาใจ พิศ ตกตะลึง ทาเหลือก
ลำน โคมทวิเจ้าออกศัพโไว้แล้วแน่งอยู่
กบที่ อาห ถลนเข้าไปถึงทวิหล่อน ช้อน
ศีรษะขึ้นแนบออก พิศ หลบยักนั้ง เขากมีหน้า
ลงชักก็ขมุกหล่อน สักเกตลมหายใจ....
ลมหายใจ! จะมีที่ไหน? พิศ สันลมหายใจ
เสียแล้วเคยวนเอง!!!

อาห สันสัถิ ลมทวิ ลมอันตราย เขา
เป็นผู้ร้ายฆ่าคนตาย ศพขึ้นนอนอยู่ตรงหน้า
โลหิตไหลนองพ่นกระดาน อาห มิได้คำนึงถึง
กอกศัพพรบยาประทุยไว้กับทวิ ร่ำร้องเรียก
จนเสียงหลง น้ำตาอันล้นล้นหยดลงบนหน้า
อันขาวซีด นิ่งอยู่ในที่นั้นนานเท่าไรไม่มีใคร
บอกให้ ตรายเท่าจนตำรวจเข้ามาถึง เขา
พากันยื้อแย่งจะดึงร่างของพิศ จากวงแขนชาย
ผู้เป็นสามี อาห กันร่น ชักขึ้น กำลังแรง
กึ่งหนึ่ง พยัคฆะราย แต่ในที่สุด ก็พ่ายแพ้
กฏแห่งเหล็กสวมลงบนข้อมือทั้งสอง พร้อมกัน
เจ้าของมือหมกสัถิกลมกลงอยู่กับ.....

อัมพร เล่ามาถึงเพียงนักหยิ่งกึ่ง หยา

น้ำตาไหลเข่นเต็มหน้าหล่อน นุช มิได้รู้สึก
คิดว่าได้ลูกชิ้นหนึ่งทั้งแก่เมื่อไร แต่หล่อนก็
กำลังนั่งตัวแข็งอยู่บนเตียง เสียงอัมพรเสียง
หายลง เสียงสะท้อนจากลำคอของ กงชนแทน
ยศวี คนเล็ก ของ นายอาห กำลัง ร้องไห้จนไม่
เป็นสัถิสมปกติ

๑๐

“นี่เป็นฉากสุดท้ายแห่งชีวิตของแม่ ของ
เราทั้ง ๒ ซึ่งเรนนับว่าเป็นฉากสุดท้ายแห่งชีวิต
ของคุณพ่อเราอีกด้วยได้เหมือนกัน” อัมพร
พุกสไป ภายหลัง ที่ เชื้อคนาคา เรียบร้อยแล้ว
“เพราะเหตุว่าทั้งแคว้นนั้นมา ถึงแม้คุณพ่อ
จะยังมีชีวิตอยู่ในโลก แต่ชื่อเสียงเกียรติคุณ
ตลอดจนความอาลัยในชีวิต ก็สายส่งไปจาก
ท่านหมดทุก คงเหลืออยู่แต่สิ่งเดียว คือ
ความรักและห่วงใยในลูก พี่จะเล่าเรื่องต่อไป
และขอเตือนให้นุชใคร่ควรบุญจงกัว่า ใน
ความเป็นพ่อ ท่านได้ เป็นพ่อ ที่ควรแก่การบูชา
ของเราหรือไม่?”

พอรู้สึกตัวว่า เป็นจำเลยใน คดีถูกฉกรรจ์
อยู่ในที่คุมขังรอการพิจารณา อาห มิได้รอช้า
ได้ ร้องขอ ต่อ เจ้าหน้าท เพื่อ ปรึกษาความ กับ

สหายร่วมใจ คือ หลวงสุรพนา ผู้เป็น

พ. ศ. ๒๔๗๕

กรรมเก่า

เนติบัณฑิตสยาม แกร์บริหารการอยู่ในกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อนต่อเพื่อนได้พยานเพียง ๒ ต่อ ๒ แต่แทนที่จะปรึกษาคดีทนายต้องยื่นจำเลย อาจ กลับสนทนากับเพื่อนแต่ละเพราะในเรื่องบุตรของตน บิดาของพิศถึงแก่กรรมลงโดยมิได้กินทำพินัยกรรม มรดกจึงตกอยู่แก่พิศ แต่เมื่อ พิศไม่มีตัว อยู่แล้ว ทนายสมัยที่ทั้งหมดนั้น ก็คัดแก่สามี และบุตรทั้ง ๒ ของพิศ ตามกฎหมาย หลวงสุพรรณฯ แต่งงานก่อน อาจ แต่ไม่มีบุตรธิดา อาจ ขอให้ หลวงสุพรรณฯ รั้งมรดกส่วนที่เป็นของตน โดยละเพาะ อันมีราคานับหมื่นไร่ เป็นของเขา โดย ขอ สัญญา แลกเปลี่ยน แต่ เพียงข้อเดียวคือ ให้ หลวงสุพรรณฯ รั้งเลี้ยงเด็ก ทั้ง ๒ ไร่ เป็นลูกของเขาเอง มีการให้ใช้นามตระกูลให้การศึกษา และรักษาในหน้าที่บิดาทูลสั่งทุกอย่าง โดยมีให้เด็กทนายเรื่องกำเนิดอันแท้จริง ยามวิตดุจเข้มฝนทอง ได้เป็นเครื่องทดลองว่า มิตรแท้หรือเทียม หลวงสุพรรณฯ รั้งสัญญาโดยมิไกร่ร้อง แต่ปฏิเสธ มิยอมรั้ง ทนายสมัยที่ ซึ่งเพื่อนได้ออกไปให้แก่กันนั้น

ฝ่ายหนึ่งมีความตั้งใจจะให้ อีกฝ่ายหนึ่งมีความตั้งใจจะไม่ยอมรั้ง ๒ สหายได้เลี้ยง

กันอยู่นาน ใน ตอนสุดท้าย อาจได้เขียนจดหมายฉบับหนึ่ง ถึง นางสุพรรณฯ บิดาสนิทแน่นหนา ผิดเพื่อนไปให้แก่ภรรยา.... สตรีมีความรักมากยิ่งกว่าบุรุษ!.... และบุรุษที่ใจดี มักจะอ่อนแอต่อ ภรรยา ที่รัก เป็นพิเศษ! เมื่อ หลวงสุพรรณฯ มาพบกัน อาจ ในคราวหลัง จึงตกลงกันได้ว่า หลวงสุพรรณฯ กับ ภรรยา รั้งบุตร ทั้ง ๒ ของ อาจ เป็นบุตรของตน โดยชอบรับเลี้ยงดูตามสมควร นอกจากนั้น หลวงสุพรรณฯ ยังได้รับรองเพิ่มเติมกับเพื่อนว่าจะรักษาภักดิ์ของมรดกให้คงอยู่สืบตามแต่จะทำได้

ก่อนวันที่ศาลจะตัดสินวันหนึ่ง นางแย้มคนเลี้ยงลูกไกร่รั้งอัมพรด้วยมือข้างหนึ่ง และอ้อมน่องของ อัมพร ซึ่งมีอายุเพียง ๔ เดือน เข้าไปเยี่ยมบิดาในที่คุมขัง อาจใกล้ถึงหน้าลูกด้วยหน้าทอนร้อนผ่าของเข่า หัวอกชายที่เมื่อยตายจากไปไม่ทันถึงเดือน และกำลังจะจากลูกทั้งเป็น ตลอดจนปลาวสาน! อัมพรร้องให้ทั้งที่ไม่เข้าใจเรื่องราวอะไรเลย ส่วนน้องน้อยกลับหัวเราะอย่างสนุกสนาน วันรุ่งขึ้นนางแย้ม พา เด็ก ทั้ง ๒ ครัวไป เมือง หลวงสุพรรณฯ รอฟังคำสั่ง จาก หลวงสุพรรณฯ ต่อไป ในวันเดียวกันนั้น อาจ ถูกศาลตัดสินลงโทษฐาน

ดอกไม้มัด

กรกฎ

ฆ่าคนตายโดยเจตนา โดยวางเพลิงไทย
ประหารชีวิต แต่ได้ลดฐานประหารให้จำคุก
สามวาทตลอดชีวิต คงพิพากษาให้จำคุก
๒๐ ปี อาทิตยจะได้อภัยโทษฐานถูกขังโทษ
อีก แต่หากคนไม่มีพยานหลักฐานก็ไต่เห็น
เหตุการณ์มาพิสูจน

เพราะเป็นพระอนุชาธิราชของมกุฎราชกุมาร
ก็เลยไต่เห็นโดยมีหลักฐานอันแท้จริงของคน
ในระหว่างเขี้ยวกันนั้น หลวงสุรพจน์ฯ ได้รับ
คำสั่งจากกระทรวงให้ออกไปรับตำแหน่งกงสุล

เขมรลงประจำเกาะสิงคโปร์ ก็ทำการทุกอย่าง
ก็สะดวกขึ้น ภายในเวลาเพียง ๔ ปี ญาติ
ของ นางสุรพจน์ฯ ที่อยู่ใน กรุงเทพฯฯ ก็ได้รับ
ข่าวว่าไต่หลานหญิงถึง ๒ คน และบุตรคนโต
ของ นายอาทิตย ด้มี อายุถึง ๗ ปี กับ ๕ เดือน ก็
ถูกทอนอายุลงเสีย ๓ ปี กับ ๑๑ เดือน คง
เป็นเด็กมีอายุเพียง ๓ ปี กับ ๖ เดือน ส่วน
น้องเด็กนั้นให้มีอายุเพียง ๒ ปี กับ ๖ เดือน

หลวงสุรพจน์ฯ ได้เลื่อนขึ้นเป็นกงสุลภายใน
ใน ๑ ปี อยู่ในเมืองสิงคโปร์ราว ๔ ปีเศษ ก็
ถูกเรียกตัวกลับเข้ามารับราชการในกรุงเทพฯฯ
คุณหลวงหาได้พาเด็กทั้ง ๒ เข้ามาในประเทศไทย
สยามด้วยไม่ คงฝากไว้ในคอนเวนท์ที่เกาะ
สิงคโปร์ นั้นเอง เพราะความจำเป็นเกี่ยวแก่

อายุ ซึ่งขัดกันอยู่กับรูปร่างและสีหน้า ๒ ปี
ภายหลัง หลวงสุรพจน์ฯ ต้อง ออกจาก พระนคร
ไปเป็นเลขานุการสถานทูตในลอนดอน จึงได้
พาตัวอัมพรไปด้วย อยู่ในประเทศอังกฤษ ๓ ปี
ได้เลื่อนยศ เป็น พระสุรพจน์ฯ ย้ายไป เป็น
อุปทูต ประจำอยู่ที่กรุงเซก อีก ๓ ปี กลับมา
เยี่ยมพระนครอีกครั้งหนึ่ง ครั้นแล้วก็ได้รับ
พระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็น พระยารัตนาวิภา
และย้ายกลับไปเป็นราชทูตประจำพระราชสำนัก
เซนต์ปีเตอส์

“ในระหว่างนั้น นุชไต่เห็นโดยเห็นด้วยใจ
สุขสมบุรณ์ ทั้งกาย และใจ” อัมพร กล่าวใน
ตอนสุดท้ายของเรื่อง “แต่ส่วนพ่อไต่เรียนรู
ความจริงเสียตั้งแต่อายุเพียง ๖ ขวบ คือใน
คราวที่เจ้าคุณรัตนวาทีจะย้ายจากเมืองสิงคโปร์
แม่ไต่มีคนเลี้ยงของเราเองได้เล่าเรื่องให้ฟัง
โดยตลอด ในเวลานั้น พ่อไต่ไม่เข้าใจแจ่มแจ้ง
นัก จำได้แต่ว่าเป็นเรื่องที่น่ากลัว และทำ
ให้พ่อไต่กลัวไปทั้งคืน พ่อไต่มีอายุเพียง
๑๗ ปีบริบูรณ์ จึงได้ฟังเรื่องน่ากลัวจากคุณหญิง
รัตนวาที อีกครั้งหนึ่ง”

“ช่างน่าใจหายอะไรเชื่อนี้!” นุชพิมพ์
เสียงกระเส้า “หรือชีวิตของเรา!”
“นั่นแหละชีวิตของเรา!” อัมพรย้ำอย่าง

พ. ศ. ๒๔๗๕

กรรมเก่า

หม่อม
ชมชน

“ไม่น่าเชื่อเลย!” นุชกล่าวด้วยน้ำเสียง
แสดงความอึดใจ “ไม่น่าเชื่อจนทีเดียว
นุชรู้สึก เช่นลูกคุณพ่อ คุณแม่แท้ ๆ และ
คุณพ่อคุณแม่ ก็รักนุชมากไม่ใช่หรือ?”

“เจ้าคุณ กับ คุณหญิง รศนาว่านี่?”
อัมพร ย้อนถาม ยิ้มอย่างถ่มมึงทั้ง ระบายไปทั่ว
วงหน้า แต่หน้าเสียงของหล่อน คงเป็นปกติ
ในขณะทีหล่อน พก ขำ ๆ อย่าง ตรึกตรอง ว่า
“เจ้าคุณรศนาว่า ได้ปฏิบัติตามที่ได้อัญญาไว้
กับพ่อของเราทุกอย่าง ท่านได้ทิ้งใจเสียง
และคงใจรักเรา... หรือจะפקให้ลูก ต้องว่า
ท่านเสียง และรักนุช เหมือนลูกของท่านแท้ ๆ
สำหรับพนัน เช่นคนละอย่างกับนุช พะพค
ถึงตัวของพะเองทีหลัง แต่ส่วนคุณหญิงนั้น
พะไม่อาจรับรองคำพคของนุชได้ เพราะไม่
เป็นความจริง ถ้าเป็นความจริงแล้ว พคไม่
ปรารถนา ที่ จะเล่าเรื่องนั้น ให้ นุช ฟังให้ ร้องใจ
เปล่า ๆ... จริง ๆ นะ” หล่อนยิ้มเมื่อนุชได้
มองทีหล่อนอย่างสงสัยและประหลาดใจ “พะ
จะไม่ปรียากบอกนุชเลย แต่ไม่เช่นนั้น”

“ก็มันเป็นอย่างไรวะ?” นุชถามอย่าง
เขินอาย และไม่เชื่อกลาย ๆ “นุชไม่ยอม
ให้อัมพรบอกนุชเลย แล้วมายบอกนุช ทำไม

นุชไม่ให้ถามสักคำเดียว”

ความน้อยใจปรากฏขึ้นในดวงตาอัมพรทันที
เมื่อได้ฟังคำพคทั้งประโยคนั้น

“ในชีวิตของพะ เมื่อจะทำอะไรลงไป พะทำ
ด้วยเหตุผลเสมอ ไม่ใช่ด้วยความสนุก นึก
อยากจะทำทำไป” หล่อนทอຍก่อนช่วงหัวน
“คราวนี้ถอก พะทำด้วยความหวังคือนุช
ไม่ยอม ะให้ใครรับความเข้าใจ อย่างที่เคยได้
รับมาแล้วถึง ๒ ครั้ง โดยไม่รู้จักยกยักสัน เข้า
ใจไหมละ ความเข้าใจนั้น พะหมายถึงอะไร?”

นุช สันคิระ อัมพร จึงพค ต่อไป ด้วย
น้ำเสียงเรียบกว่าเดิม

“พะเคยได้รับความเข้าใจ เพราะเหตุอย่าง
เคยกับนุชมาครั้งหนึ่ง เมื่ออายุพราว ๑๘ ปี
เวลานั้น เจ้าคุณ พงออกไประไป ราชทุกใหม่ ๆ
พะได้ พย กับ นักเรียนไทย คนหนึ่ง ใน ลอนดอน
เราเกิดรักกันขึ้น... ครั้นแล้ว...”

“แล้วทำไม?” นุชถาม แทนว่าจะไม่
หายใจ หล่อนเริ่มมองเห็นความจริงได้บ้าง
แล้วเพียงวาง ๆ และกำลังเริ่มกลัวต่อความ
จริงนั้น

ดวงตาอัมพรตฤกวาวขึ้นชั่ววาระหนึ่ง
“ทำไม?” หล่อนทวน อย่างชมชน
“แล้วเขาก็จงพะเสียเหมือนดังที่หลวงไพรัช...”

ดอกไม้สด

กรกฎ

กับสุนทร ทั้งนั้นนะ?”

หายใจระอนและสะอึกออกจากทรงรถนุช
ยกมือชนกคหมิวไว้ทั้ง ๒ ข้าง นิ่งอยู่ครู่หนึ่ง
จึงถามคล้ายเสียงกะซิบ

“เขารู้ว่าเราเป็นลูกใครใช่ไหม? แล้ว
เขารังเกียจเรา? โอ! คนใจร้าย! คน
เห็นแก่หน้า เห็นแก่ชื่อ ไม่รักเราจริง! ใคร
บอกเขาล่ะ อัมพร?”

“จะมีใคร!” อัมพร พลังพูดหัวเราะ
หัวนุช “ทั้งจริงเขาก็มีอยู่คุณแก่เรามาก
นักหนา พี่ไม่อยากบอกเล่าร้ายต่อเขา แต่
น้องเอ๊ย คุณหญิงสงวนใจมาก เขาไม่ได้
สงสัยเราเลย พี่ได้ตั้งใจไว้แล้วว่าเราเล่า
เรื่องของเราให้คู่รักของพี่ฟังโดยตลอด เมื่อ
เราได้มันกันแล้ว พี่เชื่อว่าเขารักพี่พอที่จะ
ไม่นึกพวงว่าพี่ล่อกำนิศ มาจากใคร แต่
คุณหญิงสงวนไม่ปล่อยให้เราทำเช่นนั้น ซึ่งบอก
เสียก่อน คุณหญิงกับพี่บอก จะได้ผลต่างกัน
มาก คนรักกันทุกคนอย่างอ่อนโยน ควรไป
ตรงมา อย่างไรเสีย เขาก็ต้องฟังเสียงพี่ พี่
รักเขา พี่รักแต่ตัวเขา ไม่ได้นึกถึงชื่อเสียง
หรือสมบัติพัสถานอะไรของเขาทั้งนั้น พี่
เชื่อว่าเขารักแต่ตัวพี่เหมือนกัน ถึงเคยวน
บางคราวก็ยังเชื่ออยู่เช่นนั้น อย่างไรก็ตาม

เมื่อคุณหญิงสงวน เป็นคู่ชอกแก่เขา แทนที่พระ
ยอกเอง ทั้งเขารู้ตัวว่าพี่รู้ความจริง เขา
จึงกลยหาว่าพี่ล่อลวงเขากกะทงหน้”

นุชนั่งกะลึง คาเหมือนเลยมองไปตรงหน้า
“เออ! ความจริง เป็นเช่นนั้นเองนะ”
หล่อนพึมพำ “หลวงไพรัช... ก็รู้ สุนทร
ก็รู้... เขารักกันเห็นนุชเป็นอย่างไรนะ อัมพร?”

“นุชยังดีกว่าพี่ เพราะไม่ถูกหาว่าล่อลวง
เพราะนุชไม่รู้ตัวจริง ๆ ถึงอย่างนั้นก็เก็บ
พี่ว่านุช ต้องเข้าใจมาก เมื่อรู้สึกว่าไม่มีใคร
เขารักนุชจริงสักคน มีแต่รักแล้วทิ้งเสีย
ถ้าปล่อยให้นุชนั่งมายอยู่เรื่อยไป ก็จะต้องไ้
รับความเข้าใจอย่างนั้นอีกไม่รู้แล้ว เมื่อเกิด
เรื่องนายสุนทร พี่แสนที่จะสงสารนุช เพราะ
ฉะนั้นได้สื่อนว่าอย่าให้ไว้ใจใคร อย่าให้
ชยใคร ในโลกนี้ไม่มีคนจริง เวลานั้นนุช
คงเห็นว่าพี่ไม่สมควรจะรออยู่ในโลก เพราะเห็น
มุนยัเลวไปเสียหมด แต่มันก็เป็นอุบายเคี้ยว
ที่พ้นกันไว้ สำหรับระหำมมิให้นุชรักใคร
อีกต่อไป”

นุช พระยักหน้าซ้ำ ๆ นิ่งอยู่ครู่หนึ่ง จึง
เอ่ยขึ้นเป็นเชิงปรารภ

“ใคร ๆ เขาก็รักกันทั้งนั้น นอกจากนุช
อ้อ, น้าพวงล่ะ น้าพวงก็รักไหม อัมพร?”

พ. ศ. ๒๔๗๕

กรรมเก่า

“ในคอนแรก น้ำพงศ์ก็ไม่รู้ ระหว่างที่
เธอเวียนอยู่ในอังกฤช เธออุ้มชูเล่นหัวกับนุช
โดยมิได้นึกเลยว่าเราเป็นหลานแท้ ครั้น
เธอ ออกจากอังกฤช ไปเวียนที่ฝรั่งเศส แล้ว
กลับมายังอิตาลีในอังกฤชคราวหลังนี้ พอ
เกิดเรื่องหลวงไพรัชขึ้น น้ำพงศ์รักนุช
มาก เห็นนุช ร้องไห้ ร้องไห้ เธอก็คิดถึง
เธอเธอคิดถึงเขา คุณหญิงสงว คงรำคาญ
จึงบอกให้เธอรู้เสียด้วย”

นุช ถอนใจยาวอย่างละห้อย “ใคร ๆ
เขาก็รู้ นอกจากนุช” หล่อนกล่าวซ้ำ
“รู้แล้ว ทำประโยชน์อะไรได้บ้าง นอกจาก
กลุ้ม!” ยกมือทั้ง ๒ ขนบึกหน้า แล้วพูด
ต่อไป ด้วย น้ำเสียง แสง ความ ปวดท้าว แสบ
สาหัส “เจ็บใจจริง! เกิดมาทำไมก็ไม่รู้
อยากตายเสียสัก” น้ำตาไหลล้นออกมา
หน้าหยดลงบนคอกของหล่อนเอง ทำให้เธอ
กลุ้ม สักคนหนึ่งในลำคอขึ้นอีกด้วย เพื่อจะ
ชักนำ ความผิด ของ น้องสาว ให้ ออก ราก วง
ความผิดคนอื่นได้ครั้น หล่อนจึงถามขึ้นว่า

“เมื่อเราจะมานี้ นุช บอก น้ำพงศ์ หรือ
เปล่า?”

“น้ำพงศ์หรือ?” นุช ย้อนถาม คล้าย
ฟังตนจากฝัน “เฮ้! น้ำพงศ์! น้ำพงศ์

ก็เป็นอะไรไปด้วยไม่รู้ นุชไม่เข้าใจ นุช
เล่าเรื่องสุนทรให้เธอฟัง ขยาดรู้หนักเธอนึก
อย่างไร?”

คำปรารภนี้ อัมพร หาคำตอบ หาได้ไม่
เพราะหล่อนมิได้ ทราบความจริงใน ข้อที่ คุณ-
หญิงสงวกับพงศ์ เป็นปากเสียงกันด้วยเรื่องนุช
กับนายสุนทร พงศ์ ยังอาจกล่าวด้วยคำที่
คล้ายไปในทางปรกปรักว่า คุณหญิงว่าไม่มีความ
กรุณาต่อเด็ก และทำการ อย่างโกลีกับที่จะ
เรียกได้ว่า หน้าไหว้ หลังหลอก คือ มีการ
เก็บยศหมายที่ สุนทร เขียนถึงนุช นึกว่าจะมา
รับประทานอาหาร กับหล่อนในคอนเย็น นั้นเสีย
เลือกใส่ให้นุชไปดูภาพยนตร์เสียกับพงศ์ เพื่อ
หาโอกาส ทำลายความสุขของเด็กในเวลาดี
หลัง คุณหญิงสงวไม่ยอมเชื่อว่าท่านทำผิด
ท่านเถียง ว่า เกียรติยศ ของ ท่าน สำคัญ กว่า
ความสุขของนุช เมื่อท่านกล่าวถึงเกียรติยศ
พงศ์ยกไหล่ คุณหญิง จึงกล่าวต่อไปว่า
พงศ์ไม่รู้รักคำว่าเกียรติยศ คืออะไร พงศ์
ยกไหล่เป็นครั้งที่ ๒ แล้วก็ออกจากบ้านพี่สาว
ไป พร้อมกับความตั้งใจว่า จะไม่เหยียบเข้ามา
อีก เว้นแต่จะมีการจำเอนอันแท้จริง

อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมา พงศ์ได้ยก
คำว่าเกียรติยศที่ คุณหญิงอ้างขึ้นมาใคร่ครวญ

ดอกไม้สด

กรกฎ

ทุกอย่างดั่งแท้ ก็ให้ความว่า ท่านหมย
ถึงความรู้สึก คือไม่คิดหลอกลวงผู้อื่น
คุณหญิง มีความเห็นอันจริงใจว่า เป็นการ
จำเป็นอย่าง ที่จะต้องแสดงความจริงให้นายสุนทร
ทราบชัด เพื่อท่านจะได้ไม่ต้องเป็นผู้รับผิดชอบ
ในความเสื่อมเสียที่จะเกิดขึ้นภายหลัง ถ้า
แม้ว่าความจริงในเรื่องที่ใดเคยงวยใจเกรงใจใคร
ไปถึงผู้อื่น ในข้อนี้พดด้วงก็เห็นอกท่านอยู่
เหมือนกัน แต่ที่ว่า เรื่องนายสุนทรนั้น มิใช่
เรื่องแรกที่เกิดขลุ่ยขลุ่ยขึ้น เป็นเรื่องที่ ๓
และเรื่องแรกนั้น คือ เรื่องของอัมพร ช่างพดด้วง
ก็รู้แจ้งทราบดีเหมือนกัน เพราะฉะนั้นเขาจึง
เห็นว่า ควรจะพอเสียยิ่งกว่าพอที่จะเป็นขบถเวียน
สำหรับคุณหญิงเขาจำไว้แก่ใจ ช่างพดด้วงก็คิดก่อน
เสียแก่คนมือ เพื่อมิให้เด็กใน ปกครอง ต้อง
ร้อนใจ ถ้าหากจะมีผู้ขอร้องถามว่า การที่จะ
แก้ใจ คักค่อนนั้น จะทำได้โดยอย่างไร ข้างที่
เขาอาจไม่มีคำตอบที่แน่นอนเตรียมไว้ แต่
อย่างน้อย เขาก็มีความเห็นว่า คุณหญิง มิควร
ปล่อยโอกาสให้คนอื่นได้สนทนากับชายใด จน
กว่าท่าน จะแน่ใจ เสียก่อนว่าเขาจะไม่ รังเกียจ
ประวัติอันแท้จริงของท่าน ถ้าแม้ว่าคุณหญิง

หมกหมนทางที่จะข่มกัน ก็ยังมีปัญหาที่จะต้อง
วินิจฉัยว่า ความสัจย์ คือ วิชาสัญญาที่คน
ได้สัญญาแล้ว กับความรู้สึก คือ ไม่ยั้งยั้ง
ความจริง ทั้ง ๒ ข้อนี้ ข้อใดจะมั่นคงกว่า
ยิ่งนัก มากกว่ากัน บุคคลผู้ไร้สัจย์ คือ
บุคคลผู้ไร้เกียรติ เช่นเดียวกับบุคคลผู้ไร้
ความรู้สึก แต่เมื่อคุณหญิงได้ให้สัจย์ไว้
แล้ว ก่อนความจำเริญที่จะแสดงความสัจย์มา
ถึง ถ้าแม้ว่าเพื่อรักษาสัจย์นั้น คุณหญิง
จะปล่อยให้ความหลังที่ล่วงมาแล้ว ล่วงเลยไป
จะดูถูกเข้า อยู่ใน จำพวกผู้ไม่สุจริต หรือ ?
เมื่อท่านได้เล็งเห็นเด็กมาเป็นลูก ท่านรักเด็ก
นั้นประดุจลูกของตนเอง ถึงแม้ความจริง
จะปรากฏว่าท่านมิได้ให้กำเนิดแก่เด็ก ก็
ยังมีสิ่งใดอีกหรือ ที่สำคัญยิ่งไปกว่าน้ำใจ ?
แต่พดด้วงก็มิได้เล็งเห็นน้ำใจจริงของคุณหญิง
วันชาติ !

คำโบราณ ท่านเปรียบ สตรี ชะนิคหนึ่ง ว่า
เหมือน กา คือ สตรีชะนิคที่รักแก่ลูกของคน
ส่วนลูกของผู้อื่นไม่นำพา สตรีชะนิคนี้มิได้อยู
ภายใน และมีเชื้อสายสตรีสามัญ บุคคลใด
มีความเห็นแก่ตัวเป็นปฐม บุคคลนั้นจะนำพา

พ. ศ. ๒๔๗๕

กรรมเก่า

ทำอะไรก็ตาม ใจหนึ่ง หรือไม่เอาจริงในคนหาใจไม่
 นุชได้เคยโค่นในความเลื่องชื่อบรมของ
 คุณหญิง ด้วยความปากเพียรและอกทนของ
 ท่าน ความเจริญแห่งรูปสมบัติและคุณสมบัตินั้น
 ในตัวนุช ได้ก้าวหน้าคู่กันมากกับความเจริญ
 แห่งวัย หล่อนได้เคยทำความโมโหให้เกิด
 แก่ท่านเมื่อหล่อนซุกซน คือกิ่ง ตามภาษาเด็ก
 และทำความพอใจให้เกิดแก่ท่าน เมื่อหล่อนตั้งใจ
 ใจปฏิบัติตามคำสั่งสอนของท่านด้วยดี หล่อน
 คือ องค์แห่งความร่าเริงในชีวิตของ คุณหญิง
 เป็นเพื่อนทั้งในเวลาเล่นและเวลาการงาน ใน
 เวลาป่วยไข้ ทั้งฝ่ายต่างผลัดกันพยาบาล
 เมื่อนุช แสวงกิจวาทะ คือกิ่ง ในใจ
 คุณหญิงก็เกิดความรู้สึกยินดี มีผู้สรรเสริญ
 รูปสมบัติ และ คุณสมบัตินั้นของหล่อน ในใจ
 คุณหญิงก็เกิดความรู้สึกปราโมทย์และภาคภูมิใจ
 ความรู้สึกทั้งหมดนั้น ก็ ละม้าย คล้ายคลึงกับ
 ความรู้สึกของมารดาที่มีต่อบุตร ถึงกระนั้น
 คุณหญิง ก็ยังรู้สึกตัว นุช มิใช่บุตรของท่านอยู่
 นั่นเอง มีบางคราวที่การฉ้อฉลของหล่อน
 ทำให้ท่านเขินอาย กิริยาแหม่โลว่าเรึง
 ทำให้ท่านขวางตา ตลอดจนคำสั่งสอนเสีย

เย็นชอนนุชไว้กับ ทำให้ท่านรู้สึกยากใจ แต่
 คุณหญิงเอง เป็นสตรีที่มีนิสัยขี้นก มี
 ความตั้งใจจริง ทำอะไรทำจริง ท่านได้สนับสนุน
 และร่วมสัญญาด้วยสามี ในการที่จะเลี้ยง
 บุตรทั้ง ๒ ของนายอาจจึงเป็นบุตรของท่านเอง
 ท่านก็ตั้งใจและพยายามเต็มที่ ๆ จะทำตาม
 สัญญานั้น ในส่วนความรัก คุณหญิงไม่
 เคยมีบุตรหรือธิดา ท่านไม่มีสิ่งใดเป็นเครื่อง
 วัดความรักของท่าน ท่านจึงมีความรู้สึก
 ว่าความรักของท่านที่มีต่อบุตร จะเสมอด้วย
 ความรักของมารดาที่มีต่อบุตรธิดา หรือหา
 ไม่ เมื่อปราศจากความรักอันผูกพัน ประกอบ
 ด้วยความเมตตาการุณยาตาสันตสุขมีใจ อัน
 เป็นความรักที่มารดา ย่อมมีต่อบุตรในอุทรเสีย
 แล้ว วิจรรณญาณของคุณหญิง จึงไปไม่ไกล
 และไม่เฉียบแหลม พอ ที่จะสังเกตเห็น หัวอกบุตร
 บุญธรรมว่ามีใครเศร้าโศกเสียใจได้ลึกซึ้ง
 สักปานไหน ในการที่หล่อนต้องเผชิญกับความ
 รักเล่นและรักจริง ทั้ง ๒ ความ

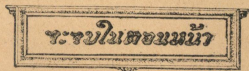
สำหรับอัมพร ความรู้สึกของคุณหญิงที่
 มีต่อหล่อน ยัง แตกต่าง ห่างไกล กว่าที่ท่านมี
 ต่อบุตรไปอีก เนื่องจากอัมพรรู้ตัวมาแต่ยังว่า

ดอกไม้สด

กรกฎ

หล่อนมิใช่บุตรที่แท้จริงของคุณหญิง ความ
 สนิทสนมและรักใคร่ในท่าน จึงมีน้อยกว่าท่านช
 ักให้ให้แก่ท่านเป็นธรรมดา ใจคอใจ! เมื่อ
 คุณหญิง สังเกตเห็น ความ แยก ค้าง ระหว่าง
 พนางทั้ง ๒ นี้ ความเอาใจใส่ต่ออัมพรก็ย่อม
 น้อยกว่าความเอาใจใส่ต่อขุนไยก้วย นอก
 ากนั้น เมื่อ อัมพร ได้ฝึกใจ กับ คุณหญิง ใน
 ความที่หล่อนผจญกับเรื่องรัก ทำให้หล่อน
 คลาย ความรัก และ ไร้ ว่างใจ ใน ท่าน ลง อีก
 ความรู้สึกในใจ ระหว่าง คุณหญิง กับหล่อน ก็
 ห่างเหินกันยิ่งขึ้น แต่ทั้ง ๒ ฝ่าย ยังคงปฏิบัติ
 ตามตามหน้าที่ของตน คือฝ่ายผู้ใหญ่ให้ความ
 เลี้ยงดูและคำตักเตือน ฝ่ายเด็กให้ความนบถอ
 นนอบ ถ้อยกาย ถ้อยวาจา แต่มิใช่ถ้อยใจ

© นอกรักซึก ไฟใจ ถูกลัดน้อย
 ทำอะไร ให้สม นิมมัยัก
 ซึกไม่คอย คึกคักน มกักนหัก
 นั้นแหละรัก เจริญช่วย ร่ำรวยเฮย ๆ
 พระศรี นิพนธ์

วิจารณ์

เรื่องพลาคอนิค เฟรนด์ชิป ของ 'เวทาคี'

คำนำ

ใน 'หลักการประพันธ์' ซึ่งลงพิมพ์ใน ไทยเซมม รวิว ฉะชัยเกษม มีนาคม พ.ศ. ๗๔ ข้าพเจ้าได้กล่าวถึงความเอาใจใส่ ในวรรณคดีไทย และความมุ่งกึก ข้าพเจ้ามี ค่อนักประพันธ์ของชาวเราไว้แล้ว เนื่องจากความเอาใจใส่ และมุ่งกันนั้น ทำให้ข้าพเจ้าครุ่นคิดที่จะหาทางสนับสนุน การ ประพันธ์ ของชาวเรา ให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ข้าพเจ้าได้เคยสังเกตกิจทำ และรวบรวม วิชประพันธ์เรื่องไว้อย่าง ก็ได้เขียนลงในเรื่อง 'หลักการประพันธ์' เท่าที่เขียนได้ และเข้าใจว่านั่นเป็น วิธีการ สนับสนุนวรรณกรรม วิช หนึ่ง แก่บรรณกามนุษย์สามัญ เมื่อแรกเริ่มทำการ สิ่งใด ถึงแม้จะทำโดยอาศัยหลักหรือกฎเกณฑ์ที่ใครเขียนมาแล้วอย่างซ้ำซ้อน จะทำให้คิดเท่าผู้ที่ทำทั้งหลัก และทั้งเคยฝึกฝนมากด้วยหาได้ไม่ ทั้งนักทรงกบฏภายศที่ท่านกล่าวไว้ว่า สิบร้อยไม่เท่าช้านาน เหตุที่ผู้ริบยอมผู้ช้านานไม่ได้ และในระหว่างเวลาฝึกฝนที่จะให้คนอื่นเห็นยังผู้ริบและผู้ช้านานด้วย จึงเป็นเวลาเรียนไป

ในชั่วอึกเวลาหนึ่ง ก็และการเรียนนี้ ไม่ว่าจะเรียนประพันธ์ หรือเรียนเลขยไม้ จำต้องมีครูโดยตรงหรือโดยปริยาย ครูโดยตรงคือบุคคลคนหนึ่ง ผู้เรียนไปสู่สำนักด้วยความเคารพ เพื่อขอคำแนะนำสั่งสอนในกิจที่ตนทำอยู่ ครูโดยปริยายคือความเห็นคติ ชุม ของคนทั่วไป ซึ่งผู้เรียนพึงเอาใจใส่ทำใจไว้ใคร่ครอง เพื่อแก้ไขการงานของตนให้ดีขึ้น โดยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงมีความมั่นใจว่า การวิจารณ์เรื่อง นักประพันธ์ ไทยโดยประพันธ์อื่น จะเป็นการสนับสนุนและเชิดชูวรรณกรรม ของชาวเราอีกวิธีหนึ่ง.

จึงอยู่ ข้าพเจ้ามิใช่เป็นผู้ เริ่มวิจารณ์วิจารณ์ มีผู้เคยทำมาแล้วก่อนข้าพเจ้า แต่เรื่องที่ถูกวิจารณ์แล้วนั้น สังเกตดู เป็นเรื่องทรมานจำหน่ายเป็นเล่ม และผู้แต่งมีนามเป็นทริ จักของคนทั่วไป เช่นเรื่อง 'ละครแห่งชีวิต' เรื่อง 'ผี' และ เรื่อง 'เฟรนด์ชิปมหาธาตุ' เป็นต้น

คดีคดี

กรกฎ

ส่วนเรื่องอื่น ๆ ที่ใกล้พิมพ์ในหนังสือรายเดือน
รายบักษ์ ฯลฯ หากมีผู้หนึ่งผู้ใดเขียนยกขึ้น
พักไม่ เพราะเหตุใด?—จะว่าเป็นเพราะเหตุ
เรื่องเหล่านั้นไม่มีคำพ้องแก่ความเข้าใจของคน
หรือ?—หากมีใครเลย นักประพันธ์และนักประ-
พันธ์การณสามารถเขียนเรื่องใดก็ได้ ถึงกับ
มีผู้ยกย่องว่าอยู่ในระดับชั้นเอกก็มีตัวอยู่แล้ว
ท่านเหล่านั้นเขียนเรื่องลงในหนังสือพิมพ์ราย-
เดือน รายบักษ์ ฯลฯ คนละหลายเรื่อง
เรื่องหนึ่ง ๆ ถึงจะยังค้างอยู่อย่างในทางคุณ
สมัยก็ มีคำพ้องควรแก่ความเข้าใจของคน
นักอ่านทั่วไป เช่นนี้แล้ว ข้าพเจ้าจึงสัน-
นิษฐานว่า การที่เรื่องอื่นใดในหนังสือพิมพ์
รายเดือน รายบักษ์ ฯลฯ มิได้มีผู้วิจารณ์
มีเหตุอยู่ทั้งนี้ คือ ไม่มีผู้เข้าใจได้แก่บรรณ
กรรมพอที่จะนึกถึงเขียนวิจารณ์ หรือผู้ที่
เข้าใจได้ในวรรณกรรมพอที่จะนึกถึงเขียน
ไม่เคยได้อ่านเรื่องที่เหมาะแก่ใจ หรือผู้ที่เขา
เข้าใจในวรรณกรรมพอที่จะนึกถึงเขียน และ
ก็ไปยกเรื่องที่ตนชอบ มีคำพ้องแก่ความเข้าใจ
ได้แล้ว แต่ไม่อาจเขียนวิจารณ์ของคนลง
ประกาศ เพราะเหตุที่ไม่แน่ใจว่าเจ้าของเรื่อง
ที่ตนวิจารณ์นั้น จะถือเอาการกระทำของตน
ตามทางที่ควรหรือไม่ เพราะฉะนั้น เรื่อง

ทั้งหลายที่ใกล้พิมพ์แล้ว แม้มีและไม่มีการ
มิได้มีผู้ใดกล่าวถึงในทางโฆษณา ปล่อยให้
เสียหายประจักษ์คนละกมล คึกคึกขึ้นหน้า
เสียกาย.

ข้าพเจ้า ผู้เขียนเรื่องนึ่ง ก็นิยมสารภาพ
ว่า ไม่น่าใจเลยที่เจ้าของเรื่องที่ถูกวิจารณ์
นั้น จะไม่เห็นเจตนาของข้าพเจ้าหรือไม่เห็น
แต่ข้าพเจ้ากล่าวทำ เพราะ ถัดหลัง ๒ ข้อ
๑ ข้าพเจ้าทำด้วยตั้งใจ แม้จะมีผู้เห็นเป็นตรง
กันข้าม ข้าพเจ้าจะไม่เกิดครั้น ๒ เมื่อต้อง
การผลสุดท้าย ต้องมีการขึ้นต้น ถ้าข้าพเจ้าไม่
ลงทำไม่จริงจะมีคำว่า 'ได้ทำแล้ว' ถ้าไม่มีคำ
ว่า 'ได้ทำแล้ว' ทำไม่จึงจะทราบได้ว่านักประ-
พันธ์ที่ข้าพเจ้าเข้าใจได้อยู่นั้น เข้าใจความ
มุ่งหมายแห่งการวิจารณ์ต้องแท้แล้วหรือยัง.

ข้าพเจ้าไม่อธิบายความมุ่งหมายของการ
วิจารณ์เรื่อง ทั้งส่วนที่ผู้อื่นได้วิจารณ์แล้ว
และส่วนที่ข้าพเจ้าวิจารณ์เอง ด้วยเห็นว่า
เป็นการหมิ่นเหม่ต่ออันตราบ ในข้อที่ระบุ
กล่าวหาว่าประมาทนักประพันธ์ ในชาติ ของคน
เองว่าเสียศาสนา แต่เพื่อยังกั้นการเข้าใจผิด
ของคนทั่วไป วิจารณ์ที่ปรากฏในหน้ากระดาษ
จึงเป็นวิจารณ์เรื่องในหนังสือช่วย กาศาข พ.ศ.
๒๔๗๕ เพราะ 'ช่วยกาศาข' เป็นหนังสือที่

พ.ศ. ๒๔๗๕

วิจารณ์

จิตหาชนเพื่อการกุศล ผู้แต่งเรื่องก็แต่งขึ้น
ด้วยเจตนาจะส่งเสริมการกุศลแห่งคณะหนังสือ
พิมพ์ ผู้ซื้อจะต้องซื้อเพื่อประโยชน์ของตนเอง
ก็ควรจะมีความบริจาครูป เพื่อการกุศลเรื่อง
อยู่กับ คณิศรไม่มีผู้ใดบอกศิษย์ถึงกับ
คิดว่า ข้าพเจ้ามีเงินทำบุญพอที่จะวิจารณ์เรื่อง
ที่ปรากฏในหนังสือด้วยความมุ่งร้ายต่อ คณะ
หรือ ด้วยเจตนา ขอคัดก่อน ผู้แต่งเรื่อง เป็นส่วน
บุคคล เพียงเท่านั้นว่าข้าพเจ้าพบอันตราย.

ก่อนที่จะเริ่มวิจารณ์เรื่องต่อไป ข้าพเจ้า
ขอวิงวอนให้นักอ่านทั้งหลาย ช่วยกันส่งเสริม
วรรณกรรมของชาวเราตามความสามารถ ให้
นักเขียนทั้งหลาย ถือประโยชน์จากเรื่องทดลอง
วิจารณ์ ข้าพเจ้ามีใจนักประชาธิปไตย ความสามารถ
ที่มีอยู่ไม่เท่ากับความสามารถของคนอื่น เมื่ออยู่ท่าม
กลางผู้รอบรู้ ตัวข้าพเจ้าเปรียบเหมือน
หิ่งห้อยท่ามกลางแสงอาทิตย์ แต่แสงไฟน้อย
ย่อมสว่างในที่มืด ข้าพเจ้าปรารถนาที่จะเป็น
เพียงแสงไฟดวงน้อยนั้น ขอให้ความสามารถ
ของข้าพเจ้าจึงเป็นผลสำเร็จเทอดบุญ.

ข้าพเจ้าจะยกต้นก้วยเรื่อง 'พลาตอนิก
เฟรนช์' ของ 'เวทาค' เพราะเรื่องนั้น
ถือความจำเป็นของผู้แต่งเป็นบรรทัดฐาน ก็
ว่าเป็นยอดของเรื่องในหนังสือ 'ช่วยกาชาด'

พ.ศ. ๒๔๗๕

ข้าพเจ้าเล็งเห็นความจำเป็นของ 'เวทาค'
ในการที่จะนำหลักธรรม ในพระพุทธศาสนา มา
ขยายออกเป็นธรรมาให้กลมกลืนไปกับ วิถีของ
โลก อันเป็นความจำเป็นที่สาธุชน มีชน
เป็นจำนวนมากที่เข้าใจว่า คนเขารู้จักพระพุทธ
ศาสนา รับรองยกย่องว่าธรรมะของพระพุทธ
เจ้าประเสริฐสุด แต่มีใคร จักนำธรรมะมาใช้
ให้เป็นประโยชน์แก่ตน พวกเขาคิดเห็นเสียว่า
พระธรรมนั้น ๆ จะมีประโยชน์แต่ละเพาะกับ
คนแก่กับ หรือกับผู้ที่เขานิยมนั้น เพราะ
นิพพาน 'เวทาค' ได้ชี้ให้เห็นความเข้าใจผิด
ในข้อนี้ แสดงว่าพระธรรมเป็นหลักสำคัญ
ประจำโลกมีอยู่สำหรับโลก และเป็นของทุกคนใน
โลกทั่วทุกคน แม้เราท่านที่เป็นฆราวาสธรรมดา
มีความปรารถนาในยศ ทรัพย์ เกียรติยศ
เกียรติคุณ ตลอดจนความรัก รวมความว่าผู้
ที่ข้องอยู่ในโลกียะ ก็มีทางที่จะนำหลักธรรม
ของพระศาสดามาใช้ ให้เป็นประโยชน์ให้ทุกข้อ
ความส่วนและฐานานุรูปแห่งตน อีกทั้งจะนำ
คนไปสู่ ความสุขความ เจริญสม กิจ ปรารถนา
ก้วย ตัวอย่างความจริงในข้อนี้ปรากฏ ในตัว
พระเอกและนางเอกของเรื่อง คือ คนนี้กับภรรยา
ซึ่งเวทาคได้บรรยายไว้แล้วว่าเป็นผู้ที่ปรารถนา

คณะศ

กรกฎ

ความสุขในโลก เช่นเดียวกับเราท่านทั้งหลาย
แต่ทั้งนี้ และครุณี ก็มีคติเห็นและ
ความประพฤติอยู่ในกรอบแห่งพระธรรมทุกส่วน
สัก.

เมื่ออ่านเรื่อง 'พลาตอนิก เฟรนชิป'
ถึงความร่าเริง ของกนิย ภายหลัง ที่ได้พบครุณี
สมาแล้ว เราจะเห็นว่า กนิยเป็นบุคคลที่
เราเรียกกันว่า 'คนดี' เพราะเป็นผู้ตั้งอยู่ใน
ในร่ายาโลกนิยม พร้อมกันนั้น กนิยก็เป็น
พุทธศาสนิกที่ 'ดี' ด้วย เพราะความจริงมีอยู่
ว่า ร่ายาของโลกก็อยู่ในวงพระธรรมของ
พระพุทธเจ้านั่นเอง

กนิย "ไต่เล่าเรียนศึกษาตามควรแก่
ชกภาพ วลว" คือกนิยได้ประพฤติตรงตาม
ธรรมในข้อวิริยะ และ อุตสาหะ ทั้งใจจริงต่อ
การงาน ทั้งใจจริงต่อหน้าที่ วลว คือกนิย
ประพฤติตรงตามธรรมในข้อ สัจ และ สุจริต
"... รู้คุณแก่ผู้มีคุณ วลว" คือ กนิย
ประพฤติ ตรง ตาม ธรรมในข้อ กตญญู กตเวที
"พยายามคิด เห็น แลสิ่งที่ชอบ วลว" คือ
กนิยประพฤติตามธรรม ๔ ข้อ คือ อပ္ปมก
กมกุก มีสมาธิปฏิบัติ เป็นข้อค้น พระธรรม
ทั้งหมดนี้ 'เวทาค' ได้กระยาย ออกให้
กลมกลืนไป กับทาง โลก ไต่อย่างสนิทสนม.

'เวทาค' ใช้คำพูดของกนิย เมื่อตอบ
คำปรารภของครุณีในเรื่องความ "สำราญ
ยานใจ" อย่างเด็ก แสดง พระครูวริยสารซึ่ง
เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ในตอนนั้นข้าพเจ้า
เห็นว่า 'เวทาค' อธิบายความเลือน และ
เคลือบคลุมไป ผู้ที่ไม่เคยรู้เรื่องราวของ
อริยสาร ๔ จะยังคงไม่เข้าใจว่าอะไรเป็นเหตุ
ให้เกิดทุกข์ และจะหาทางแก้ทุกข์ได้อย่างไร
อยู่นั่นเอง.

เมื่อกนิยได้พบครุณีครั้งที่ ๒๗ ทั้ง ๒ สัน-
ทนากันด้วยธรรมะ ๒ ข้อ คือ สัจ และ สุจริต
'เวทาค' อธิบาย "ความจริงต่อความดี"
เหมาะแก่ใจข้าพเจ้านัก ต่อจากนั้น คำพูดของ
กนิยเมื่อกล่าวว่ "การพูด การทำ การคิด
ทั้ง ๓ ประการนี้ ถ้าประกอบด้วยเจตนา เรียก
ว่าความประพฤติ วลว"นี้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่า
เท่าความไปถึง กุศลกรรมบท ๑๐ ด้วย แต่
ความเข้าใจของข้าพเจ้าอาจผิดได้ เพราะ
'เวทาค' ได้กล่าวแล้วว่า "จากดวงไฟดวง
หนึ่งจะแยกไปทุกเป็นดวงไฟได้หลายดวงฉันใด
จากหลักความจริงข้อหนึ่ง ถ้าแตกเป็นความ
จริงหลายข้อได้ฉันนั้น" อย่างไรก็ตาม
'เวทาค' ได้ให้ผู้อ่านเห็นว่า ความสัตย์
ความสุจริต และความประพฤติดี ทั้ง ๓ ข้อนี้

พ. ศ. ๒๔๗๕

วิจารณ์

รวมอยู่ในพระธรรม เป็นวัตถุที่ระมานุญ ไป
สู่ความเจริญ.

ในการพบครั้งที่ ๓๘ ฌณิกภิกขุได้อธิบาย
กันด้วยเรื่อง 'พลาตอนิกเฟรนดชิป' ครุฑได้
อธิบายลักษณะของมิตร ๔ จำพวก ความตอน
นี้ 'เวทางค์' คงจะได้ดลมาจากห้วงโลก
ธรรม ตามสังคาโลวาท ว่าถึงการอธิบาย
ลักษณะของมิตร 'เวทางค์' ได้อธิบายอย่าง
ละเอียดถี่ถ้วน แต่ถ้าพูดในหน้าที่คนอ่าน
ข้าพเจ้าคิดว่า 'เวทางค์' อธิบายความยืนตาม
กันคำร่าเริงไป จึงทำให้ดูขี้ยาวเกินกว่า
จำเป็น ซึ่งเป็นการยากแก่การทำความเข้าใจ

ข้าพเจ้าชอบมีของ 'เวทางค์' ในเรื่อง
ความรัก ซึ่ง 'เวทางค์' ได้กล่าวว่า เกิดก่อนเป็น
รูปขึ้นด้วย "ความคิดปรารถนาจะให้เขาเป็น
สุข..." และ "ความคิดปรารถนาจะช่วยให้
เขาพ้นทุกข์" เข้าใจว่า ความรักที่ 'เวทางค์'
กล่าวนั้นอาศัยหลักพรหมวิหาร ๔ แต่ความ
รักตามทางโลก จะปราศจากเสียซึ่งความเร่า
ร้อนในเมื่อเห็นผู้ที่ตนรักเป็นทุกข์ ถือใจเย็น
กลางไม่พลอยทุกข์ด้วยหาได้ไม่ ในส่วนความ
ยืนกเมื่อเห็นผู้ที่ตนรักเป็นสุขนั้น ก็เป็นธรรมคา
และเป็นธรรมชาติ ดังนั้น 'เวทางค์' จึงยก
มากล่าวแต่เพียงเมตตา กับ กรุณาละมุกตา

กับอุเบกขาเสีย ซึ่งข้าพเจ้าเห็นชอบด้วย.

ในที่สุด 'เวทางค์' ได้ยก อุปมาพาทนุม
คือความไม่ประมาท อันเป็นยอดของธรรม
ทั้งหลายมาชี้ให้เราเห็นว่า ชาติธรรมข้อนี้เสีย
จะ ประพฤติธรรม ข้ออื่นไม่ได้เป็นผล สมบูรณ์
คนนี้เป็นผู้ต้องพร้อมด้วย คุณธรรม ทุกสิ่ง ทุก
ประการ แต่เขาเป็นผู้ที่คงอยู่ในความประมาท
คือเขารักภักดีทั้งแต่ที่ล่อนยังเป็นคนกระวน กระ
เขามิได้รักการทำทางที่จะให้ที่ล่อนมาเป็นของ
ตนให้ทันเวลา ครุฑจึงต้องตกเป็นของผู้อื่น
ข้าพเจ้าขอสรรเสริญความคิดของ 'เวทางค์'
ในข้อนี้เป็นพิเศษ

การบรรยายเรื่อง 'เวทางค์' ใช้วิธีบรรยาย
อย่างรักกลม ไม่ทำให้เนื้อเรื่องยาวกว่าที่
จำเป็น กล่าวถึงการที่คนมีรักกับภักดีโดย
อาศัยความในจดหมายละมัยเกี่ยว ผู้อ่านก็
ต้องลงเนื้อเห็นว่าพอกับความจริง ด้วยเหตุว่า
คนที่ ๒ ได้เคย ได้ยิน ได้คิด ศัพท์ สรรเสริญ
ของกัน และ กันมา ก่อนแล้ว ต่อจากนั้น
'เวทางค์' กล่าวถึงการพบครั้งที่ ๑ แล้วบรรยาย
รักภักดีกันไปกล่าวถึงครั้งที่ ๕ ไม่พักกล่าวถึง
ครั้งที่ ๒-๓-๔ เพราะผู้อ่านย่อมเข้าใจได้ว่า
ทั้ง ๒ คงจะไม่ได้พูดถึงอะไรอัน มีความสำคัญ
ยิ่งไปกว่าคำปราศรัยในเรื่องต่าง ๆ ทั่วไป และ

คณิศ

กรกฎ

ความมีทริทักอันเกิดจากความนิยมในเกียรติคุณแห่งกัน ได้เป็นอุปการะให้เขาทั้ง ๒ ค่อยคุ้นเคยกันขึ้นทีละน้อย จนสนิทสนมถึงแสดงความเห็นอันจริงใจสู่กันฟังได้.

ข้าพเจ้า ต้องไม่ลืมยกความดีถ้วนของ 'เวทางค์' ขึ้นกล่าว ในข้อที่ 'เวทางค์' ไม่ลืมที่จะแสดงให้ผู้อ่านเข้าใจว่า คณีย ได้ให้คำอธิบายแก่ครุถึงเรื่องภาพถ่ายของ หล่อนว่าอย่างไร ถูกแล้ว เมื่อครุถึงเป็นหญิงสุภาพ และสงวนตัวตามแบบสตรีไทย หล่อนจะต้องรู้เสียก่อนว่า คณียได้ภาพถ่ายของหล่อนไปโดยเมื่อใด หล่อนจึงจะสนิทสนมกับเขาได้ ถ้ามีฉันทะความรู้สึกต่อกันแน่ คือหล่อนมีคณียอยู่แล้ว จะรักกันหล่อนไว้มิให้สละมาอย่างซิกเซอ กับชาย ที่หล่อน กระหนก ว่ารักหล่อนโดยสดานใด.

บางทีจะมีผู้อ่านบางท่านเห็นว่า ครุถึงมีนิสัยระเกะระกะ ไทยธรรมคาอยู่สักหน่อย ซ่อน 'เวทางค์' ก็มีใจขาดความ รอยคอบ ในการที่ระกล่าวไว้ ยิกามารกาของ ครุถึงได้ยอมรับ หล่อนมาโดยวิธีใด.

พูดถึงสำนวน 'เวทางค์' เป็นผู้ที่สำนวนของตนเอง และปรารภนาที่จะไม่ให้เหมือนสำนวนของผู้อื่น ซ่อนใจเป็นลักษณะสำคัญ

ของ 'เวทางค์' สำนวนของ 'เวทางค์' จึงเป็นสำนวนที่ชวนอ่าน และยังช่วยให้ใช้ความคิดในขณะอ่านด้วย แต่มีบางคราว 'เวทางค์' ผูกประโยคไม่เรียบร้อย หรือมีฉันทะ 'หลวม' ไป ทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจความแจ่มแจ้ง.

ยกตัวอย่างในจดหมาย ที่คณียเขียนถึงครุถึง เวทางค์เขียนว่า "....เมื่อคราวที่ฉันเห็นคุณในคราวงานพระบรมรูป.... ทำให้ฉันรู้สึกว่าหญิงทั้งหลายร้อยนั้นไม่มีตัวอยู่เลย เพราะมีคุณเป็น คนเดียวที่เห็นอ หญิงทั้งหลายเหล่านั้นได้หมด แต่ฉันไม่รู้สึกละ คุณจะเป็นคนสวยวิเศษอะไรเช่นนั้นมิได้...." ผู้อ่านไม่สามารถเข้าใจได้ว่า 'รู้สึก' ในที่นั้นคือรู้สึกถึงอะไร.

ข้าพเจ้า ได้กล่าวแล้วว่า เจตนา ของ 'เวทางค์' ที่ได้แต่งเรื่องนช. เป็นเจตนาอันควรแก่ความสรรเสริญอย่างเอกอุ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าผู้สังเกตเห็น และเคารพต่อเจตนาอันนี้แล้ว จึงใคร่จะบอกความเห็นข้อไปอีกสักหน่อย.

'เวทางค์' ทั้งใจระสอนธรรมะ แก่คนอ่าน แต่คงจะจำคำผูกประโยค ๑ ที่ติดปากคนทั่วไปได้ว่า 'ฟังเทศน์ทวนนอน กุลศรศาสว่าง' จึงผูกนิยายรักขึ้นก่อน แล้วสอดแทรกธรรมะลงในท้องเรื่อง ใช้วิธี 'ควินเคลือบน้ำตาล' แก่

พ.ศ. ๒๔๗๕

วิจารณ์

น้ำตาล (คือนิยายรัก) ที่เคลือบควินิน (คือ
ขรรมะ) ฆ่างไป เมื่อถึงปากคนไข้ซึ่งนอนยา
ลึนรู้สึกรสขมที่ระคายทั้งเสียบ ไก่แก่คนอ่าน
บางคนก็อาจเลิกอ่านเรื่อง 'พลาคอนิค เฟรนคิ
ชิป' เสียกลางคัน เพราะเบื่อขรรมะอันยืดยาว
หรืออาจพลิกข้ามไปเสียบ เบิกคิเพราะข้อ
สำคัญของเรื่อง คือความเห็นเรื่อง 'ปลา
ทอนิค เฟรนคิชิป' อย่างหนึ่ง กับพระเอกและ
นางเอกจะไต่แก่งงานกันหรือไม่อีก อย่างหนึ่ง
ก็ไต่ อนึ่งแล้ว สำหรับผู้ผูกพอใจในพระขรรมะ
เอง การไต่จนไต่พังคราวหนึ่งเพียงข้อ ๒ ข้อ
ก็พระชายาในความรู้สึก และการทำงาน กว่า
ไต่จนไต่พังก็ขยท 'เวทางค' ไต่เริ่มทำการ
อันน่าสรรเสริญไว้แล้ว เชื่อว่าไต่คงใจระทำ

ต่อไป ไต่กระไรในคราวหลังให้เวทางคไต่
ข้อขรรมะที่ล้นนัยแทรกไว้ในนิยายรักอันเร้าใจ
ยิ่งกว่านั้น จะเป็นผลในทางสมเจตนาแน่กว่า
และยิ่งกว่าคราวที่แล้วมา.

รวมความเห็นเรื่อง 'พลาคอนิค เฟรนคิชิป'
เป็นเรื่องที่อ่านพร้อมทั้งหัวข้อของเรื่อง เนื้อ
เรื่องและสำนวนโวหาร แม้จะมีบกพร่องตาม
ความเห็นของข้าพเจ้าที่ไต่ยกมากล่าวแล้ว ก็
มิใช่ข้อเสียดสำคัญที่จะทำให้ความดีของเรื่อง
ด้อยลง เรื่อง 'พลาคอนิค เฟรนคิชิป' คงเป็น
ข้อดีของเรื่องใน 'ช่วยกาชาด' พ.ศ. ๒๔๗๕
และเป็นวรรณกรรมชิ้นเอกชิ้นหนึ่ง อยู่แน่นอน
ฉะนั้น ขอท่านผู้เป็นเจ้าของเรื่องโปรดรับความ
นับถืออันจริงใจจากข้าพเจ้าด้วย

คณิศ

๒๗/๒/๗๕

เจ้าแม่วังเวียง

“แม่ลัดดา” เขียน

ก่อนที่ระกำเนกนิยาย อันน่าฟังเรื่องนขิน
ก็เนื่องจากข้าพเจ้าได้ กลับขึ้นไปท่องเที่ยวใน
มณฑลภาคอีสาน อีกครั้งหนึ่ง หลังจากท
ข้าพเจ้าได้สมรสกับแม่สังขมรยาคนใหม่แล้ว
เป็นเวลา ๖ เดือน และเหตุผลที่ข้าพเจ้าได้
กลับท่องเที่ยวไปในมณฑลอุดรคราวนี้ ก็ไม่มี
ความจำเป็นอะไร ยิ่งไปกว่าข้าพเจ้าต้องการ จะ
ปลุกตัวให้ห่างจากแม่สังขมรยาเสียชั่วคราว เพื่อ
พักความหยาบคายใจ ซึ่งข้าพเจ้า และหล่อน มี
ข้อระหองระแหงกันบ้าง เห็นจะเป็นยามคราวที่
ข้าพเจ้า จึงต้อง ประสพอุบัติเหตุขึ้นใน ระหว่าง
การเฝ้าทางท่องเที่ยวนี้ กล่าวคือ รถยนต์ที่
ข้าพเจ้าโดยสารไป ได้ชนต้นไม้คว้างในเขต
จังหวัดหนองคาย ตัวข้าพเจ้าเองก็ชกเข้า
โดยที่ถูกลูกปืนมาลัดกระแทกที่อก ถึงกับสล
ลง และรุ่งขึ้นจากวันเกิดเหตุวันหนึ่ง ร่างของ
ข้าพเจ้าก็ไปปรากฏอยู่ในห้องคนไข้ชั้นหนึ่ง
ของโรงพยาบาลฝรั่งเศส ณเมืองเวียงจันทน์
นายแพทย์โรงพยาบาล ได้ ทำการ ฉายเครื่อง
เอ็กซเรย์ดูภายใน ปรากฏว่ากระดูกซี่โครง

เบื้องขวาวิ่งไป ๒ ซี่ เนื่องจากความเผลอ
ของข้าพเจ้าน นายแพทย์แนะนำให้ย
พยาบาลนั้น ๓ สัปดาห์ ซึ่งไม่เป็นโทษใ
ข้าพเจ้าเลย แต่กระนั้นก็ไม่ยอมย
ทางอย่างอื่น เพราะตัวข้าพเจ้าเองก็บ
ของตนไม่รอกเสียแล้ว สหายข้าพเจ้าคนหนึ่ง
คือ นายเฉลิม รัตนานนท์ ซึ่งยังรับราชการ
ประจำอยู่ในมณฑลอุดร เขาได้แสดงความอา
ไปประจำอยู่กับข้าพเจ้า ณโรงพยาบาลนั้น จน
ตลอดเวลา อันเป็นบุญคุณของเขา ที่ข้าพเจ้า
จะต้องรำลึกอยู่ในการประสพอุบัติเหตุนี้ ข้า
พเจ้าไม่ได้สั่งข่าวให้แม่สังขมรยา เพราะไม่
อยากจะทำความเดือดร้อน รำคาญใจให้หล่อน
หรือไม่ต้องการให้หล่อนมารบกวนให้รำคาญใจ
ข้าพเจ้าอีก

เขาวินสันทายที่ข้าพเจ้ามีอาการหายเกือบ
เป็นปกติ และกำหนดจะเฝ้าทางกลับนั้น พ
รู้สึกมีอาการชุ่มชื้นขึ้นเป็นครั้งแรก ข้าพเจ้า
ใช้ไม่ทำอัน เฝ้าออกจากโรงพยาบาลไปเที่ยว
ตามถนนหนทาง และสถานที่ต่าง ๆ ในบริเวณ

พ. ศ. ๒๔๗๕

เจ้าแม่วังเวียง

เมืองเวียงจันทน์ จนทั่ว โดยที่ เกลิม สหาย
ข้าพเจ้า ซึ่งเป็นผู้คุ้นเคยกับภูมิประเทศกันแล้ว
เป็นผู้นำ

สภาพของเวียงจันทน์ ก็น่า ชื่นชอบยิ่ง ๆ
มีถนนสายเล็ก ๆ คึกคักกันหลายสาย แต่เป็น
สายที่สั้น ๆ โดยมาก คึกคักสถานที่ทำการ
และบ้านพัก ข้าราชการ ฝรั่งเศษ เช่น คึก หลัง
น้อย ๆ ซึ่งสร้างด้วยแบบแปลนบ้านของเขี้ยวกัน
มีบริเวณสนามหญ้า เป็นแปลง ๆ คึกคักกันไป
และมีรถเหล็กชกรงโปร่ง ๆ ซึ่งสูงอย่างมาก
ไม่เกิน ๒ เมตร แลกงกงมากก็ ข้าพเจ้าได้
สังเกตเห็นสถานที่ทำการ ของ รัฐบาลฝรั่งเศษ
และ บ้าน ข้าราชการ หลายแห่ง รวมทั้ง โรง
พยาบาล ที่ ข้าพเจ้าได้ ไป พัก รักษาตัว อยู่ด้วย
มี พระพุทธรูป นั่งสมาธิ ทองสัมฤทธิ์ ขนาดของ
ประติมากรรม ระหว่างสนามหญ้า หน้าคึก ทำนอง
อนัสสาวรีย์ ชักถามได้ความว่าเขาเข้ามาตั้ง
เพื่อไว้ชมเป็นของแปลกเท่านั้น หาใช่เพื่อ
การเคารพอย่างใดไม่ พระพุทธรูปนี้ เป็น
พระพุทธรูปที่ประจำอยู่ตามอารามต่าง ๆ ใน
เวียงจันทน์ ครั้ง กระโน้น ทั้งสิ้น สภาพของ
เวียงจันทน์ ซึ่ง คุณหลวงวิจิตรวาทการ ได้เขียน
ไว้ใน “ฉากแม่น้ำโขง” ว่า เป็นเมืองใน
แผ่นกระดาษ เมื่อข้าพเจ้าได้ไปเห็นด้วยตาเอง

จึงขอสนับสนุนความเห็นของคุณหลวงวิจิตร ว
ว่าแท้จริงที่เขี้ยว แต่ที่ว่าภูมิประเทศ คล้าย
กับที่ เมอติง หรือ โรเบียงซอง ซึ่งเป็นชนบท
นอกกรุงปารีสนั้น ข้าพเจ้าไม่เคยเห็น เมอติง
หรือ โรเบียงซอง จึงกล่าวไม่ได้ แต่ถ้าจะ
เปรียบสภาพ ที่ เรา ทั้งหลายได้เคยเห็นกันมา
แล้วโดยมาก เมื่อ ๑-๔๖ ปี ให้หลัง ก็คือสภาพ
ของ “กุสึตอาน” ซึ่งถนนเก่าด้านกระหม่อม
รัชชกาลที่ ๖ ได้โปรดเกล้าฯ ให้มี ชน ที่ วง
ण्याไท นั้นเอง ท่านที่ไม่เคยไปเห็นเมือง
เวียงจันทน์ และได้เคยเห็น “กุสึตอาน” มา
แล้ว ก็พอที่จะนึกหวนหาเห็นเวียงจันทน์ได้มาก
ที่สุด ถ้าเราไม่ได้เห็นอากาศ (เจดีย์) และ
อารามร้างซึ่งตกค้างอยู่ในพื้นที่ของเวียงจันทน์
จนถึงเวลานี้แล้ว เราก็จะเห็นเป็นเมืองฝรั่ง
และไม่ทราบว่า เวียงจันทน์ คง อยู่ตรงไหนเสีย
เข้าไป สิ่งที่ยังเป็นอนุสาวรีย์สำคัญ จาวิก
อยู่ในพื้นที่ ของ เมืองเวียงจันทน์ ก็ที่ เจดีย์อากาศ
หลวง ซึ่งสร้างขึ้นในสมัย พระไชยเชษฐา
แห่งหนึ่ง ก็อยู่ใกล้วังซึ่งเคยประติมากรรม
พระพุทธรูปมากมายแก่พระภิกษุแห่งหนึ่ง ซึ่ง
มี รูปลักษณะ คล้ายคลึง กับ อยู่ใกล้ วัดพระศรี
รัตนศาสดารามของเราเขี้ยวกัน ตามที่ คุณหลวง
วิจิตร ว กล่าวไว้แล้ว แต่ความเห็นข้าพเจ้า

แม่ลัดดา

กรกฎ

เห็นคล้ายคลึงอุโบสถวัดพระแก้วพระราชวังวร
ซึ่งตั้งอยู่หน้ากระทรวงยุติธรรม เกือบมาก
กว่า น่าเสียค่ายที่เขาไม่ไกลวังโหงคฆาณีน

โดยปล่อยให้คันไม้และเงาวัลล ปกคลุม รว
ก้อยู่กลางป่าเปลี่ยว ข้าพเจ้าถาม ไกรวั
คำทอบว่า เขาเอาไว เป็น เครื่อง เตือนใจ ชาว
เวียงจันทน์ ซึ่งเป็นคำกล่าวแก่ทวยอย่างหย่อน
ต่อเหตุผลแท้ก็ ยังมีอีกว่านั่น เขาว่าอุโบสถ
พระแก้วนโคธน์กลิ้งไปถ่ายภาพเขมมไม้ตก
เสียที่เกี้ยว ไม่ทราบว่าเป็นของอาตรรพ้อย่าง
ไรอยู่ ข้าพเจ้าเห็นในคำกล่าวนี้จึงได้ลอบ
เขากล้องถ่ายรูป ถ่ายอุโบสถพระแก้วถึง ๔ รูป
เป็นเครื่องกันสงสัยว่าอาตรรพ แต่ที่น่าเสียใจ
พอข้าพเจ้านำเอาฟิล์ม กลับมาถึงบ้าน ยังไม่ทัน
ได้ล้าง แม่ส่งย หล่อนก็มือไว แอชยียมา
คลุกๆ จึงเป็นอันหมดหวังที่จะพิสูจน์ความ
จริง นี่จะเป็นอาตรรพ หรืออย่างไรแน่ก็ไม่
ปรากฏ

ขอ ยุคที่นี้ การ ที่ จะกล่าว ถึง ภูมิประเทศ
เวียงจันทน์เพียงเท่านั้น เพราะความสนใจของ
ข้าพเจ้าไม่ ต้องการจะบรรยายเรื่องเมืองเวียง-
จันทน์ยิ่งไป กว่านี้ยาย “เจ้าแม่เวียง” ที่
ข้าพเจ้าจะได้ ผูกพัน ถ้าท่านผู้อ่านคิดไ
จะเพราะเรื่องเมืองเวียงจันทน์ ก็จงได้พลิกดูใน

“ชีวิตละครและฉากแม่น้ำโขง” ของคุณหลวง
วิจิตรวาทการ เกิด ท่านจะได้ รั บ ความรู้ ที่
ละเอียดละออยิ่งกว่าที่ข้าพเจ้ากล่าวนี้

๑ ๑ ๑

ชนบทน้อย ๆ ซึ่ง ตั้ง อยู่ ห่าง จาก เมือง
เวียงจันทน์ ไปทางทิศเหนือของฝั่งซ้ายราว
๒๕๐ กิโลเมตร มีนามว่า “วังเวียง”
พวกเราฝ่ายสยามเรียกชนบทนี้ว่า “บ้านนอก
เมืองกรม” ทนทางที่จะไปยัง “วังเวียง” นั้น
เราใช้รถยนต์เป็นยานพาหนะไปได้ แต่เป็น
ทนทางกันการมากอยู่ กล่าวคือ เมื่อเกิดทาง
ไปในระยะ ๑๐๐ กิโลเมตร จะพบลำน้ำเล็ก ๆ
ขวางหน้าอยู่ คันน้ำจะไปได้ถึงเพียงใดไม่
ปรากฏ แต่ปลายลำน้ำสาขานี้เชื่อมกับลำน้ำโขง
มีนามว่า “น้ำลึก” เราต้องใช้แพไม้ไผ่
บรรทุกรถยนต์ข้ามไปส่งยังฝั่งโน้น แล้วต่อ
ไปนั่งรถยนต์ก็นำเราไปในที่ ๆ เป็นภูเขาสูงชัน
ชันเป็นลำดับ และลัดเลาะไปตามไหล่เขา เป็น
ทนทางที่น่าประสพอันตรายมากที่สุด ในตอน
ที่สำคัญนี้ เรียกว่า “ภูมิก” เมื่อข้าม
“ภูมิก” ไปไม่ช้า เราได้พบบ้านเมือง ที่
เรายังไม่เคยเห็น และได้เห็นเป็นครั้งแรก คือ
“วังเวียง”

ในขณะของข้าพเจ้าซึ่งออกเดินทางไปครั้งนี้

แม่ลัดดา

กรกฎ

คุ้มหลวงเท่าร้าง เกล้ามวยสูง ปักขันเงิน
หรือทองตามฐาน

มีลัทธิธรรมนิยมที่ประหลาดอยู่อย่างหนึ่ง
ก็คือ ถ้ามีแขกที่เป็นชาย ขึ้นไปเยี่ยมเยือน
บนเรือนของผู้ใด ผู้เป็นแขกจะต้องกอดกบ
หญิงที่อยู่บนเรือนนั้น ทั้งหมด ไม่ว่าผู้สาวเฒ่า
แก่ และถ้าแขกพอใจผู้สาวคนไหนมาก ก็
กอดกบให้มากได้ โดยไม่จำกัดว่า คนละครั้ง
กี่หน การปฏิบัติให้ถูกต้องตามธรรมเนียม
เหล่านี้ เป็นที่ถูกใจเจ้าบ้าน และถือเป็นสิริ
มงคลในครอบครัวนั้น ๆ อย่างยิ่ง ถ้าผู้
เยี่ยมเยือนคนใด ขึ้นบนเรือนไหน และไม่จับ
หญิงที่อยู่บนเรือนนั้นแล้ว เจ้าบ้านถือว่าผู้นั้น
นำความอัปมงคลไปสู่ครอบครัว แสกกิริยา

อาการเศร้าสลดใจยิ่งนัก เมื่อแขกได้ลงจาก
เรือนไปแล้ว เจ้าของบ้านก็จะต้องทำเสียของ
ปักพลีเป็นการล้างอัปมงคลให้หายไป ลัทธิ
ธรรมเนียมเช่นนี้แหละ เราจึงขนานนามเมือง
“วังเวียง” กันขึ้นว่า “บ้านกอดเมืองกม”

ข้าพเจ้า คนหนึ่ง ซึ่งไม่ ปฏิเสธใน ลัทธิ
ฝ่ายข้างเฉลิมสหายของข้าพเจ้า เขาได้เตรียม
ตัวไว้ ทั้ง แด่ ออก เกิร ทาง แล้วว่า จะ ต้องไป
“ปล่อยหนุม” กันเสียให้สนุกคราวนี้ เพราะ
เขาไทยหวน เฝ้ายเหงา อยู่ ที่ อุ๊กร มานานแล้ว

ส่วน นายสีแก้ว นั้น ทำหน้าที่มัคคุเทศก์เต็มที
เมื่อถึง “วังเวียง” แล้ว เขาก็พาเราขึ้นไป
เยี่ยมเยือนเป็นการเคารพแก่ ท้าวคุ้มเวียง พอ
พวกเราขึ้นบนคุ้ม ก็มีชายกลางคน ๆ หนึ่ง
แต่งตัวภูมิฐาน สวมเสื้อนอกสักหลาดดำ
ทึบ ๕ เม็ด นุ่งผ้าโจงกระเบน สีไพล่น้ำ
หน้าผากกว้าง มีลักษณะเป็นผู้ดี มีหนวดและ
ผมหงอกประปราย เกิรออกมาต้อนรับที่ประตู
ริมชานบันได ท่านผู้นั้น ก็คือ ท้าวคุ้มเวียง
นั่นเอง นายสีแก้ว ส่งภาษาลาว ได้ความว่า
ไท้พ้าแขกของกรุงสยามมาเยี่ยมเยือน แรกก็
ก็ใจ ทรงเข้ามาหาข้าพเจ้า กับ เฉลิม และ ร่มมือ
พูดอะไร ๒-๓ คำ ซึ่งข้าพเจ้าก็ไม่เข้าใจ
แต่ตอนท้าย มีคำว่า “บุญหลาย” อยู่ด้วย
เมื่อเราผ่านพ้นชานบันไดคุ้มเข้าไปแล้ว ก็ได้
เห็น ผู้สาว เฒ่าแก่ ลูกหลาน ขวี่วาร์ ท่านท้าว
หลายคนนั่งอยู่ พอเฉลิมโคกเข้าใกล้ก่อน
คือ ร่มมือ ไม่ว่าใคร ข้าพเจ้าก็ต้องเฝ้าอย่าง
ส่วนนายสีแก้วนั้นไม่รู้ สักสิ่งใดเลยอย่างใด เห็น
เขาทำพอเป็นพิธีเท่านั้น คงเป็นด้วยเคยชินกัน
เสียมากแล้ว การกระทำของเรานี้ สังเกตดู
“ท้าวคุ้มเวียง” พอใจมาก เห็นจะถือเป็น
สิริมงคลของครอบครัวแถมมากที่เกิยว ข้า-
พเจ้าแสดงกิริยาเป็นพิธีแล้วก็กลับมานั่งสนทนา

พ. ศ. ๒๔๗๕

เจ้าแม่วังเวียง

ปราชญ์กัน ปลอ่ยให้เลื่อมเจ้านั่งเคลือบข้าว
ขวาหน้าหลัง ค่อยไปจนตลอดเวลา

ข้าพเจ้าได้ซักถามถึงการทำมาหากินของ
ชาววังเวียง ตลอดจนการเป็นอยู่ในพื้นที่ทั่วไป
ของวังเวียง แรกๆก็พยายามให้ฟังอย่างยืดยาว
แต่เสียใจที่ข้าพเจ้า เข้าใจภาษาของเขาน้อยไป
จึงได้ ความ แต่เพียงว่า การ เป็น อยู่ ของ ชาว
ชนบทนั้น ไม่ลำบากยากแค้นอย่างไร พอมี
พอกินไป วันหนึ่ง ๆ กันยัวเป็นความสุขตาม
ประสาเมืองข่าเมืองคอย แล้วแกก็ซักถาม
ถึงกรุงสยามเวลานี้เจริญเพียงใด พระเจ้า
อยู่หัวทรงพระสำราญดีหรือไม่ ข้าพเจ้าก็เล่า
ให้ฟังว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา
ทรงพระสำราญดี กรุงสยามเวลานี้เจริญขึ้น
ด้วยประการทั้งปวง แต่เวลานี้มือปลักรวค
เรื่องเศรษฐกิจตกต่ำเข้ามาซบเซาว่างเปล่าจนยอ ท
รัฐบาลกำลังกักตุนลง แต่ก็ไม่ถึงกับต้อง
ทุกข์โทรมอย่างใด เวลานี้กำลังจะมีการ
ฉลองพระนครครบรอบยี่สิบยี่สิบปี แรก
ยกมือขึ้นประณมขลุ่ยเห็นอศิระ ร้องว่า สาธุ
บุญหลาย เมื่อเสร็จจากการสนทนากันแล้ว
แกก็ส่งผู้คน ขวาว จักหาสุรา และ สลัวย ข้าว
หวาน มาให้ คณะของเราต้อนรับ ถ้วนแต่

ของโอชะรสสำหรับ พันธมิตรประเทศนี้ ทั้งหมด
เช่น แกงคั่วข้าว อังข่าง ลูกเขียวกอก
กี้ย ปลาว่า ปลาแ้ว ซึ่งข้าพเจ้ากินไม่ได้
เพราะหัด ที่เราเตรียมเครื่องกระป๋องไป จึงแยก
ออกข้างอย่าง พอได้รับประทานให้อิ่มไปได้
มื่อหนึ่ง ส่วนเลื่อมสหายข้าพเจ้านั้น เขาไม่
เลือก รับประทานได้อย่างเอร็ดอร่อยทุกอย่าง
คณะของเรา จำเป็น จะต้องค้าง อยู่ ณ ที่นั้น
๑ คืน เพราะหมดเวลาที่จะเดินทางกลับเสียแล้ว
ถ้าจะขึ้นรถรถไฟทางกลางคืนแล้ว ก็ต้องหวัง
อย่างแน่ ๆ ว่าชีวิตของเราทุก ๆ คนคงจะต้อง
ฝังอยู่ในห้วงผาอันลึกมืดมิด “ภูมิก” ระหว่าง
ทางนั่นเอง ข้าพเจ้าจึงขอให้นายสแกวเจ้าเรา
ขอความอนุเคราะห์พักค้างอยู่สัก ๑ คืน ท้าว
คัมเวียง ก็เต็มใจรับรองพวกเรา จึงสั่งให้ลูก
น้องของแกจัดเรือน “คาแสง” ซึ่งอยู่ใกล้
กับคัมนั้น เป็นที่พักแรมของพวกเรา ยิ่งกว่า
นั้น แลยังชักชวนให้เราพักเสียหลาย ๆ วัน
ซึ่งเราจะยอมรับเชิญไม่ได้ อีกด้วย

ในเย็นวันนั้น ท่านท้าวประมุขแห่งวังเวียง
ได้นำพวกเราไป เข้มมเข้ยน ตาม บ้านเรือน ทั้ง
หลาย จนทั่วชนบทนั้น เราได้ใช้ลัทธิธรรม-
นิยม “กอบกู” ให้กัยหญิงในย่าน ตลอดจนไป

หมายเหตุ ๒ “คาแสง” เป็นภาษาลาวใช้เรียกชื่อตำแหน่ง “ถ้ำนันทน์” อย่างของเรา

แม่ลัดดา

กรกฎ

จนยังไม่ถ้วน โดยไม่รู้สักเบื้อหน้าย อย่างไร
 ยิ่งเฉลิมก้วยแล้ว เขาแสดงกิริยาถึงโลกอยู่
 เสมอ ความรรมยที่คละของเราไกรยวัน
 รุ้สึกเหมือนไค้ทำให้อชีวคเิกยชาน และ ยันยาว
 ยิ่งช่น ขำพเจ้าไควานไให้นายส้แก้วเ็นล่ำม
 ชักตาม ที่เทยว นอกจากบริเวณหมุ่บ้าน ค่อไป
 ท้าวคุ่มเวียง บอก ว่าชนยท่น ไม่ มีอะไร ที่ จะ
 แปลกคากวไรไปชม นอกจากขำกัยเขา ถ้า
 หากพวกเราจะสมักรล่ำสัควันแล้ว แกระสัง
 ให้พวกพรวนมารยเราไปไนค้ำวนนี้ และยอม
 ให้ ยมยณแฝคของแกระชอกท่นก้วย เรือง
 ล่ำสัควัน ขำพเจ้าเชกมาแล้ว เกรงจะไกรย
 ยายป ท่นตาเห็น จึงปฏเฐอไ่มยอมรยที่จะไป
 ท้าวคุ่มเวียง เลยแนะนำว่าไไหน ๆ ก็ไค้เหยย
 ย่างมาถึง วงเวียง แล้ว ควระไปหา “บูเจ้า”
 ปลุกขวัญผูกมื่อให้อยู่เ็นเ็นสุขสัทธิ คุ่มของ
 บูเจ้า อยู่ท่างชนยท่น ออกไป รว ๓ กิไลเมตร
 ถ้าพวกเรายินคัจะไปแกระเ็นยูน้า แต่ท่นทาง
 ที่ จะไป และกลย มี ระยถึง ๖ กิไลเมตร
 นำกลยเ็นวันน จะกลยมาค่าง วงเวียงไ่มท่น
 ถ้าให้เหมาแล้วรุ่งเช้า จึงค่อยออกเิรทาง จะ
 ไค้กลยไนขำยวันนันท่น แต่ อย่างไร ก็คั

จำจะต้องพักแรมที่ วงเวียง ต่อไปอีก ๒ ราศั
 ขำพเจ้ายังล้งเลไอยู่ ถามเฉลิมเขาถึยกอว่า
 เขาจะยอมให้ขำพเจ้าเ็นช้างเท้าหน้า ขำพเจ้า
 เห็นอย่างไรก็คกกลงเ็นนั ส่วนนายส้แก้ว
 นั้นส้งเสริมกัยขำพเจ้าว่า ควรยอย่งไนการที่
 จะพากันไปเคารพยูเจ้า ขำพเจ้าจึงชอกกัย
 ท้าวคุ่มเวียงว่า เหาไวัคกลงกันเข้าพรงนเิก
 ถ้าไ่มมีอุปสรรคล้งไคแล้ว ขำพเจ้าก็ค้งไจระไป
 พอคกกลางค่น ท้าวคุ่มเวียง ถึจกให้ม
 การเ็นรยรองเรา คื่อ “หมอรำ” การเ็น
 หมอรำน ทำนองเคียวก้วยเพลงค่อย แต่มี
 คนแคนเ้ายันโรงคนท่น แล้วมทญิงคนท่น
 กัยชายคนท่น ผลักกันชยร่าแก็กเียวกัน
 แล้วถึพ้อนรอย ๆ ระแสดง สักกัคนก็ไค้
 แต่มีกฎอยู่ว่า จะต้องผลักกันชยร่าเพียงครั้งละ
 คู้เคียวเท่านั้น การเ็นชระคนค่น ชาวพนเมือ
 ภาคอิสานนิยมกันนั ถ้ามีการงานไหญ่ไค
 แล้วมีประชันกันค้ง ๓-๔ เวทที่เคียว (โรง
 ยกเ็นเวทสี่เหลี่ยมเหมือนเวทมวย แต่มร
 คนไค้เพียง ๓ คน และมีชวีเวณพอเคิรเวีย
 รอย ๆ) นอกจากมีหมอรำแล้ว ท้าวคุ่มเวียง
 ยังให้พวกสาว ๆมานั่งกรอฝ้ายและรูกกระของ

หมายเหตุ ๓ “กระบอง” คือไค้ที่เราใช้จุดไฟ แต่เขาทำยาวประมาณแขนหนึ่ง และจุดได้นาน ๆ จึง
 จะหมด

พ. ศ. ๒๔๗๕

เจ้าแม่วังเวียง

ตามไฟ รอย ๆ เป็นจำนวนมาก เฉลิม เขา
พอใจ “เว้า” สาว อยู่จนึกคน ข้าพเจ้า
เลยขอตัวกลับไปเรือน “คาแสง” นายสีแก้ว
ก็พลอยโดยสารถกลับด้วย เขาได้แนะนำให้
ข้าพเจ้าไปเยี่ยมอยู่เจ้าในรุ่งเช้าให้จึงได้ และ
บอกว่ายู่เจ้าที่นี่ มีหลานสาวอยู่คนหนึ่งสงสวย
นัก ชาววังเวียงนับถือเคารพ เรียกว่า “เจ้าแม่
วังเวียง” ๆ ผู้นี้เป็นกำพร้าพ่อแม่ เป็นเชื้อสาย
เจ้าสืบเนื่องจากกษัตริย์เวียงจันทน์ ซึ่งนับเป็น
วงศ์เดียวกับกษัตริย์ลาวเวียงเทยวัน ส่วนอยู่เจ้า
นั้นนับเป็นบุตรของท้าวคุ้มเวียงเทยวัน อยู่เจ้า
เป็นคนอายุขึ้น นัยได้ ๑๑๒ ปีแล้ว ยังแข็งแรง
ไม่หลงลืมความหลังทุกประการ เป็นผู้ท
เชี่ยวชาญทางไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ และ
การศาสนา ศาสนา ชาวชนบทนับถือความเคารพอื่น
ยากแก่ประการใด เมื่อได้ไปขอร้องอยู่เจ้าแล้ว
อยู่เจ้าก็ยินยอมให้สำเร็จในบัดนี้

ข้าพเจ้ารู้สึกเลื่อมใสในคำกล่าวของ นาย
สีแก้ว ไม่ใช่เลื่อมใสในวิชาเวทมนตร์
ศกติกาสถาของอยู่เจ้า แต่รู้สึกเลื่อมใส
สำหรับ “เจ้าแม่วังเวียง” ซึ่งเขากล่าวว่า
เป็นหญิงที่สงสวยมาก จึงอยากเห็น เพราะ
ทั้งนี้ข้าพเจ้าเคยมาเที่ยวในมณฑล
ภาคอีสานทั้งหมด ตลอดจนถึงเวียงจันทน์ ก็

ยังไม่เคยประสพหญิง ที่งามกว่าหญิงงามของ
พระนครของเราเลย จึงได้ตกลงแน ๆ ว่า
รุ่งเช้าเราจะเดินทางไปยังสถาน “อยู่เจ้า” ที่เคย
เมื่อเสร็จการสนทนาของเราแล้ว ข้าพเจ้าก็นั่ง
คอยเฉลิมอยู่จนึกไม่เห็นเขากลับ เข้าใจว่า
เขาคงเพลิน “เว้าสาว” เสียแล้ว จึงชวน
เสียดอกัน

๐ ๐ ๐

เวลาเช้า ๘.๐๐ น. คณะของเราได้เกิด
ทางมาถึงสำนักของ “อยู่เจ้า” ซึ่งตั้งอยู่ใน
ภูมิประเทศสวยงาม และเป็นทิวเวก แวก
ล้อมด้วยป่ารกชชชี ซึ่งมีดอกไม้ต่าง ๆ
ชดุม และตระหลยชดอด้วยกลิ่นหอม
คล้ายกับในอุทยาน มองเห็นคุ่มดั่งเด่นอยู่
บนเนิน ซึ่งมีฉากกั้นเบื้องหลังเป็นภูเขาอันมี
ลักษณะระโงกเงือกงามตา ที่ริมเนิน
เบื้องล่างมีเรือนหลังน้อย ๆ ๒-๓ หลังปลูกอยู่
คุ่มอยู่เจ้า มีรูปพระพุทธรูปคล้ายกับศาล
พระภูมิของเรา แต่มีบริเวณกว้างใหญ่
มีประตู ๓ ประตู เรียงกัน

ท้าวคุ้มเวียง ได้นำเราไปหาอยู่เจ้าบนคุ่ม
เราพบ หญิงสาว ๒-๓ คน กับชาย ๒ คน ซึ่ง
เป็นบริวารของอยู่เจ้านั่งอยู่ตามชาน พวกเรา
จึงทักท้วง “อู” อย่างที่เคยมา กับหมู่แม่หญิง

แม่ลัดดา

กรกฎ

ทั่ว ๆ กันไป แต่ นายสีแก้ว กระซิบกับข้าพเจ้า และเฉลิมว่า ถ้าพบ “เจ้าแม่วังเวียง” แล้ว จะทำพิธี “บู” ไม่ไ้ ด้วยเขานับถือหล่อน เป็นเทพผู้ศักดิ์สิทธิ์ ชายใดกระดุกก้องตัวเช่นนั้น ไม่ไ้ จึงยังทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกประหลาดใจ และใครจะไ้เห็น “เจ้าแม่” ผู้ใดจริงไ้ เมื่อ เราได้เข้าสู่ภายในฝักรัน ซึ่งเป็นที่ค่อนข้างมืด ทับ กัโศภย “ผู้เจ้า” ผู้ศักดิ์สิทธิ์นั้นอยู่กลาง ห้อง ท้าวคุ้มเวียงได้ยกมือท่อมศีรษะประสาน กันแล้วก็กราบแสดงความเคารพอย่างอ่อนน้อม ทสฺส แต่คณะของข้าพเจ้าไม่มีใครทำ คง แสดงกิริยาสงบ่งสงัยม เช่นการเคารพเท่านั้น แล้ว ท้าวคุ้มเวียง ก็แนะนำให้พวกเรารู้จัก “ผู้ เจ้า” ไ้แสดงกิริยาอาการกัไ้ ที่ไ้เห็นชาวไทยไ้ไปเยี่ยมเยียนถึงสำนัก ไ้ซักถามว่า พวกเราไปเพื่อประสงค์อะไร นายสีแก้ว จึง คอยแทนที่เราได้พากันมาเยี่ยมเยียนเพื่อขอให้ ผู้เจ้าบันดาลให้เราประสบ ซึ่งความสุข สวัสดิ- มังคลดลต่อไป แกแสดงกิริยาอาการกัไ้ หยิบ ค่ายสายสัญญาณมา พ้น ข้อมือให้เรา ทุก ๆ คน แล้วก็ร้องเรียกขวัญ เป็น กลอน ทำนองบ้ายศรี ของชาวภาคอีสาน ซึ่งข้าพเจ้าฟังไม่ไ้เรอง ู้เลา ๆ แต่ว่าเป็นคำกล่าวอวยพร เป็นเวลา

นานเกือบครึ่งชั่วโมงจึงหมด แล้วทั้งสองคนลา อะไรอีก ๒-๓ คำ เบื้องหลังมุกหม่อมมื่อให้ ระหว่างนั้นเองเราได้เห็นลักร่างของ “เจ้า- แม่วังเวียง” ปรากฏออกมาจากห้องด้านหลัง และ ร่ามนั้น ค่อยนวนนาค เข้ามานั่ง เยื้อง ผู้เจ้า แล้วกระซิบทักกับท้าวคุ้มเวียง ๆ ไม่ไ้เคารพ หล่อน แต่หล่อนเคารพ ท้าวคุ้มเวียง ก่อน แล้วก็เริ่มสนทนากันตามภาษาของเขา ข้า- พเจ้า นั่งพิศกัลยณะ ของ “เจ้าแม่วังเวียง” จนกระทั่งไปด้วยความเคลิบเคลิ้มเป็นครู่ใหญ่ จึงสำนึกตน ยักขึ้นข้าพเจ้าไ้ประสพความงาม ของสตรีชาวภาคอีสานแล้วเป็นครั้งแรก ซึ่ง อาจกล่าวยืนยันว่า เป็นความงามอันแท้จริง ที่ พระเป็นเจ้าเสกสร้างขึ้นสำหรับเป็นท้าวทวงเคียว ของชาวภาคอีสาน ลักษณะงามที่ควรกล่าว คือ หล่อนมีใบหน้ากลมเป็นวงเกือก มีขนง กิ่งกกค้างอนสมกับวงหน้า มีนาสิกโค้งแฉลมี สมกับดวงเนตรอันดำ และโอษฐ์อันจมลิ้ม มี ผิวขาวละเอียบอ่อนเป็นนวลใบ ลักษณะอัน นอกจากวงหน้า เช่น แขน, ขา, เหว, ไหล่ กังามพร้อมทุกส่วน หล่อนตกแต่งกายด้วย ผ้าดูลีมีป้า มีลวดลายถนถน ทอด้วยไหมคำ- มีแสงพราวระยิบ สวมเสื้อแขนยาวรัดทรง

หมายเหตุ ๔ มีแสงเป็นคันทองคำ

พ. ศ. ๒๔๗๕

เจ้าแม่แว้งเวียง

ภิกษุของภิกษุชื่อ ๗ เมื่อก่อนมีผ้าสีใบเหลือง
ข้อมผ้าของสลัยไหมคำ เกล้ามวยสูง ขัน
ทองคำรูปกบตัว ผังทวยจินการังสลัย สวม
ทองกรทั้งสองข้าง และได้คุ้มหุพวงระย้า
ทองคำ ทรวงทอง และการประคัมประคาสม
กับที่หมานามว่า “เจ้าแม่” แท้ที่เดียว ใช้แค่
ข้าพเจ้า ซึ่งได้ เกิดความ ก็นึก คนใจ ชื่นแต่ผู้
เดียว แม่แต่เฉลิมสหายข้าพเจ้าทั้งนี้ละ
คากัง อาปากโดยไม่รู้สึกตน ถึงนายสีแก้ว
ผู้ซึ่งได้เคยพบเคยเห็นมาก่อนแล้ว ก็ยังออกของ
ละสิ่งมิได้ ข้าพเจ้าว่า ๆ นึก จะทรง เข้า
“กอกุบ” ตามลัทธิเสียให้หน้าใจ แต่สำนึก
ในคำกล่าวห้ามของ นายสีแก้ว ขึ้นได้ ก็เลย
ชักแหงนไม่กล้ากระทำเช่นนั้น

“โอโฮ! มันสวยเสียจริงๆ” นี่
เป็นเสียงของเฉลิม กระซิบกับข้าพเจ้าในเมื่อเขา
รู้สึกตัวขึ้นแล้ว

“อ้อ!” ข้าพเจ้าตอบไปเพียงเท่านั้น แล้ว
ก็นั่งสงบนิ่งต่อไป

ต่อมา เมื่อเราทั้งสองสนทนากันอยู่ ข้าพเจ้า
หนึ่งชั่วโมงให้หลัง เราก็ได้ ขึ้นเคย กับ เจ้าแม่
แว้งเวียง เป็นอนงค์ เมื่อความสนิทสนมกลม
เกลียวได้บังเกิดขึ้นแล้ว ฉากเรื่องรักของ
ข้าพเจ้าอดฉากหนึ่ง ก็ได้เกิดขึ้น ณ ที่นั้น และ

ตัวข้าพเจ้าเอง จะได้แสดงเป็นตัวละคร

เป็นอัน คง กันว่า จะต้อง พัก แรม อยู่
ณสำนัของข้าพเจ้าอีก ๑ ราวๆ ท้าวคุ้มเวียงได้
จัดให้เราพักแรม อยู่ที่เรือนหลังน้อย เมืองล่าง
พร้อมทั้งตัวแถมอีกด้วย

๐ ๐ ๐

คืนวันขึ้น ๑๔ ค่ำ พระจันทร์เจ้ากลมเต็ม

ดวง ฉายแสงส่องสการวณ ฉากพินเมทนี งาม
ราวกับแสงเงินยวง ที่ลานรายน หน้าคุ้มข้า
มีสาว ๆ ขวี่วาวของเจ้าแม่แว้งเวียง ๔ คน ปลูก
เขี้ยวกระของ (ทุ๊ก) นักรบฝ่ายและขีวรา
แก่กันไปพลาง แล้วก็กระซิบกระซุบหยอกล้อ
กันตามลัทธิของหล่อน จนเวลา ๒๑ น. ก็ยังหา
ได้ก็เข้าไปสู่ในคุ้มไม่ ข้าพเจ้าจึงใจระนอน
พักผ่อนเอาแรง สำหรับการเที่ยวทางในวันพรุ่งนี้
แต่ก่อนไม่หลับ โดยที่ยังมองเห็นภาพเจ้าแม่
รูปงามคึกคักอยู่ไม่รู้จักหาย จึงออกมานั่งเล่น
ที่ชานเรือนหลังน้อย ทอดสายตามองไปทาง
แสงกระของสว่าง และฟังเสียง “ผู้สาว” เขา
ขีวรากัน สักครู่ เฉลิมก็ย่อง ออกมาสะกิด
ข้าพเจ้าและบอกว่า เขาอนหลับไปคนหนึ่ง
ก็หันเห็นเจ้าแม่รูปงาม เลยตกใจจนขึ้น ได้ ยืน
เสียง ผู้สาว ขีวรา กันนอนไม่หลับ ไปนั่งเฝ้ากับ
หล่อน เห็นจะดีกว่า ข้าพเจ้าถามเขาว่า

แม่ลัดดา

กรกฎ

“ไม่เป็นการนำเกลี้ยกหรือ?” เขา
ตอบว่า “จะนำเกลี้ยอะไร ประเพณีชาวบ้าน
เมืองนี้ เขาไม่ถือเหมือนชาวกรุงของเราหรอก
ถ้าเราไปนั่งเว้ากัยเขาแล้ว ถึงมีพ่อแม่
แม่เฒ่าอยู่เขาก็เลียง ปล่อยโอกาสให้เราคุย
กันได้ ยิ่งชาว “วังเวียง” นี่แล้ว ถึงจะรบ
ระกอกก็ได้ ไม่ผิดเหมือนกันอื่น ๆ”

เป็นอันตกลงว่า เราจะพากันไปเว้า จนกว่า
รุ่งสว่างแล้วเราก็จะกลับมานอน ส่วนข้าพเจ้านั้น
ยังมีความหวังต่อไปอีกว่า บางทีเราอาจจะ
ได้พบ “เจ้าแม่รูปงาม” ในที่นั้น ซึ่งอาจจะ
ยังมีดวงใจของเรา ที่กำลัง กระหาย อยากพบ
อยากเห็นอยู่แล้วให้สมดัง มโนะวชิรในราตรี
กาลนี้ อีกวาระหนึ่ง ก็อาจเป็นได้ จึงหยิบเสื้อ
สักหลาดกันหนาวมาสวม แล้วสวมหมวก
สีขาว ทรงมะนาวคอก ซึ่ง ชาวเวียงจันทน์นิยม
สวม เพื่อยกกันน้ำค้าง เเลี่ยม ก็แต่งกาย
อย่างข้าพเจ้า เราทั้งสองย่องลงจากเรือน
หลังน้อย โดย ทอกลงให้นายสีแก้วผู้เป็น
มัคคุเทศก์นำเรามาเที่ยวด้วยนั้น นอนเหยียดย
ยาว หลับกรนอยู่บนเรือนนั้นแต่ผู้เดียว

ทำนาที่ภายหลัง ชีวิตของชายทั้งสอง
คือ ข้าพเจ้า กับ เเลี่ยม ก็ แว่กล้อมไปด้วย ผู้สาว
ชาววังเวียง ทั้ง ๔ สาว ซึ่งนั่งกรอฝ้าย ขนฝ้าย

อยู่ท่ามกลาง แสงเคียน และแสงไฟกระของ
ซึ่งเชือกกองอยู่เบื้องหน้า เเลี่ยมเขาได้อยู่ใน
มณฑลภาควิชามานานแล้ว จึงรู้เชิงชั้นใน
การ “เว้าสาว” อย่างชำชองก็ ส่วนข้าพเจ้า
เป็นแต่เพียงผู้แปลกหน้าไปเที่ยว พุทจากนั้นก็
ไม่รู้เข้าใจนัก แต่หากลทวิธธรรมนิยมการ
รุมกอกของเขา ซึ่ง เป็น ประเพณีนิยมให้เรา
แสดงต่อได้ จึงช่วยส่งเสริมให้เรามีใจเบิกบาน
ไปตามแกน

เเลี่ยม พุกกับคนโน้น แล้วก็หันมารุมพิศ
คนนั้น จึงมีข้อแค้นกับคนนั้น สลับเปลี่ยนเวียน
กันไปอย่างสุขสำราญ เสมือนคนได้รัยตำแหน่ง
เป็นเจ้าแห่งชาวมอญชั่วขณะหนึ่ง ผลสุดท้าย
เขาก็เที่ยวแค้นแม่สาวคนหนึ่งห่างจากหม้อออก
ไปนั่งเว้ากันอยู่ในเงามืดใต้ต้นส้ม ห่างจากที่
เดิมเกือบสิบวาและเจียรกระของแสงริบหรี่ ได้
ยินเสียงชายพูดว่า “ผู้สาวเอ๋ย ช้อยมกเจ้า
หลาย เงามอญกรุงไทยกับช้อยมก” ผู้หญิง
ตอบว่า “มกช้อยน้อย แม่หนีลลิม” ชาย
พูดว่า “แม่หนีลลิม ช้อยควกอกสาว” ผู้หญิง
ว่า “เพื่อนอย่าลื้เว้าหลาย บุดมมอกมอ
กรุงไทยคอกเนื้อ ช้อยน้อยไทยภ ม่อแม่
ไทยได้ จะงามปานใด” ชายว่า “งามแท้
ปานแล้ว ช้อยพอใจ” ต่อจากการได้ยิน

แม่ลัดดา

กรกฎ

ความทองการทุก ๆ อย่าง แม่แก้ชีวิตจิตใจ
ของข้าพเจ้าก็จะมอบให้ เป็นสิทธิ์ของหล่อน เณ
ตลอดทั้งมีลมหายใจอยู่ หล่อนพอใจฟัง
และเลื่อมใสใน คำพูด ทุก ๆ คำ ของ ข้าพเจ้า
แต่ยังลังเลในใจซึ่งกล่าวขึ้นคำว่า “บุญบ่อชอก
ช้อยน้อยย่านกรุงไทย” ต่อจากนั้นไป หล่อนก็
บรรยายนิยายรักของเจ้าหญิงเวียงจันทน์ ผู้เป็น
บรรพบุรุษของหล่อน ครั้นกระโน้นให้ข้าพเจ้าฟัง
ซึ่งเป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าจะได้บรรยายต่อจากหล่อน
ให้ท่านได้ฟังต่อไป

“กาลสมัยเมื่อสมเด็จพระหน่อแก้วผู้ไกรย
รัชชทายาทสละกษัตริย์สันตทิวศจาก พระไชย
เชษฐา ทรงกรุงศรีสัตนาคนหุต คือ เวียง-
จันทน์เกษวัน พระองค์มีพระกนิษฐาร่วมพระ
มารดาองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่า “จันทเทวี”
พระธิดาองค์หนึ่ง มีลักษณะรูปโฉมงดงามยิ่ง
นัก จนกิตติศัพท์เลื่องลือไปถึงเขตต์แคว้น
แดนใกล้เคียง ความทราบถึง ราชาผู้เป็น
กษัตริย์กรุงจามปา ซึ่งอยู่เขตต์แคว้นแดนขอม
ในสมัยนั้น จึงมีพระราชสาส์น มาขอเป็น
สัมพันธไมตรี และขอนาง ไปเป็นพระมเหสี
ถ้าหาก พระหน่อแก้ว จะชอบปฏิสันธิ ไม่ยินยอม
พร้อมพระทัยตามนั้นแล้ว กรุงจามปา ก็

จะยกกองทัพมาเหยียบย่ำ กรุงศรีสัตนาคนหุต
ให้ย่อยยับลง เวลานั้น กรุงศรีสัตนาคนหุต
ยังมีกำลังผู้คนอดิโรยอยู่ ด้วยพึ่งเสวีทำ
สงครามกับเขมรใหม่ พระหน่อแก้ว จึงได้
ปรึกษาราชกิจกับอำมาตย์มุขมนตรีผู้ใหญ่ว่าจะ
ทำประการใด ก็จะมีต้องเสียพระธิดานาง
ของพระองค์ให้กับกษัตริย์กรุงจามปาได้ ทั้ง
พระธิดานางของพระองค์ ก็ไม่สมัครพระทัยที่
จะไป เป็น พระมเหสี ของ ราชา กรุงจามปา นั้น
อำมาตย์ผู้ใหญ่นั่งหนึ่ง กรวญทูลว่า ถ้าหาก
ฝ่ายเราไม่ยินยอมให้ พระนางเป็นนางพญาของ
ชาวจามปาแล้ว โทณเลยจะตั้งถกถการสงคราม
ไว้ ฝ่ายเรากำลังอดิโรยก็จะต้องย่อยยับแก่
ข้าศึกเช่นแน่แท้ สมควรที่จะสละพระธิดา
กรทำ ความ สัมพันธไมตรี กับ กรุงศรีอยุธยา
ซึ่งกำลังเปลี่ยนวงศ์กษัตริย์ใหม่ อันมีบุญญา
พิริยาลังกลั่น และปรายศึกศัตรู ให้ รบคาย
และเกรงขามทั้งสี่ทิศ ถ้าจะส่งพระธิดานาง
ไป อภิวัตน์ถนถการ เป็น พระราชชายา เสีย แล้ว
กรุงศรีสัตนาคนหุตก็จะพ้นภัย ถึงแม้กษัตริย์
กรุงจามปา จะยกทัพมารบ ก็จะต้องหวาดเกรง
ทัพกรุงศรีอยุธยาซึ่งกำลังเข้มแข็งอยู่ เห็นว่า
จะเป็นทางที่พ้นภัยมากกว่าอย่างอื่น อำมาตย์

พ. ศ. ๒๔๗๕

เจ้าแม่วังเวียง

มุขมนตรีคนหนึ่ง ก็เห็นชอบด้วย พระหน่อแก้ว
จึงนำความไปปรึกษากับพระน้องนาง “จันทน-
เทวี” แต่พระนางไม่ตกลงปลงพระหทัยที่จะ
จากบ้านเมืองไป กรุงศรีอยุธยา เหตุผลอัน
ไม่น่าฟังของพระนางนี้ ทำให้พระหน่อแก้ว
คิดระแวงพระหทัย จึงเรียกข้าหลวงคนสนิท
ของพระนางมาสอบถาม ก็ได้ความว่าพระนาง
“จันทนเทวี” ไกล่ลอยลึกลอยอยู่กับ เจ้าคัมพวา ผู้
เป็นพระญาติ ร่วมวงศ์เดียวกัน พระนางจึง
มีอยากจะจากกรุงก็เดิมไป พระหน่อแก้วนั้น
เป็นผู้ที่ไม่น่าพระหทัย ก็ไม่กระทำหัดใหม่ให้ชัก
พระหทัยของพระน้องนาง จึงเรียก เจ้าคัมพวา
เข้าเฝ้าเป็นส่วนพระองค์ แล้วก็รับสั่งซักถาม
ความเย็นใจเท่าที่ทรงทราบ เจ้าคัมพวาก็ยอม
รับสารภาพความจริง พระหน่อแก้ว จึงทรง
ศากโทษไว้ ทั้งยังบัญชาให้กระทำการสืบสวน
ให้ลึกถึงพระนาง “จันทนเทวี” เสีย ต่อมา
ไม่นานวัน พระหน่อแก้ว แสร้งอุบายทรงใช้เจ้า
คัมพวาไปเมืองเวียงคำ แล้วมีพระราชสาส์น
ลี้ลับถึงเจ้าเวียงคำให้รับตัวคุมขังไว้เสีย และ
แกล้ง ทำ ขาว ลือ ว่า เจ้าคัมพวา ตก นำโขง สัน
พระชนมเสียแล้ว ขาวนทรวงทราบถึงพระนาง
จันทนเทวี ก็เสียพระหทัยครวญคร่ำอาลัยรัก

ไม่เป็นอัน สรงเสวย จนซูบผอม ครอมพระหทัย
ด้วยความปริวิตก พระหน่อแก้ว จึงเล่าโศก
เขาพระหทัย และทำรำลึกถึงพระนางว่า “เจ้า
คัมพวาไม่มีบุญญาธิการ คู่ควรกับเจ้า จึงต้องทน
อยู่ไป เจ้านั้นมีลักษณะโศกซาคาจะไต่เป็นถึง
พระมเหสี ของ สมเด็จพระเจ้ากรุง ศรีอยุธยา
ต่อไปชาวกรุงศรีสัตนาคนหุตจะร่วมมือแค้นเพราะเจ้า
และเจ้าจะเป็นที่พงของพ่อต่อไป ขอเจ้าจง
หักพระหทัยไป เป็นยาทบวิจาริกา ของพระองค์
เถิด”

ครั้นแล้ว พระหน่อแก้ว ก็ให้ ราชทูต จ้าง
พระราชสาส์นไปยัง กรุงศรีอยุธยา ขอพระ
ราชทานกองทัพนมาช่วยป้องกันพระนคร ใน
การที่ชาวขอม จะยกเข้ามาย่ำยี และ ทูล
เกล้า ฯ ถวาย พระนางจันทนเทวี เป็น ขายาท
บวิจาริกาด้วย

ขณะเมื่อ สมเด็จพระมหาราชาเจ้ากรุงศรี
อยุธยา ได้ทรงทราบความพระราชสาส์น ก็ทรง
พระโสมนัสยิ่งนัก จึงดำรัสสั่งให้ยกกองทัพ
มีกำลังไพร่พล ๕,๐๐๐ คน ยกไปยัง
กรุงศรีสัตนาคนหุต เป็น กระบวน รบ กองหนึ่ง
อีกกองหนึ่ง จัดเป็นกระบวนเกี้ยวเกียศ ให้เจ้า
นาย ซึ่งเป็นพระราชวงศ์ ยกไป คอยรับตัว

แม่ลัดดา

กรกฎ

พระนางจันทน์ท้าวเมืองเชียงคาน^๑ ซึ่งตั้งอยู่
ริมลำน้ำโขง เห็นกรุงศรีสัตนาคานหุต และ
เมืองเวียงคำ แล้วส่งท้าวข้าไปกราบทูล
พระหน่อแก้วให้ทรงทราบ พระหน่อแก้วจึงจัด
กระบวนเรือพายเป็นเกียรติยศ นำพระนาง
จันทน์ท้าวไปส่งกระบวนหลวงของพระมหाराชา
เจ้ากรุงศรีอยุธยา ที่เมืองเชียงคาน ทรงอวย
พรให้พระนาง ทรงพระเจริญในเกียรติคุณ
เป็นชนประชาชนของชาวไทย และเห็นทพ
ของชาวศรีสัตนาคานหุต ให้ได้ รัชความร่มเย็น
ต่อไปข้างหน้าชั่วกาลนาน ได้ถูกยกลั่น
ขึ้นชัย ประโคม ชวามครทั้งหลายนั่ง
ซึ้งสาธุการ ถวายพระพรแก่พระนาง แล้ว
กระบวนเรือพาย ก็เคลื่อน จาก หน้าคำตันทนแพ
มุ่งตรงไปทางทิศเหนือ อันไกลโพ้น

จะเป็นด้วยบุญญาธิการของพระนางจะไม่
เพียงพอที่จะได้ เป็น พระมเหสี ของ สมเด็จพระ
มหाराชาเจ้ากรุงศรีอยุธยา หรืออย่างไร ก็ตาม
ขณะ เมื่อ กระบวน เรือ ของ พระนาง จันทน์ท้าว
ทวนน้ำมาลงแก่งว้ากแห่งหนึ่ง ซึ่งมีกระแสน้ำ
เชี่ยวไหลวนน่าพลัดสะพังกลัว ยิ่งเหตุเรือ
ที่นั่งของพระนางได้ปะทะก้อนหินล้มลง พระ
นางงาม ผู้ซึ่งมีทพจะไ้เป็นพระมเหสีของพระ

มหाराชาเจ้ากรุงศรีอยุธยา ก็พลีเสียงสองคนก็
จมน้ำหายไป พวก อำมาตย์ มंत्री ทน
กระบวนไป ค้างถักใจ จึงลงเรือไปช่วยกัน
ค้นหาทางปลายกระแสน้ำก็ได้พบพานพระนาง
และนางพลีเสียงทั้งสอง เมื่อเป็นการสุดวิสัย
ที่จะได้พบพระศพของพระนางแล้ว จึงพากัน
กลับมารายทูล พระหน่อแก้วว่าชาติผู้ครองกรุง
ศรีสัตนาคานหุต ตามเหตุการณตงเกิดขึ้น ซึ่ง
ปรากฏว่า พระหน่อแก้ว รัชสให้ ประหารชีวิต
เสียสิ้น

ช้อย่น กล่าวถึง เจ้าคุ้มฟ้า ซึ่งท้องของเจ้า
อยู่เมืองเวียงคำ ครั้นทราบว่า พระหน่อแก้ว
รัชสให้ทิ้งกระบวนเรือ นำพระนางจันทน์ท้าวไป
ถวายแก่กรุงศรีอยุธยา ก็คิดสินยผู้คุมหลบ
หนีออกจากที่คุมขังได้ จึงเกลยกล่อมทล

สมัครพรรคพวกได้ ประมาณ ๒๐ คน ลง
เรือเร็วขึ้นไปเมืองเชียงคาน ให้ทันกระบวนเรือ
หลวงของพระนางจันทน์ท้าว เพื่อกิกระลักนาง
เสียกลางทาง แต่ครั้นมาถึงแก่งแห่งหนึ่ง
ได้คายลตเรือ พระนางจันทน์ท้าว ล้ม ก็พบบก
อำมาตย์ของพระหน่อแก้ว ซึ่งกำลังค้นคว้าหา
ศพพระนางอยู่ เมื่อเป็นอันหมดหวังที่จะได้
พระนางคืนมาแล้ว เจ้าคุ้มฟ้า ก็เสียพระทัย

พ. ศ. ๒๔๗๕

เจ้าแม่วังเวียง

ยังเกิดวิทวีปลาสนั้นในขณะนั้น จึงโดนลง
กลางน้ำวน ทรงแก่นนั้นหายไป

เหตุการณ์ล่วงเลยมาประมาณ ๓-๔ วัน
ชาวบ้าน ริมฝั่งน้ำโขง ไต่ กรุงศรีสัตนาคนหุต
ปากขวา ไต่ลงเรือทอแห่คือนหาปลาใน
เวลาเช้า พยัคฆพระนางจันทน์แก้วพร้อมด้วย
เครื่องฉลองพระองค์เสด็จ เพชรนิลจินดา ซึ่ง
ประคองประคองพระองค์เต็มบริบูรณ์ แม่แต่บน
ท้ายพระเกศไปก็ยังติดอยู่ไม่หลุดหาย เกษอยู่
หน้าทาคทราชชายาคนนั้น และในที่ซึ่งไม่
ห่างไกลกัน มีศัพทชายคนหนึ่งเคยหาอยู่ด้วย
คือศัพทเจ้าคัมพู คุ้งกักของพระนาง พวกชาว
บ้าน จึงนำความขึ้นไปกราบทูล พระหม่อมแก้วให้
ทรงทราบ จึงโปรดให้จกกระบวนเรือเกยตลิ่ง
มารับพระศัพท ทั้งสองไป กระทำพิธี ตามขัตติย-
ประเพณี

ทั้งเท่านั้นมา จึงได้เกิดเรียกชื่อแก่ทั้งสอง
ซึ่งได้ กลั้นพระชนม เจ้าหญิงชายนั้นไปแล้ว ว่า
แก่จันทน์ และ แก้วฟ้า กับทาคทราช
ทศพลอยไปก็อยู่นั้น เรียกว่า “คอนชิงชัย”
ปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ คำขบถ ๓ ทศกล่าว
ข้าพเจ้าได้ไปพบเห็นด้วยตาตนเองแล้วทั้งสิ้น

นิยายอันนี้ยาวนาน จะเท็จจริงประการใด
ข้าพเจ้าไม่รับรอง เท่าที่ข้าพเจ้าจำมากล่าว
ก็เนื่องจาก “เจ้าสาวแสงจันทร์” หรือ “เจ้า
แม่วังเวียง” เป็นผู้ที่กินยานไหม้ขึ้น เป็น
อุทาหรณ์สำหรับตัวหล่อน เพื่อแสดงแก่ข้าพเจ้า
เท่านั้น

หล่อนเล่าจบแล้ว ก็หยิบนทองคำ ประคอง
จินดา รุ่งสกลยล อันมีค่า ทายกม้วยหล่อนอยู่นั้น
มาให้ข้าพเจ้าดู และยืนยันว่าบรรพนาวิของ
หล่อนได้ รับมรดก สืบ ต่อ กัน มา จาก พระนาง
จันทน์แก้ว จนถึงตัวหล่อนเอง ซึ่งได้ใช้ ขนอยู่
กับกัน

ข้าพเจ้า สนทนา กับ หล่อน อยู่ จน ค่อนรุ่ง
เมื่อข้าพเจ้าไม่ได้รับผลในการทวงถามให้หล่อน
ตกลงปลงใจ ที่จะมาอยู่กับข้าพเจ้าในเมืองไทย
ได้แล้ว ข้าพเจ้าก็จำเป็นต้องขอุมพิศ ลา
หล่อน ด้วยความอาลัยรัก ซึ่งหล่อนเอง ก็
แสดงความรู้สึก ละห้อยโหยหวนในคำข้าพเจ้า
อยู่ไม่น้อย หล่อนได้ให้ ยินอันแสนรักซึ่ง
เป็น อนุสสาวรีย์ ใน บรรพนาวิของหล่อนเล่มนี้
ต่อข้าพเจ้า ๆ จึงถอดแหวนเพชรสวมให้หล่อน
เป็นการแลกเปลี่ยน และเป็นเครื่องเตือนใจ

หมายเหตุ ๑ ตัวหนังสือมักเขียนว่า แก่งจันทน์ เห็นจะเพี้ยนมาจากความให้เป็นคู่กับ แก่งฟ้า เท่านั้น

แม่ลัดดา

กรรม

ในเมื่อระลึกถึง ทั้งวัยรอนกับหล่อนไว้ว่าใน
ไม่ช้าข้าพเจ้าจะพยายามกลับไปพบหน้าหล่อน
อีกครั้งหนึ่ง พอแสงอรุณส่อง หล่อนก็ลา
ข้าพเจ้าเข้าไปในคุ้ม และ เเลอิม ก็กลับมาหา
ข้าพเจ้า บอกว่าเมื่อกลางคืนข้ารู้สึกง่วงเต็ม
ทน จึงเลยนอนหลับอยู่ที่แคร่ฟากใต้ต้นส้ม
พอคนชนกเห็นแสงทอง ส่วนแม่สาวคู่สนทนา
ของเขานั้น หล่อนจะไปฝากเขาเวลาใด
นั้นหาทราบไม่ แล้วเราก็เฝ้าคุยกันจนดึกมา
ทุกคืน เรือนหลังน้อย

พอ ครั้น ค่อนสาย ท้าวคุ้มเวียง ก็พา
ข้าพเจ้าไปลา “ปู่เจ้า” กลับค่าย “วังเวียง”
เราไม่ได้พบ “สาวแสงจันทร์” หรือ “เจ้าแม่
วังเวียง” จนคุ้มปู่เจ้าในขณะนั้น เช่น ครั้งสุก
ท้ายอีก ครั้น ข้าพเจ้าจึงได้เฝ้าทาง กลับมา
โดยอาการหุ่ยเหงา เมื่อถึงค่าย “วัง-
เวียง” แล้ว ข้าพเจ้ากับ เเลอิม พร้อมด้วย
นายต๊แก่ผู้เป็นแม่ทัพเทศก์ ก็กล่าวอำลาแก่
ท้าวคุ้มเวียง เพื่อเฝ้าทาง กลับมายังมณฑล
อุดร และแสดงกิริยาไว้อาลัย กับได้กล่าวว่า
ข้าพเจ้าและสหาย รู้สึกพอใจในการที่ได้เหยียบ
ย่างมาได้พบได้เห็นชนบทอันแสนไกล เช่นครั้ง

แรก และได้รับความต้อนรับอันดีของเขาเช่น
เช่นสิ่งที่จะจารึกไว้มิให้หลงลืม ถ้ามีโอกาส
ในไม่ช้า เราจะกลับไปเยี่ยมเยียนอีก

เราได้ นั่ง รถยนต์ ตั้งแต่เช้า จนถึง
ท่าข้าม มาฝั่งขวา อันเป็นที่ตั้ง ของ จังหวัด
หนองคาย แต่มิได้พักค้างที่นั่น คงเฝ้าทาง
มาถึงจังหวัดอุดรธานี ในเวลาบ่ายเกือบ ๒๔ น.
ได้ไปพักแรมที่บ้าน เเลอิม และข้าพเจ้าได้เล่า
เรื่องราวต่าง ๆ อันเกิดขึ้นระหว่างข้าพเจ้ากับ
“เจ้าแม่วังเวียง” ให้ เเลอิม สหายของข้าพเจ้า
ฟังจนตลอด ทั้งนายบิณฑบาตออกอวดเขา
ซึ่งเขารู้สึกทนเค้นทรมานมาก

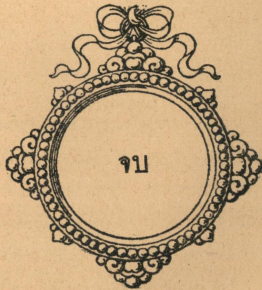
รุ่งเช้า ข้าพเจ้ารับโทรเลขจากกรุงเทพฯ ว่า
ว่า คุณแม่ป่วยหนัก จึงรีบลา เเลอิม ออกเฝ้าทาง
จากอุดร โดยสารรถไฟที่ ขวัญใหญ่ มาพักแรม
อยู่ที่บ้านพักรถไฟโคราชอีกคืนหนึ่ง รุ่งเช้าก็
โดยสารรถไฟต่อมากรุงเทพฯ ข้าพเจ้าถึง
พระนครเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พอเข้าบ้าน
แทนที่จะเห็นคุณแม่ป่วย ท่านก็กลับออกมาต้อนรับ
ด้วยความยินดี ข้าพเจ้าชักถามอาการป่วย
ท่านก็ปฏิเสธว่าไม่ได้ป่วย และไม่เคยโทรเลข
ถึงข้าพเจ้า เป็นอันว่าแม่ส่งบรรดาข้าพเจ้าเอง

พ. ศ. ๒๔๗๕

เจ้าแม่วังเวียง

เป็นผู้เล่นพิเรนชั้น โดยต้องการจะให้ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะพยายามกลับไป “วังเวียง” และ
กลับเสียโดยเร็ว ฉะนั้น แทนความสนใจที่ พาสาว “แสงจันทร์” มาสู่กรุงเทพฯ พระมหา
ข้าพเจ้าได้กลับมาพบเพื่อนอีกครั้งหนึ่ง ก็คือ นครให้จงได้ ทั้งจะได้เป็นยารักษาโรคทั้ง
ความขมขื่น และ เกิดปากเลียง จะต้องทะเลาะ โรคแสนงอน ของแม่ส่งย ให้หายเป็นครั้งที่สุด
เขาระแวงกันต่อไปอีกตามเคย ข้าพเจ้าได้ตั้งใจ ก็นเสียที จึงขอยกฉากชีวิตครั้งที่สอง จาก
ไว้เสมอว่า ถ้าหากมีโอกาสในวันข้างหน้าอีก อุดร ของข้าพเจ้าแค่เพียงนี้

๑ หลงตะกาย ทายผ้อย ลอยสวรรค์
นกยงย่น คนร่าน ทะยานเมา

ล้มเบญจขันธ์ ของกลาง อย่างเขลาเขลา
ทิวสญญะดำ น่านยถิอ ไม่หือเอย ฯ

พระศรี นันท

ความหลัง

“ ลัทธิธรรม ” เขียน

ในจำนวนบุคคลที่พลากรักทั้งหลาย ข้าพเจ้าคิดว่า ข้าพเจ้าเป็นคนหนึ่งที่เคราะห์ร้ายที่สุด เพราะในชั่วอายุเพียง ๒๒ ปี เท่านั้น ข้าพเจ้าก็ต้องพลากรักถึงสามครั้งสามหน ซึ่งออกจะมากเอาการอยู่สำหรับชีวิตในระยะเพียงเท่านั้น ตามทางที่ข้าพเจ้าควรจะต้องหลายจำเลยแล้วทั้งแต่ครั้งที่สอง แต่จะเป็นด้วยกรรมของข้าพเจ้า หรืออะไร ข้าพเจ้ายกไม่ถูก ทำให้ข้าพเจ้าหาเด็กหลายแม่แก่น้อยไม่ คงยอมให้หัวใจที่ชอกช้ำตกอยู่ในข่ายแห่งความรักเรื่อยไป และถึงแม้ในวันข้างหน้า ข้าพเจ้าก็คิดว่า คงจะต้องผจญกับเขี้ยววงของความรักอีก เพราะหัวใจของข้าพเจ้า — แม้ระชอก

ช้า — ก็ยังต้องการความรักเหลืออยู่แทบทุกขณะ สุกที่ข้าพเจ้าจะห้ามไม่ให้มันทะเยอทะยานเช่นนั้นได้ เขาเอะ! หัวใจข้าพเจ้าจะแหลกเหลวเพราะการพลากรักอย่างไม่มีชิ้นใดเพียงไร ก็ให้รู้ไป ข้าพเจ้าหาหวัคหวนพรนพวงแต่สักนิดไม่

สมทรง มดลพนัส เป็นผู้หญิงคนแรก ที่

ข้าพเจ้ารัก และที่เขยิบหัวใจของข้าพเจ้าบนเวทีแห่งความรักได้อย่างงาม เพราะความไม่เกียจฉားของข้าพเจ้า ในเวลานั้น ข้าพเจ้ามีอายุเพียง ๑๗ ปี ซึ่งนับว่า ยังอ่อนต่อศิลป์ในทางรักมากมายนัก แต่ด้วยความขี้ขวน

กลัวสวาทอย่างสุดขีดของเรา หัวใจของข้าพเจ้าจึงเร่งร้อนไปคว้าไฟรัก อย่างฮักโหมจนสะก๊วไม่ไหว ต้อง ปล่อยให้มัน พลุ่ ออกโดยไม่รู้สำนึกกว่า เพลิงพิชอันร้อนแรงได้กลืนส่วนข้าไปสุมแทนที่ อยู่ในอก อย่างมากมาย เหลือประมาณ แล้ว เขาก็ ขอรังให้ข้าพเจ้ารับจัดการสมรสกับเขา แต่ข้าพเจ้าปฏิเสธ เพราะ ข้าพเจ้ารู้สึกคิดว่า ข้าพเจ้ายังเด็กมากนัก และ ทั้งยังอยู่ในระหว่างเล่าเรียนด้วย ซึ่งไม่เป็นการสมควร อย่างเอกอุทิศตัวน้อมภรรยาในวันนั้น และอีกประการหนึ่ง ข้าพเจ้ายังไม่มรพยสมมติจะเลี้ยงดูเขาให้เย็นผ่องเย็นผาได้อีกแท้จริง เมื่อเขาจึงวอนให้ข้าพเจ้าสมรสกับเขาไม่สำเร็จ เขาก็ยกอกแกมชู้กลาย ๆ ให้ข้าพเจ้า จักการ มันเขาเสีย

พ. ศ. ๒๔๗๕

ความหลัง

มีดังนี้ ถ้าเขาออกไปเป็นของคนอื่น ละโย
เขาไม่ได้ โค้งแทน ข้าพเจ้าก็สะอึก นึกมัน
ใจว่าเขาไม่ได้มาหาข้าพเจ้าด้วยไร อันสุวิริ
เสียแล้ว อย่างน้อยเขาก็คงหวังอะไรในตัว
ข้าพเจ้าอย่างหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าเข้าใจเอาไว้ว่า
คงเป็นทรัพย์สินสมบัติของบิดามารดาข้าพเจ้า ซึ่ง
เขาคิดว่าคงเป็นจำนวน ที่ไร เขามาก กว่าอัน
ข้าพเจ้าจึงบอกเขาว่า ข้าพเจ้าจะทำตาม ที่
เขาแนะนำนั้นไม่ได้ เพราะข้าพเจ้าไม่มีอะไร
จะไปมันเขาได้ นอกจาก หวีไร อันวิสุทธิ
คงจะเขี้ยวเท่านั้น ถ้าเขารักข้าพเจ้าจริง เขา
คงจะคอยข้าพเจ้าได้ เมื่อเขาเอาชนะข้าพเจ้า
ไม่ได้ทั้งเล่ห์กล และมนตร์คาถา เขาก็ยอม
จำนนรับปากกับข้าพเจ้าอย่างแข็งแรงว่า เขา
จะคอยข้าพเจ้าจนถึงที่สุด แต่ที่สุดของเขาก็
นานไม่ถึง นัยแต่วันที่เขาให้คำมั่นสัญญา
กับข้าพเจ้า คนนั้น — คนนั้นเขาผิดสัญญา
เป็นคราวเคราะห์หัดพอของข้าพเจ้าอย่างที่สุด ข้า
พเจ้าไปพบเขาอยู่ในอ้อมแขนของ วิ รัตนาท
เพื่อนคนหนึ่งของข้าพเจ้า — ลูกพระยาที่มั่งคั่ง
เขาทั้งสองกำลังพร่ำพลอกล่ามรักกันอยู่อย่าง
แสนบรมสุขที่เขาว่าท่านจะพึงได้กับ ข้าพเจ้า
ก่อนข้างจะรู้สึกเสียใจอยู่มาก ด้วยเข็นครั้ง
แรกทหวีไรของข้าพเจ้า ถูกเขยื้อน อย่างแรง ๆ

เพราะการพลากรัก แต่เมื่อมาทราบบ้างหลัง
— หลังจากวันนั้น ไม่กี่มากนักก็ว่า เขาเป็น
คนหลายใจ รักผู้ชายไม่เลือกหน้า และ
ยอมให้ผู้ชายทำอะไร ๆ ได้ตามปรารถนาโดย
ไม่ยากนัก ความเสียใจ ของข้าพเจ้า ก็ลด
น้อยลงจนแทบจะกล่าวได้ว่าไม่มีเหลืออยู่เลย
สมทรง มณีพันธ์ คำมาที่ข้าพเจ้าทราบดี ใช่
แต่เพียงจะทำความเข้าใจให้แก่ข้าพเจ้า เพียง
คนเขี้ยวเท่านั้นก็หาได้ แม้ วิ รัตนาท — พ่อ
เพื่อน ของ ข้าพเจ้า ที่ เขา ไปรับ เสน่ห์ อัน แสน
หวานให้ ก็ยังต้องออกหักเพราะการหักหลัง
ของเขา ความจริง วิ รักเขามาก ถึงกับ
สาขาน ออกมาก้วยความคลั่งไคล้ไหลหลงว่า
ถ้าไม่ได้เขาเป็นคู่เวียงเคียงหมอนแล้ว ละ
ไม่ขออยู่คนเดียวมันอยู่เลยก็เขี้ยว แต่ในที่สุด
วิ ก็ต้องทวนสาขาน โดยไม่อาจที่จะสู้หน้า กับ
ความตายอันตนไม่รู้จักเพราะเรื่องเหลวแหลก
เช่นนั้น
ผลจาก วิ สมทรง ก็ แต่งงานอย่าง
เจียม ๆ ไปกับชายกลางคน ที่มีเรือน แล้ว คน
หนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าคิดว่า ชีวิตสมรสในชั้นต้น
ของเขา คง จะเย็น สด ทพอไร เขา สมกับ ที่ เขา
ปรารถนาเป็นแน่นอน แต่ชีวิตสมรสในตอน
หลังนั้น ดูเหมือนจะไม่ค่อยราบรื่นนัก เพราะความที่

สตัยัธรรม

กรกฎ

ข้าพเจ้าสังเกตเห็นในเมื่อข้าพเจ้าพบเขา คง
หน้าอันงามแลเดิมของเขาที่เหวแห่ง และร่วง
โรยผีกไปจากเดิมอย่างผีกตาที่เกี้ยว แต่ —
แน่ละ เขาคงเป็นสุขกว่าข้าพเจ้า เพราะ
สิ่ง ที่เขา ปรารถนาได้บรรลุถึง ซึ่งความ สำเร็จ
แล้ว — ส่วนข้าพเจ้า ครองกันข้าม สิ่ง ที่
ข้าพเจ้า ปรารถนา ประสพแต่ความพลาคลั่ง
เหลวแหลกอย่างววยวาย — อย่างอุบาทว์ ทั้ง
นั้น

หลังจากการพลากรักร ครั้งแรก เป็น เวลา
ราวปีเศษ ข้าพเจ้าก็ไ้รู้จัก ผู้หญิงอีก คน
หนึ่ง หน้าตาคล้าย คงคาแจ่มแจ๋วทั้งคุ
หวนเย็น ใจ ริมฝีปาก งาม และ มีรอย
สักบน ปรักฏ อยู่บนแก้ม อัน เป็น พวง ทั้งสอง
อย่างน่ารัก นั่นคือ สายสวาท — สายสวาท
ศรีธรรม บุตรสาวหัวรั้วหัวใคร ของ หลวง
ศรีธรรมราชย์ — ทนายความผู้เลื่องชื่อ ลือนาม
คนหนึ่งของจันทบุรี

ข้าพเจ้าถูก ศศิธร น้องสาวรัก ของ
ข้าพเจ้าแนะนำให้รู้จักกับเขาในคราวที่เรพา
กันไป เที่ยว ชม ภูมิ ประเทศ ทางฝั่งตะวันออก
และ เขา กลับไปเยี่ยมบ้าน เกิด เมือง นอน ของ
เขาเมื่อโรงเรียนยี่เกหอมหาร้อน ความ
จริง ก่อนหน้าที่จะรู้จักกับเขานั้น ข้าพเจ้าเคย

พบหน้าคำตาของเขามาก่อนแล้ว จึงไม่เ็น
การประหลาดอย่างไร ที่เขากับข้าพเจ้าจะสนิท
สนมกันอย่างรวดเร็ว เมื่อถึงจันทบุรี ข้าพเจ้า
และ ศศิธร ได้ออกปลาก ชักชวนให้เขาเริ่ทาง
ไปเยี่ยม — เมืองท่าปลายทาง ซึ่งอยู่ใน แคว้น
อินโดจีนกับเรา แต่เขาปฏิเสธ โดยอ้างว่า
จะไม่เป็นที่พอใจในการมาหา ของเขา และ
กลับเชื่อเชิญให้เรา แวะเที่ยว จันทบุรี ใน ตอน
จากกลับ เขาจะค่อนรับเราอย่างแข็งขันที่สุด
ซึ่งทั้งข้าพเจ้าและ ศศิธรต่างรับคำเชื่อเชิญอัน
เต็มไปด้วย ไม่ควักจิต ของเขาแต่โดยก็ อย่าง
เต็มใจ

จึงอย่างว่า ข้าพเจ้าและศศิธร ต่างไ้รับ
การค่อนรับซึ้งจากเขาเป็นอย่างดี ทั้ง ในตอน
จากกลับจากเยี่ยม ความเพิกเพิกใจ
ที่ไ้รับในการเที่ยวจันทบุรีครั้งนี้ ทำให้ข้าพเจ้า
แทบไม่อยากจะกลับพระนคร — อยากอยู่จันทบุรี
อยากอยู่ใกล้เขา อยากเห็นดวงหน้าอันงาม
ย่องผ่องใ้มีรัยหายของเขา และ อยากฟัง
น้ำเสียงอันหวานเย็นใจ ของเขา อยู่ ทุก เมื่อ
เชื่อนวัน แต่ ก็ ต้อง จำใจ กลับใน ภาย ไร
“นิภา” ที่ดึกมานั่นเอง เนื่อง ด้วยไ้แก่
หมายไ้กับสหายหลายคนทาง กรุงเทพฯ ว่า
จะไปเที่ยว สงขลา ด้วยกันใน สองสามวัน ข้าง

พ. ศ. ๒๔๗๕

ความหลัง

หน้า

ข้าพเจ้ายังจำได้คิดว่า ในเช้าวันที่
ออกเดินทาง จาก จังหวัด ภูเก็ต มากรุงเทพฯ พระมหา
นครนั้น สายสวาทก็อุทิศมาส่งเรา — ข้า
พเจ้า และ ศศิธร จนถึง ยะโฮร์ ด้วยสายตาอัน
ละห้อยอย่างลึกซึ้ง ซึ่งทำให้ข้าพเจ้ามั่นใจว่า
เขาคงจะอาลัยข้าพเจ้าอยู่มิใช่น้อย แต่เมื่อ
ข้าพเจ้า มีจดหมายไป ขอความกรุณา จาก เขา
ตามความรู้สึกอย่างจริงใจเป็นครั้งแรก ข้า
พเจ้าก็เริ่มรู้สึกว่า ความหวังของข้าพเจ้าก็ จะ
ไม่ซอสมามากเสียแล้ว เพราะ เขาเล็ง
ทอดข้าพเจ้าในลักษณะการ อันไม่ เป็นที่ พอใจ
ข้าพเจ้าเลย แม้กระนั้น ข้าพเจ้าก็ยังมิ ละ
ความพยายามในอันที่จะหอบรรยายคายแก่เขา
ไปให้เขารักข้าพเจ้า เพราะข้าพเจ้ารักเขา
เป็นที่สุดประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง
ข้าพเจ้าคิดว่า ด้วยความใจอ่อนซึ่งเป็นลักษณะ
อันหนึ่งของผู้หญิง เขาคงจะทนคำออกอ้อน
ของข้าพเจ้าไม่ไหว แต่เหตุการณ์ ไม่ เป็น
ไปดังที่ข้าพเจ้าคิด จดหมายทุก ๆ ฉบับที่
ข้าพเจ้า มีไปถึงเขา หายเจี้ยน — เจี้ยน เหมือน
คลื่นกระทบฝั่งก็เลย เมื่อเช่นนั้น การทำตน
เป็นคนหน้าหนาของ ข้าพเจ้า จึงต้อง สิ้น ลง
ด้วยความเสียใจ และ แค้นใจ — เสียใจ ที่ต้อง

พลากรัก อีกเป็นครั้งที่ สอง อย่างงามหน้า —
และ แค้นใจ ที่เขาเห็นข้าพเจ้า เป็นเต่าคัน ที่ จะ
หลอกล่อเล่นไ้ความซอใจ แกล้งลวงล่อ
ให้หลงใหล แล้ว ก็สลัดหน้าหนี อย่างไม่ ไบ ก็
ถ้าข้าพเจ้าหน้าหนา โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร
แล้ว ข้าพเจ้าไม่แค้นใจ หรือเสียใจเลย แม้
เขาจะสยโงกข้าพเจ้าอย่างไรก็ตาม แต่ใน
เขาแสดงวาจาและท่าทางให้ข้าพเจ้ารู้ว่าเขารัก
ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจึงได้กล้า เข้าไปเหยียบ
สะพานที่เขาทอดให้ข้าพเจ้าเดิน แล้วเขา
ก็กลับชักสะพานเสีย จะมีให้แค้นใจ และเสีย
ใจอยู่ไหวหรือ ?
จะอย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าไม่ ลังเล ใจ
เขยวน ว่าอะไรเป็นเหตุ ที่ทำให้ หัวใจ ของ เขา
เปลี่ยนแปลงไปได้ถึงเพียงนั้น นอกจากจะคิด
เอาตาม อดีตโน้มนัส ว่า เขาคงเห็นคนอันดีกว่า
ข้าพเจ้า หรือมีคะแนนก็คงเป็นเพราะเขาเห็นว่า
ข้าพเจ้าไม่มีลักษณะที่พอที่จะควรกับเขา แต่
ทั้งนี้เร่ผลึกดอย่างใดข้าพเจ้าไม่รับรอง เพราะ
ผู้หญิงเป็นสิ่งที่ลึกลับที่ข้าพเจ้าเข้าใจไม่ได้ เขา
อาจมีเหตุผลอื่นนอกเหนือไปจากนี้ ซึ่งข้าพเจ้า
คิดไม่ถึง แต่จะเป็นอะไร ข้าพเจ้าไม่คิดใจ
ที่จะสืบสวนค้นคว้า เพราะนั่น เป็นการยาก
มากที่จะหยั่งรู้ถึงหัวใจคนได้ดั่งแท้ และอีก

สัจยธรรม

กรกฎ

ประการหนึ่ง ถึงหากจะสู้ มันก็ไม่ทำประโยชน์อะไรให้แก่ข้าพเจ้าแต่สักนิด

เท่าที่ข้าพเจ้าทราบ หลังจากที่ถูกออกจากโรงเรียนไปได้ไม่นานถึงปี สบายสวาท ก็แต่ง

งานไปกับนายร้อยอะไรคนหนึ่ง แต่น่าอนาถนัก เขาอยู่กินกันได้ไม่เท่าไร มฤตยูก็มาคว้าเอาวิญญาณของนายร้อยผู้นั้น ไปเสียด้วย อุบัติเหตุ อย่าง หนึ่ง ซึ่ง ไม่ ต้อง สงสัย ว่า สบายสวาท จะไม่เศร้า โศก เสียใจ อย่างสักซึ้ง ซึ่งทำให้ข้าพเจ้าพลอยรู้สึกสลดใจในชีวิตสมรส อันธกัณท์ของเขาเป็นอย่างมาก แต่จะเป็นไรไป แม้สบายสวาทจะเป็นม่าย แต่ก็ เป็นม่ายที่สาว และ สวยสักเหมือนกุดหลายทีแรก แยม ซึ่งถึงหากจะซอกซำบ้าง ก็คงจะยังเย็น ที่ท้องคาของใจของชายเป็นจำนวนอีกไม่น้อย

ก็เหมือนการพลากรกทั้งสองครั้งที่แล้วมา ยังไม่ เป็น บทเรียน ใน เรื่อง รัก แก่ ข้าพเจ้า ได้ เพียงพอ ต้องบอกมา ข้าพเจ้าจึงต้องพลากรก็อย่าง ไม่เป็นทำอีกเป็นคำรบสาม แต่ทั้งนี้เรณ้อมาจากสาเหตุอะไร ข้าพเจ้าก็ไม่เข้าใจก็ต้องแทนแน่นอนอีกเหมือนกัน ยางควรว ข้าพเจ้าคิดว่าคงมีคนยุแหย่เขา — ทิพา วรกุล หญิงที่ข้าพเจ้ารักแสนรัก ให้แกล้งว่ากับข้าพเจ้า ด้วยความหวัง อย่างหนึ่ง และ

ยางควรวก็คิดว่า หัวใจของเขา คงเลือนลอย กลียกโลก ไม่แน่นอนและปราศจากการยังึกึก แต่อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าคิดว่า มันเป็นกรรมของข้าพเจ้ามากกว่าอื่น

ข้าพเจ้าเริ่มรู้จักเขาเป็นครั้งแรกในงานกาชาดมาก่อน โดยการแนะนำของ มาลี ขณ-สถิตย์ — เด็กหญิงรุ่นสาวซึ่งข้าพเจ้ารู้จักและคุ้นเคยก็ยิ่งกว่าหญิงทั้งหลายในเวลานั้น ยานของมาลิกับของข้าพเจ้าอยู่ใกล้กัน เราสนิทสนม และไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ โดยทัญญูทิพย์ใหญ่ของเธอมีได้แสดงอาการรังเกียจเกียจคร้านที่ให้ปรากฏ แก่ส่ายคา ข้าพเจ้า แม้ แค่น้อย ข้าพเจ้าอดลากล่าวไว้ว่า มาลี ไม่เคยทำอะไรให้เป็นที่ขบใจข้าพเจ้า และข้าพเจ้าก็พยายาม เป็น อย่างยิ่ง ที่จะไม่ให้ทำให้มาลี แค้นเคือง หรือน้อยใจข้าพเจ้า เราถนอมน้ำใจกัน ซื่อสัตย์ต่อกัน และสนิทสนมกันเป็นอย่างดี จนเพื่อนบ้านที่ทักท้วงหลาย

ในการพบครั้งนั้น ทิพาได้ไปร้องเล่นที่อื่นคนเดียวและรุนแรง จากกวดคา อันหวานฉ่ำของเขามาให้ข้าพเจ้าเห็นหลายครั้ง ครั้งแรกข้าพเจ้ารู้สึกท้อท้อหวอนพรวนพรวนอยู่ ไม่น้อย เพราะมันเป็นส่ายคา ที่ค่อนข้างจะมีอำนาจ เช่นแข็งอยู่สักหน่อย แต่ในครั้งหลัง ๆ ข้าพเจ้า

พ. ศ. ๒๔๗๕

ความหลัง

ก็เคยชิน และใจแข็ง พอที่จะสู้อำนาจสายตา
ของเขาได้ จากวาทะและท่าทางที่เขาแสดงต่อ
ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าสังเกตเห็นว่า เขาออกจะ
เอาใจใส่ข้าพเจ้าอยู่มาก ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึง
ไม่ปฏิเสธ การเชื้อเชิญ ของ เขา ที่ชักชวนให้
ข้าพเจ้า ไปเที่ยวบ้าน เขาใน เมื่อ มีโอกาสว่าง
เขาก่อนรับข้าพเจ้าที่วัดบวรนิเวศน์ ไม่ทราบ
อย่างใด ทั้งทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นการ
แน่นนอนแล้ว ที่ข้าพเจ้าจะต้องมาหาเขาอีกในวัน
หน้า อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้ายังไม่ลืมการพลาด
รักทั้งสองครั้งที่ผ่านมา มันยังฝังอยู่ในความ
ทรงจำของข้าพเจ้าอย่างแน่นแฟ้น ข้าพเจ้า
จึงไม่มั่นใจไปกว่า เขาจะกรุณาข้าพเจ้าให้ตลอด
รอดฝั่งไปได้ แต่มาภายหลัง — หลังจาก
ที่ไถ่สนทนากับข้าพเจ้าได้ราวครึ่ง ชั่วโมง
ก็หมดเป็นห่วงว่วงโยในเรื่องนี้ เพราะทุกสิ่ง
ทุกอย่าง ซึ่งเกี่ยวข้องกับระหว่างเขากับข้าพเจ้า
ซึ่งอยู่ว่า เขารักข้าพเจ้าก็ด้วยน้ำใจอันซื่อสัตย์
สุจริตปราศจาก สิ่งหมกแก่ง หลอกลวง ทั้งหลาย
จึงในคณวาทะแห่งคณพญายักษ์มียก
ข้าพเจ้าได้แลดูรักอันบริสุทธิ์ซึ่งกวนอยู่ในอก
ของข้าพเจ้าต่อเขา ซึ่ง เขาก็ มิได้ ปฏิเสธ แต่
อย่างหนึ่งอย่างใด ในคณวาทะประหลาด
ซึ่งยังคงฝังแน่นอยู่ในความทรงจำของข้าพเจ้า

มีรูปร่างนั้น เขา — ทิพา วรกุล ได้ยอมคน
ให้เข้ามาอยู่ในวงแขนของข้าพเจ้าอย่างไม่อึก
เขื่อน — ยอมให้ข้าพเจ้าจูบ อย่าง ชวชัง และ
หน่วงหนืดโดยไม่มีการขัดขวาง ซึ่งทำให้
ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นสุข — สุขอย่างไม่เคยพบเห็น
มาแต่ก่อน ราวกับอยู่ในดินแดนของสวรรค์
ชั้นฟ้า อัน เว้งว้าง ซึ่งเต็มไปด้วย ความ สดชื่น
นั้นเทียบ

ท่ามกลางสายลมอ่อนแห่งเดือนพฤษภาคม
ซึ่งโชยฉิวมาแทบไม่ขาดระยะ เราทั้งสองต่าง
พัวพันคลอคลอรักรักกันอยู่นานมิวาย ได้ชุ่ม ลก
วลี อย่างไม่รู้สึก เบื่อหน่าย เช่น เวลาช้านาน
แล้ว ข้าพเจ้าก็ขอร้องให้เขาคอย ข้าพเจ้า หาย
เพื่อที่ข้าพเจ้าจะได้มีโอกาสเขียนขึ้นบนคำขวัญ
ของข้าพเจ้าให้ส่งขึ้นพอที่จะเลี้ยงดูเขาให้สมกับ
ที่เขาเป็นลูกพระนางพระยาได้ ซึ่ง เขาก็ รัย
รองอย่างแข็งขัน แต่อนิจจา — พอสามอาทิตย์
ล่วงพ้นไป เขาก็ไม่ยอมให้ พยหน้า คำคา
ข้าพเจ้าพยายามทุกทางที่จะพยเขา เพื่อสืบสวน
ถึงสาเหตุแห่งการแตกร้างด้วยความกลัดกลุ้ม
ใจเป็นที่สุด แท้ก็ไร้ผล จนกระทั่งคณวาทะ ซึ่ง
จะนับว่าเป็นเคราะห์หนักของข้าพเจ้าก็ได้ ข้าพเจ้า
ได้พยเขา อย่างจริงจังที่ ถนน ขอบสนามหญ้า
ภายในบ้านของเขา แต่การพยครั้งนี้ไม่ทำ

สตัยัชรรม

กรกฎ

ให้ข้าพเจ้าลดราคาลงเลย เพราะเขาไม่ยอม
แข็งแรงเหตุผลอะไรหมก นอกจาก ยืนกราน ว่า
เขาไม่โกรธไม่เกลียดข้าพเจ้า ผลสุดท้าย
ข้าพเจ้าก็ต้องจำใจพาความเข้าใจโดยพร้อมทั้ง
ความไม่สมหวัง

ต่อจากนั้นมาสองสามวัน เขาได้กรวด
เขียนจดหมายมายังข้าพเจ้าฉบับหนึ่ง ขอ
ให้ข้าพเจ้าทักใจเลิกรากับเขาเสีย โดยอ้าง
เหตุผลอย่างง่าย ๆ ว่า เขากลัวคุณพ่อ และ
คุณแม่ของเขาจะรู้ คุณเถอะท่าน! ทิพาทำ
กับข้าพเจ้าเจ็บปวดเพียงไร เขาเองเป็นฝ่าย
ที่ชักจูงหัวใจอันบริสุทธิ์ของข้าพเจ้าให้เขี้ยว
รักอันกว้างใหญ่ของเขา แล้วเขาก็สลักมัน
ทิ้งอย่างไม่ปราณี ถ้าหากว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้
นำหัวใจของข้าพเจ้าเข้าไปใน บ่วงรัก ของ เขา
เอง ข้าพเจ้าจะไม่อับใจหรือซ้ำใจเลยสักนิด
ในเมื่อมันถูกทิ้งทิ้งแม่ ในลักษณะการ ทำนองนี้
เอาละ! เขาว่าเขากลัวคุณพ่อคุณแม่ของเขา
จะรู้ ในเมื่อเขาจะรักกับข้าพเจ้าต่อไปอีก ข้า
พเจ้าจะตอบว่า — ว่าเขาจะกลัวคุณพ่อคุณแม่
ของเขาหรือหาไม่ ในเมื่อเขาจะรักกับคนอื่น

นับแต่เวลานั้นมา ความกลัวใจและซ้ำใจก็
ประจักษ์ขึ้นในหัวใจของข้าพเจ้ามากขึ้นทุกที —
มากกว่าที่ข้าพเจ้าเคยได้ร่ำมาแล้วทั้งหมด ใน

ชีวิต จน ข้าพเจ้าไม่อาจ ที่จะ สงบใจให้ใส
สะอาด ปราศจากความ ห่มหมอง ทั้ง ปวงได้
จริงอยู่ ข้าพเจ้าเคยพยายามมาแล้วถึงสอง
ครั้ง นำที่จะหักห้ามความกลัวกลัว และ
ความเศร้าโศกลงได้เป็นอย่างดี แต่เนื่อง
ด้วยกำลังใจ ของ ข้าพเจ้า อ่อนแอ มาก เกินไป
ประการหนึ่ง และข้าพเจ้ารัก และ ยศซาเขา
อย่างเหลือแสนอีกประการหนึ่ง ข้าพเจ้าจึง
ไม่อาจที่จะเว้นเสียซึ่งความกลัวใจ และ เสียใจ
อย่างสาหัสสิ้นได้ แล้วและข้าพเจ้าก็ต้องผล
จากคำรกรกฎหมายหันไปหา การเที่ยวเตร่ และ
นำเมาซึ่งเขาวางกว่าเขายาววิเศษที่จะยอมหัวใจ
ที่แห้งแล้ง ให้สดชื่นขึ้นได้อย่างประหลาด และ
ในบางครั้งวาก็หันเข้ามาย ปรากฏความใน
ใจออกเผยไว้ ในเรื่องตลกแก่งขัน ซึ่งผล ทำ
ให้หัวใจหายหม่นหมองลงบ้าง ในเรื่องเหล่านี
มีบทประพันธ์บทหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าได้พรรณนา
ถึง “ความรักหนหลัง” ไว้อย่างค่อนข้างจะ
ยืดยาวกวียเจตนาอย่างเคียด ๆ ที่ จะระบาย ความ
ทุกข์ อันร้อนแรง ซึ่ง สุมอยู่ในอก ของข้าพเจ้า
ออก “ความรักหนหลัง” ของข้าพเจ้าได้
ไปปรากฏแก่ตามหาชนใด ไม่นานเท่าไร เขา
ก็มีจดหมายมาว่าข้าพเจ้าอย่างรุนแรงจนไม่น่า
ให้อภัย เขาว่า เขาไม่มารู้จักกับสุภาพบุรุษ

W. K. 1874

ความหลัง

ทเลวชาติเช่นข้าพเจ้า หน^๕ ต้องได้รับความ อับ
 อายขายหน้าจากการประหารอันเลวทรามอย่าง
 ร้ายกาจของข้าพเจ้าเป็นที่สุด อนิจจา! ทิพา
 ช่างทำข้าพเจ้าได้ลงคอ โทษมิได้คำนึงถึง
 หัวอก อันร้าวระบม อย่างไม่มีชิ้นดีของข้าพเจ้า
 จริงอยู่ มโนอาจจะไม่เป็นการสมควรอยู่บ้าง ที่
 ข้าพเจ้าไถ่รบมาย “ความรักทนถลึง” ออก
 ในลักษณะเช่นนั้น แต่ข้าพเจ้าเขียนตามความ
 จริง ไม่ได้ไข่ไข่มก^๕เทร และมันทำให้ข้าพเจ้า
 สบายใจขึ้นมา^๕มาก เมื่อความทุกข์ใจถูกระบาย
 ออกมาเสียบ้าง ฉะนั้นการไม่สมควร จึง
 ควรจะได้รับ อภัยจากเขาอยู่ มิใช่หรือท่าน ?
 อย่างไรก็ดีถาม เขาได้ทำข้าพเจ้า แล้วอย่างไม^๕
 กรวดาปราณี ข้าพเจ้าต้องทำใส่ใจไว้จนวัน
 คาย แต่ทั้งนี้ ขอท่านผู้อ่านทั้งหลายจงอย่า
 คึกเคยไปว่า ข้าพเจ้าระคึกพยายา^๕ทผลูกใจเจ็บ
 มุ่งหาหนทางแก้แค้นเขานะท่าน ข้าพเจ้าไม่
 ทำออกผู้หญิง เพราะข้าพเจ้าถือผู้หญิงเป็น
 คอกไม้^๕ยชาพระ ไม่ใช่คอกไม้ซึ่งมีไว้สำหรับ
 ทมเล่น แต่ที่ข้าพเจ้าต้องจำ ก็เพียงเพื่อจะ
 ให้เข^๕น เครื่องเคื่อนใจ อยู่เนืองนิตย์ว่า เมื่อ ม^๕น
 เป็น “กั” ของข้าพเจ้า หากจะพม^๕มี ข้าพเจ้า
 ก็จะเริไปตามทางของข้าพเจ้า เหมือนอย่างที
 ทิพา ได้เริไปตามทางของเขามาแล้ว และ

เมื่อมองไม่เห็น “ท” ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้า
ก็ระงับตาบอกว่า ชายที่ข้าพเจ้าเลือกต่อใจไป
วิเศษเลิศลอมฟ้าไปกว่าข้าพเจ้าสักเพียงไหน
เมื่อเหตุการณ์เช่นไปเช่นนั้น ข้าพเจ้าก็
เริ่มรู้สึกลึกว่า ข้าพเจ้าใจอย่างมั่นคง ท มัว
หลงระเผลอคิดเสียกายอดยึกเขายู่จนหัวใจ
คอง ทน ทุกข ทรมาณ อย่าง วัยการ และ
ข้าพเจ้าจะยังใจหนักขึ้นไปอีก ถ้าข้าพเจ้า
ยังขึ้นปล่อยให้ความรักอันหมกหมุ่นมาขึ้นเจ้า
หัวใจอยู่ จึงหักใจคิดเสียว่าความหวัง ทั้ง
หลายที่ใดเกิดขึ้นและล่วงลือไปแล้วนั้น เป็น
เสมือนความฝันซึ่งมาในเวลาหลับ และไป
ในเวลาตื่นโดยง่ายจนทนควน เพราะเหตุนี้
ข้าพเจ้าจึงสลัดความครมครมมระทมใจอันหนัก
ออกจากหัวใจของข้าพเจ้า พร้อมยกหัวใจ
แห่งชีวิตให้รุดกลับเข้าทางเดิม อันวามรณ ของ
มันได้อย่างเร็วมาพิศว

จะเป็นเพราะหัดหรือเพราะห่วยของข้าพเจ้า
ก็แล้วแต่ ข้าพเจ้าได้พบเข้าอีกครั้งหนึ่งโดยไม่
ได้นึกฝันที่ โรงโขนหลวงมิสสกวน์ในวันซ้อม
ใหญ่ของละคร “ไทยเขมร” ซึ่งแสดงเรื่อง
“หลวงจำเนียรเกียรติาง” พระราชนิพนธ์ของ
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นราชกาลที่ ๖ เขาเหว
เกียวกอชกินลมกับ สร้อย รตนาทราบ — น้องชาย

สัปดาห์ที่ ๑

กรกฎ

วิวัฒนาการ — สหายของข้าพเจ้า อยู่บนเตียง
ชั้นบนของโรงละครอย่างเบิกบานใจ ในทันที
ที่แลเห็นภาพอันมหัศจรรย์ใจเช่นนั้น ข้าพเจ้า
ก็แทบ จะ เซ็ดอหยัง ด้วย ความ พรั่น พรั่น ใจ
พยายามข่มสติให้มั่นคงด้วยความลำบาก ยาก
ใจเป็นที่สุดแล้ว ข้าพเจ้าก็ถอยหลังกลับโดย
มีหน้าที่เขาทั้งสองจะหลอกลวงข้าพเจ้า

อา! ท่านที่รัก ความ พราวฉาบของ
ข้าพเจ้าในอนิจจะใดเห็นชายที่ ทิพา เลือก ใ้
บรรลุผลสำเร็จ แล้วใน บัดนี้ แน่อน สร้อย
วิเศษกว่าข้าพเจ้า ทั้งในส่วนความสง่าผ่าเผย
และฐานะ เพราะข้าพเจ้าเป็นเพียงเด็กหนุ่ม
ปอน ๆ คนหนึ่ง ซึ่งมีฐานะไม่อันหนาสาหัสพอ
ที่จะเลี้ยงดูเขาให้สมกับที่เขาเป็นลูกเจ้าคุณใด
แก่สร้อย เป็นลูกเจ้าคุณ สร้อย จะคงให้ความ
สุข และ ความผ่าเผย แก่เขาใ้ อย่าง ถึง ขนาด
ด้วยการเป็นลูกเจ้าคุณของสร้อย ฉะนั้นการ
ที่เขาจะเลือกสร้อยเป็นคู่ครอง จึงเป็นความคิด
ที่ฉลาดแนบเนียน และ เหมาะสม ด้วย ประการ
ทั้งปวง แต่ทั้งนี้ เขาจะกลัว คุณพ่อคุณแม่
ของเขาหรือไม่ ข้าพเจ้าไม่ทราบ

เป็นความจริงนะท่าน ที่ข้าพเจ้ากับ สร้อย
ได้รู้จักกันมาเป็นเวลานานไม่ใช่น้อย ข้าพเจ้า

รักสร้อยเหมือนเพื่อนที่รักทั้งหลาย และ สร้อย
ก็คงรักข้าพเจ้าเช่นเดียวกัน ฉะนั้นแหละ
ข้าพเจ้า จึง ไม่ ประคอง ปรา สร้อย ว่า สร้อย หักหลัง
ข้าพเจ้า และคงไม่ใช้ความผิดของสร้อยใน
การที่เขาเลิกรากับข้าพเจ้า อย่างไรก็ดี ถ้า
สร้อยรู้ว่า เขาเคยอยู่ในวงแขนของข้าพเจ้ามา
แล้ว สร้อยจะโกรธเกลียดหรือไม่ ข้าพเจ้า
สงสัย

ณ บัดนี้ ทิพายังเป็นสุขสำราญอยู่ด้วยการ
พร่ำพลก ของ สร้อย — พ่อเพื่อนที่รักของ ข้า-
พเจ้าก็อยู่ “ที่” ของข้าพเจ้าจึงยังไม่มีวัน
ว่าจะเกิดขึ้นใ้โดยไร แต่ฉันไม่ทำให้ข้าพเจ้า
เสียใจแก่สักนิด เพราะข้าพเจ้าไม่ใ้คิดคุม
แค่นพยายามเขา คงที่ข้าพเจ้าใ้บอก ท่าน
แล้ว แต่อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าจะพอใจไม่น้อย
ถ้า “ที่” ของข้าพเจ้าเกิดขึ้น — จะช้า หรือ
เร็วก็ตาม ข้าพเจ้าจะได้มี โอกาสเดินไปตาม
ทางของข้าพเจ้าใ้โดยสง่าผ่าเผย อย่าง ทิพา
บ้าง และถ้าหากข้าพเจ้าจะมีโอกาสสักวัน ก็
ขอให้ท่านผู้อ่านทั้งหลายมั่นใจเถิดว่าท่านจะใ้
ทราบอย่างแน่นอนว่า ข้าพเจ้าจะเดินไปตาม
ทางของข้าพเจ้าในลักษณะการเช่นไร.

